

Onsdagen den 22 Februari 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 15 dennes.

Upplästes ett af Herr Kuylenstjerna ingifvet memorial af följande lydelse:

Härmed får jag vördsamt anhålla om tillstånd att lemna riksdagen från den 23 dennes till den 14 Mars.

Denna anhållan bifölls.

Upplästes tvänne läkarebetyg af följande innehåll:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr Häradshöfding A. P. Westman till följd af ett påkommet diarrhé måste under de närmaste dagarne hålla sig stilla i sitt hem intyggas härmed å aflagd läkareed. Stockholm den 22 Februari 1871.

Oskar Th. Sandahl,
Med. Doctor.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr Löjtnanten C. Storkenfelt är af sjukdom hindrad att tills vidare bevista Kammarens sammanträden får jag härmed intyga.

Stockholm den 22 Februari 1871.

R. M. Bruzelius,
Med. Doctor.

Herr von Koch väckte en motion N:o 43, om revision af Kongl. förordningen den 6 December 1866, angående vilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker.

Uppå särskilda propositioner beslöt Kammaren, att denna motion skulle hänvisas till ett Tillfälligt Utskott och att Kammarens förut tillsatta Tillfälliga Utskott skulle behandla motionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 15 och 18 dennes bordlagda Utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Herr Fröman: Såsom bekant är, har Kongl. Maj:t i den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit den förändrade anordning i sättet för lagfrågors behandling, att deras utarbetande hädanefter icke skulle uppdragas åt särskilda komitéer, utan öfvertagas af Justitie-departementet, förstärkt med en *lagbyrå*: hvaremot jag, i den berättelse jag såsom Justitie-ombudsman vid innevarande riksmöte afgifvit, förordat inrättandet af en ständig lagkomité eller *lagberedning*.

Kongl. Maj:ts förslag synes närmast afse behandlingen af mindre omfattande lagfrågor och främst bland sådana de redan färdigberedda rörande införandet af fastighetsböcker, angående allmänna underdomstolarne på landet, angående den s. k. vattenrätten samt rörande utsökningsväsendet, dock att denna byrå framdeles äfven skulle behandla de stora lagfrågorna.

Mitt förslag åter afser återupplifvande af den gamla lagkomitéen, på det sätt att den af mig föreslagna komité, kallad *Nya lagberedningen*, skulle hafva att i första rummet bearbeta den gamla lagkomitéens efterlemnade lagverk, så att detsamma, i de delar det icke redan blifvit lag, måtte kunna framläggas till pröfning och antagande; samt i andra rummet tillhandagå med sitt biträde vid partiella lagförslags utarbetande eller omarbetande, när Kongl. Maj:t det äskade; hvarjemte jag ifrågasatt, att med denna lagberedning skulle förenas; på uppgifvet sätt, dels ständige, dels för särskilda fall tillkallade sakkunnige ledamöter, att biträda vid utarbetandet af *ekonomiska författningar*.

Sedan jag erhållit fullständig kannedom om Kongl. Maj:ts nyssberörda nådiga förslag, hvilket endast i några delar var mig bekant, då jag författade mitt i förberörda embetsberättelse intagna förslag, har jag vidare begrundat detta ämne och dervid samt vid jämförande af de begge förslagen kommit till de åsikter, för hvilka jag går att redogöra.

Jemförelsen mellan förslagen har jag anställt ur två synpunkter, med afseende nemligen på behandlingen dels af de större lagstiftningsfrågorna, dels ock af de mindre omfattande, de partiella.

När *större och mer omfattande lagstiftningsfrågor* skola behandlas, synes det mig, likasom Utskottets i öfrigt olika tänkande ledamöter, klart, att den af mig ifrågasatta lagberedningen har ett afgjordt företräde för den af Kongl. Maj:t föreslagna lagbyrån.

Redan i min förut omnämnda embetsberättelse fäste jag uppmärksamheten på det störande inflytande på en dylik byrås arbete, som kunde förorsakas deraf, att justitieportföljen ombytte innehafvare, och huruledes politiken för dagen kunde få makt med ett arbete för årtionden. Betraktas nu vidare arbetssättet och de arbetandes ställning i en lagbyrå och en lagberedning, så förete sig olikheter, som förtjena att framhållas. I insigter och duglighet kunna, ja böra ledamöterna i de olika lagstiftningsanstalterna vara lika, det är först när arbetet begynner som olikheten träder i dagen. Under det att byråledamöterna af annan person emottaga föreskrift om den riktning, i hvilken deras arbete skall börja och fortgå, måste beredningsledamöterna sjelfva välja denna riktning, taga den ur sig sjelfva, ur sina insigter, sin uppfattning af rättens idé och dennas utveckling inom de menckliga samhällena och synnerligast inom det, för hvilket de skola stifta lag, och slutligen ur de grundsatser, dem erfarenheten — deras egen och andras — gifvit vid handen. Med ett ord, de skola, oberörde af störande inflytelser så från ena som andra hållet, troget sträfva att åstadkomma ett verk, som ej allenast vittnar om lagstiftningskonstens ståndpunkt i den tid som är, utan ock tillgodoser samhällets rätt förstådda behof och intressen för närvarande och kommande tider; och till sist skola de med sina namn och sitt anseende svara för detta verk inför samtid och efterverld.

Denna sjelfbestänningsrätt och pligt, denna sjelfständighet, detta ansvar finnes ej för byråledamöterna. En sådan brist på sjelfständighet är dock, i detta fall, icke något lyte hos personerna, förutsätter icke å ministerns sida obehörig påtryckning eller å ledamöternas sida omanlig undfallenhet; det är uppdragets art och natur, som icke tillstodjer sjelfständigheten. Byråledamöterna skola vara Justitiestatsministerns skickliga arbetsbiträden, icke någonting annat; och deras ansvarslöshet blifver deraf en gifven följd. Det af dem frambragta arbetes duglighet är ministerns ära, dess oduglighet hans fel.

Och detta arbete är således att anse såsom ministerns, såsom *en* mans verk.

Ett exempel må tydligare ådagalägga, huru en stor lagfråga på detta sätt kan komma att behandlas. Här förestår snart, skola vi hoppas, omarbetning af rättegångsordningen. För en sådan finnes, såsom bekant är, två mycket olika system: *förhandlingssystemet* och *undersökningssystemet*. Lagberedningen skulle sjelf komma att pröfva och afgöra, hvilketdera af dessa system, med afseende på den hos oss förutgångna utveckling af rättegångsväsendet, vore för vårt land det lämpligaste; lagbyrån åter skulle få befallning af Justitiestatsministern att utarbete en ny rättegångsordning efter t. ex. förhandlingssystemet; men medan detta arbete påginge, eller sedan det samma just vore slutadt, öfverginge justitieportföljen i annan hand, och den nye ministern, som ej vore anhängare af nyss nämnda system, befallde att den nya rättegångsordningen skulle utarbetas efter

undersökningssystemet, hvilket vi redan ega. Byråledamöterna finge börja ett nytt arbete, det de måhända icke hunne sluta, innan en ny minister gifve en ny befallning om återgående till det först bearbetade systemet.

Slutligen blefve förslaget framlagdt. Detta vore grundadt på *en* mans åsigt; Riksdagen, som skulle pröfva förslaget, finge måhända ej ens kunskap om hvad som blifvit i motsatt riktning yttradt och arbetadt. Utan sådan ledning för omdömet, som olika meningars framställning kan gifva, utan tillförsigt att förslaget vore frukten af dylika meningars brytning emot hvarandra och slutliga förening, blefve nämnda pröfning utan tvifvel svår och bekymmersam.

Jag tror ej, att ett sålunda tillkommet lagförslag skulle motsvara vår tids och vårt folks anspråk.

Vårt folk vill se, behöfver se, huru en lagstiftning gestaltar sig, som, byggd på rättens idé, denna dock förmedlad af den utveckling hon hos oss fått under tidernas lopp, upptagit i sig de nya ämnen, som en mer och mer stigande och sig utbredande andlig bildning med deraf föranledda ändrade tänkesätt, seder och bruk samt en långt utöfver förflutna tidens föreställningar vidgad rörelse och rörlighet på näringslivets område skapat och ständigt skapar, och hvilken lagstiftning förnämligast i afseende på näringslivets företeelser hemtat ledning af andra länders, på en långvarigare och mångsidigare erfarenhet stödda lagar och bruk.

Detta är ett stort verk, vida öfver *en* mans höfva, och fordrar mer tid, än någon Justitiestatsminister kan undandraga sina öfriga maktpåliggande göromål; sjelfständigare krafter än de, som skola taga ledning för sin verksamhet utom sig sjelfva, från en annan person; och större ansvar, än det en minister, som icke, på sätt nämnt är, åt arbetet kunnat egna nödig tid, borde kunna eller vilja påtaga sig, när han rätt begrundar saken; och hvilket ansvar, såsom förut är yttradt, icke kan utkrävas af personer, som endast äro ministerns biträden.

Till ett slikt verks genomförande är följaktligen, såsom jag började säga, en lagberedning med den arbetsordning och ställning jag gifvit henne, lämpligare än den af Kongl. Maj:t föreslagna lagbyrå.

Följer nu att jemföra nämnda lagbyrå och lagberedning med afseende på *behandlingen af mindre omfattande, partiela lagfrågor*.

Af det redan anförda skönjes lätteligen, att Justitie-statsministerns ställning till lagberedningen icke kan blifva densamma som till lagbyrå. Med denna senare arbetar han tillsammans, rådgör han utan omvägar, derunder utvecklande och stadgande sina egna åsikter, ser huru de taga sig ut på papperet och kan under hand jemka och rätta hvad han finner tarfva jemkning och rättelse. I lagberedningen åter skulle ministern, efter mitt förslag, ej vara arbetande ledamot, endast ordförande bland de granskande. Denna beredning skulle arbeta för sig sjelf, och för att kunna redovisa för sitt arbete och för de uppdrag, hon emottager, måste hon erhålla dessa uppdrag skriftligen. Men en minister, som i dylik angelägenhet skall skriftligen befalla hvad han vill hafva uträttadt och huru han vill hafva det, måste på förhand snart sagdt hafva för sig uppgjort fullfärdigt det

lagförslag, han önskar utarbetadt, då han sedermera icke annorlunda än skriftligen kan jemka och rätta hvad han efteråt finner böra förändras, och då han i begge fallen äfventyrar, att hans föreskrifter oriktigt uppfattas eller uttydas. Det måste erkännas, att en dylik uppgift icke är bland de lätta och angenäma för en minister, och de fordringar, hon innebär, kunna näppeligen med billighet ställas på honom, när en fråga är om vidlyftiga lagförslag, som jemväl inom nu ifrågavarande slag af lagstiftning stundom kunna förekomma.

Af de frågor, tillhörande nyssberörda lagstiftning, som just nu bero på Kongl. Maj:ts afgörande, äro två af både stort omfång och stor vikt, med hvilka, enligt hvad Kongl. Maj:ts förut åberopade nådiga proposition upplyser, förhållandet är, att de vid granskningen inom Högsta Domstolen blifvit af domstolens flesta ledamöter afstyrkta. Dessa äro de af särskilda komitéer utarbetade förslag till lag angående dels *fastighetsböckers upprättande*, dels *underdomstolarne på landet*.

I afseende på dessa frågor behandlings af lagberedningen, såsom en fristående inrättning, synes mig en betänklighet af konstitutionel beskaffenhet förefinnas.

Om man också icke tillerkänner Högsta Domstolen något veto i lagfrågor, måste man dock, i min tanke, tillmäta domstolens yttrande den betydelse, att icke någon annan än Kongl. Maj:ts rådgifvare i lagstiftningsärenden kan återupptaga, hos Konungen anmäla och sedermera, om Kongl. Maj:t finner sådant för godt, för Riksdagen framlägga ett lagförslag, hvilket Högsta Domstolen helt och hållet afstyrkt. Men i ett sådant fall handlar Justitie-statsministern uteslutande i sitt eget namn. Det är han, som granskar och vederlägger Högsta Domstolens skäl till afstyrkandet; och om dertill är af nöden att insamla upplysningar i ett eller annat hänseende kan han dertill använda de biträden han eger inom sitt departement; men att öfverlåta en sådan granskning åt en utom departementet befintlig fristående lagberedning skulle vara en åtgärd, till hvilken våra grundlagar ej gifva anledning.

Det förekommer sålunda fall, der en lagbyrå obestriddigen är för mindre lagförslags bearbetande icke allenast lämpligare än en lagberedning, utan ock rent af nödvändig, med den organisation Justitie-statsdepartementet för det närvarande eger; och en dylik byrå är särskildt af nöden i detta ögonblick, då, på sätt nämndt är, viktiga och vidlyftiga lagförslag — och bland dem två af den egna beskaffenhet jag nyss beskrifvit — ligga och vänta på afgörande hos Kongl. Maj:t, ty den ensamme byråchefen är ej tillräcklig för så vidt utseende arbeten. Det statsdepartement, hvarunder lagstiftningen hör, bör i berörda hänseende vara försedt med tillräckliga krafter, och den förstärkning i dessa krafter, som nu blifvit af Kongl. Maj:t äskad, borde redan långt före detta hafva funnits. Detta hindrar ej, att, om en lagberedning kommer till stånd, Kongl. Maj:t ofta nog skall med skäl äska densammes biträde vid partiella lagförslags bearbetande, när frågan gäller sådana förslag, som skola bilda integrerande delar af vår lagcodex, i och derfor att Kongl. Maj:t för behandlingen af nu påliggande lagförslag, af ofvan antydda skäl, sannolikt icke skulle hafva äskat biträde af lagberedningen; äfven om denna funnits, synes mig anledning icke vara att utesluta den skyldighet att behandla

partiella lagförslag, som jag upptagit bland beredningens öfriga skyldigheter.

Af hvad jag nu haft äran yttra, lärer en hvar finna, att jag för min del ej tvekar att bifalla det anslag Utskottet äskat att användas för inrättandet af en lagbyrå; men jag kan beklagligen icke vara nöjd med endast detta offer till lagstiftningens befrämjande; jag måste vördsamt påyrka, att icke heller den af mig föreslagna lagberedningen förglömmas och lemnas lottlös.

Behöfvet af uppoffringar från statens sida för lagstiftningens befrämjande synes vara allmänneligen erkändt; men, såsom jag redan sökt visa, nämnda behof är icke fullständigt afhulpet med det beviljade anslaget för en lagbyrå. Det är endast en hjälp för tillfället. Detta erkänner också Utskottet, men anför derjemte, att något på lagstiftningen så genomgripande uppdrag som åstadkommande af förslag till någon mera omfattande afdelning af den allmänna lagen, såsom ny civillag eller rättegångsordning, ej torde för den närmaste framtiden ifrågakomma, då dels partiella lagförslag redan äro färdiga, dels åtskilliga andra lagförändringar erfordra en tidigare lösning än den, som kan medgifvas, om de sättas i sammanhang med t. ex. en ny civillag o. s. v. Härutinnan kan jag icke dela Utskottets åsikter, ty utom det att åstadkommande af förslag till mera omfattande afdelningar af allmänna lagen lärer vara det enda sättet att befria Riksdagen från de ständigt återkommande anspråken på partiella lagförändringar, ligger det uppenbarligen i sakens natur, att en stor del af dessa lagförändringar icke låter sig verkställas utan men så väl för lagens tillbörliga sammanhang som ock, i följd deraf, för lagskipningen, hvilken redan kämpar med svårigheter att förstå och tillämpa de flera partiella lagförändringar, som redan äro genomförda. Och många frågor af denna art, frågor, som beröra sjelfva grundvalarne för särskilda afdelningar af allmänna lagen, dyka oupphörligt upp vid hvarje riksmöte. Jag tillåter mig erinra om frågorna rörande *egendomsförhållandet makarna emellan i äktenskapet, mannens målsmansrätt för hustrun, giftomannarätten för mö, testamentarätten m. fl.*, alla tillhörande familjerätten eller Giftermåls- och Ärfda-balkarne; för att nu icke uppräknas de flera ändringar, som blifvit föreslagna i öfriga balkar af civillagen samt i rättegångsordningen.

I rättstillståndets namn fordra dessa frågor en icke allt för långt undanskjuten behandling och lösning.

Det är dessutom att märka, hvad jag äfven i min motion antydt, att en lagberedning ej är med ett penndrag skapad färdig att gripa an det stora verket. Vi hafva, så vidt jag vet, icke några fullfärdiga lagstiftare, som utan nödig beredsetid kunna träda till det viktiga och ansvarsfulla kallet. Det är därför nödvändigt, att den föreslagna inrättningen ju förr desto hellre kommer till stånd, så vida man snart väntar någon frukt af densanmas arbete. Ju förr trädet planteras, desto förr bär det frukt, och ju vanskligare det är, att den första planteringen ej lyckas, ju oftare den måhända behöfver förnyas, desto angelägnare är det, att planteringen företages i tid, så vida väntan efter frukten, den goda, mogna frukten ej skall blifva allt för lång.

Då nu, enligt hvad jag på förut anförda grunder tror och hoppas, den nu begärda förstärkningen af Justitie-statsdepartementet, genom inrättandet af en lagbyrå derstädes, icke bör upphöra, helst som jag föreställer mig, att denna byrå framdeles skulle få befattning med föredragningen inför Högsta Domstolen af de lagförslag, som komma från lagberedningen; då alltså den uppoffring, jag ytterligare ifrågasatt för inrättandet af en lagberedning, ändock en gång och snart nog måste göras, och då begge de nämnda inrättningarne synas vara oundgängligt behöfliga, för att lagstiftningen i vårt land skall kunna arbeta sig upp ur det otillfredsställande skick, hvori hon nu finnes; kan jag ej annat finna, än att Riksdagen handlade klokt, om denna angelägenhet nu på en gång fullständigt ordnades.

Mitt förslag att i den lagberedning, jag föreslagit, insätta två personer, som skulle syssla med utarbetande af ekonomiska författningar, låter jag förfalla, helst den af Kongl. Maj:t föreslagna lagbyrån, med den kallelse jag ansett densamma böra hafva, bättre lämpar sig för berörda uppdrag. Denna byrå synes kunna, utan förändring af sin karakter, när så göres behöf, vara biträde åt de andra Departements-cheferne, i lika måtto som åt chefen för Justitie-statsdepartementet. Hon kunde ock utgöra en särdeles tjenlig stomme åt de flera komitéer af sakkunnige män, som för utredande af många frågor inom den ekonomiska lagstiftningen, fortfarande såsom hittills, skola behövas, och inom byrån finnes alltid den lagkunskap, som borgar för enhet och sammanhang emellan den allmänna och den ekonomiska lagstiftningen; Kongl. Maj:t naturligtvis förbehållet att, när så finnes af nöden, öfver såhunda åstadkomna lagförslag infordra lagberedningens utlåtande.

För det närvarande vill jag icke framställa något bestämdt yrkande eller formulera ordalagen i den proposition jag hos Herr Talmannen skall begära, utan förbehåller mig att, sedan öfverläggningen i detta ämne egt rum, få vidare yttra mig.

Grefve af Ugglas: Det är naturligtvis med synnerlig tveksamhet jag yttrar mig uti en fråga, hvilken, såsom denna tillhör det juridiskt-administrativa fältet, enär jag, på det juridiska området åtminstone, saknar all närmare sakkunskap. Men som jag blifvit insatt på den afdelning af Stats-Utskottet, hvilken haft att behandla denna fråga, har det varit min skyldighet att, så godt jag kunnat, sätta mig in i densamma.

Till en början anhåller jag att få tästa uppmärksamheten på den olikhet i principiellt hänseende, hvilken förefinnes emellan Kongl. Maj:ts förslag och Utskottets tillstyrkande. Enligt min uppfattning afser det förre att bilda en institution, som är afsedd att fortleva i jernbredd med den utveckling i samhällslivet, hvilken kan påkalla förändringar i lagstiftningen. Kongl. Maj:t har, såsom mig synes, riktigt ansett, att, om detta uppdrag lemnades åt en särskild lagbyrå, så skulle derigenom icke blott kunna ernås enhet och konsekvens i sjelfva redaktionen af lagtexten, utan äfven de särskilda lagarne med afseende på innehållet komma i det inbördes sammanhang och den

harmoni, hvilken är af så maktpåliggande vigt, likasom jemväl arbetet i sin helhet kunde antagas komma att skrida raskare framåt.

Hvad åter Utskottets förslag angår, så torde det ej vara att anse för annat än ett öfvergångsförslag. Detta angifves redan i sjelfva ingressen, der det heter: att "om frågan närmast gällde åstadkommande af förslag till någon mera omfattande afdelning af den allmänna lagen, såsom ny civillag eller ny rättegångsordning, uppdraget borde anförtros åt en institution, sådan som den under de tidigare decennierna af vårt nuvarande statsskick tillsatta lagkomitéen eller lagberedningen". Men något på lagstiftningen så ingripande uppdrag anser Utskottet dock icke nu böra ifrågakomma, utan afser Utskottets förslag endast att under den närmaste framtiden få några vissa lagförslag behandlade, med tydligt tillkännagifvande att Utskottet ej förbisett, att inom ej särdeles lång tid förhållandena torde hafva ändrat sig derhän, att andra förfoganden måste vidtagas och tillsättandet af en lagkomité då vara af behovet påkalladt.

Vidare skiljer sig Utskottets hemställan från Kongl. Maj:ts proposition äfven i det afseendet, att Utskottet endast tillstyrkt att för år 1872 måtte ställas till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 20.000 R:dr, att användas till fullgörande af de uppdrag, som varit afsedda i Kongl. Maj:ts nädiga förslag om inrättande af en lagbyrå. För min del tror jag icke, att man genom ett bifall till Utskottets förslag i denna del vinner stort mera än genom det beslut, hvilket för några år sedan fattades, att ställa till Kongl. Maj:ts disposition en summa af 20,000 R:dr, att användas till utarbetande af lagförslag. Genom Utskottets förslag afses icke att erhålla någon stadigvarande personal, utan skulle denna till sjelfva sin kärna kunna ombytas, allt efter de olika frågor, som vore föremål för behandling. Man tyckes åsyfta liksom en följd af smärre komitéer. Utskottet anser emellertid, att genom ett sådant bifall till den Kongl. propositionen Regeringen skulle till lagarbetets fortgång komma i en annan ställning än för närvarande och känna sig mer ansvarig, för att de ifrågavarande lagarne blefve på kort tid utarbetade. Då jag för min del anser, att det syfte, som Kongl. Maj:t angifvit, är godt, så har jag ej velat understödja ett sådant undanskjutande deraf som ett bifall till Utskottets förslag skulle innebära.

Men ehuru, såsom jag nyss nämnde, jag anser andan i den institution, som Kongl. Maj:t vill framkalla, vara god, så är det dock åtskilliga betänkligheter, som gjort att jag icke i dess närvarande form ansett mig kunna understödja förslaget. Redan vid remissen af den nädiga propositionen yttrades af en talare i mitt grannskap, att det vore mindre väl betänkt att begära fasta löner åt ledamöterna i den blifvande byrån, hvarigenom Kongl. Maj:t beröfvades möjligheten att tillgodogöra sig yngre krafter, hvilka möjligen kunde stå att erhålla för en lägre aflöning än den föreslagna. samt att man skulle komma att sakna tillgång till beredande af arvoden åt personer, som för en eller annan fråga särskildt behöfde tillkallas. Jag tror, att denna anmärkning är befogad, och så tillvida gillar jag Utskottets förslag, att jag anser det vara bättre, att anslaget ställes till Kongl.

Maj:ts disposition, än om fasta löner bestämdes. ehuru jag deremot icke anser att det belopp Utskottet föreslagit är tillräckligt.

Vidare vill jag emot Kongl. Maj:ts förslag anmärka, att det skjuter öfver målet och derigenom gifver en förvänd karakter åt sjelfva institutionen. Hvad Kongl. Maj:t hufvudsakligen afser är tydligen utarbetandet af de särskilda lagar och ekonomiska författningar, hvaraf vi för närvarande äro mest i behof. Men Kongl. Maj:t tillägger, att, utom de delar af lagstiftningen som redan äro under bearbetning, åt denna institution äfven borde öfverlemnas det stora värvet att omarbete hela vår civil- och process-rätt. För min del tror jag icke, att en institution, sådan som den af Kongl. Maj:t föreslagna, hvarken kan eller bör befatta sig med detta arbete. Justitie-ombudsmannen har så väl i sin berättelse som i sin motion och nu sednast i sitt anförande ganska riktigt framhållit, att hos de personer, som skola utarbete detta stora lagverk, afsedt att gälla under en längre tid, erfordras en sjelfständighet i åsigter och ställning, som icke är förenlig med en institution sådan som den af Kongl. Maj:t åsyftade, ty denna måste nödvändigt komma att stå under Justitie-statsministerns ledning, enär det ej vore tänkbart, att denne skulle till Riksdagen inlemna ett förslag, hvilket han icke sjelf gillade; hvarföre det städse måste blifva han, som kommer att för ledamöterna i lagbyrån angifva den riktning och de grunder, i enlighet hvarmed dessa hafva att utarbete sina lagförslag. Det är således efter min tanke otänkbart att förena den sjelfständighet, som bör finnas hos de personer, hvilka skola utarbete det stora lagverket, med den ställning ledamöterna i lagbyrån komme att till Justitie-statsministern erhålla.

Jag ber derjemte att få fästa uppmärksamheten derpå, att det vore särdeles önskligt att icke med behandlingen af de stora lagfrågorna alltför länge uppsköttes, hvilket dock sannolikt komme att blifva händelsen, i fall den föreslagna lagbyrån tillsattes, ty då den tid säkerligen komme att nästan ständigt upptagas med utarbete och föredragning af de särskilda lagförslag, som närmast stå på dagordningen, så finge dess ledamöter antagligen endast under kortare mellanunder egna sig åt arbetet med det stora lagverket.

En tredje anmärkning, som jag har att framställa, är jag mera brydd för att uttala, enär den går något utom det föreliggande ämnet, men jag anser dock, att den lämpligen bör samtidigt dermed bringas på tal. Justitie-ministern angifver i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, såsom ett af skälen för inrättandet af denna lagbyrå, omöjligheten att med de krafter, som inom departementets expedition stå honom till buds, kunna utarbete de lagförslag, som erfordras, och verkställa nödiga omarbetningar af sådana, som redan föreligga. Detta är en sanning och det är denna brist det nu föreliggande förslaget vore ämnadt att afhjelpa. Men samma behof af ökad biträde för dylika ändamål förefinnes äfven för öfrige departementschefer.

För min del hade jag derföre önskat, att samtidigt med en lagbyrå äfven kunnat inrättas någonting liknande den gamla "allmänna ärendenas beredning". Den förra skulle då hafva att handlägga de juridiska och den sednare de administrativa ärendena. Jag tror, att behöfvat häraf kommer att blifva alltmera kännbart, i samma mån,

som den parlamentariska andan hos oss utvecklas. Det är nemligen gifvet, att, då allt oftare skall komma att inträffa, att i ministären blifva inkallade personer, hvilka ej förut arbetat på tjenstemannabanan och således ej kunna ega den behöfliga detaljkännen domen angående de ärenden, hvilka tillhöra deras departement, ett behof skall göra sig gällande för hvarje departementschef att ega till sitt biträde personer, hvilka, sedan de fått sig meddelade hufvudgrunderna för ett lagstiftningsarbete, kunna utarbeta de detaljerade föreskrifterna.

Om vi vilja skapa en ny institution, så tror jag att det är önskligt att vi se till, att den må blifva så fullständig som möjligt, på det att vi ej inom kort må behöfva förändra densamma, ty alla ändringar och lappningar medföra misstroende och alstra lätt den föreställningen, att den tanke, som legat till grund för den nya skapelsen, ej varit från början fullt klar för dess upphofsmän.

Hvad åter beträffar Justitie-ombudsmannens af Utskottet samtidigt behandlade förslag, har jag icke heller kunnat understödja densamma, och detta af samma skäl som jag nyss framställt i min andra anmärkning mot Kongl. Maj:ts förslag. Äfven han har nemligen sammanblandat de båda frågor, som måste stå hvar för sig.

Hans förslag afser hufvudsakligen det stora lagarbetet, men de personer, hvilka skulle utarbeta dessa borde äfven vara Kongl. Maj:t behjelpiga vid handläggningen af de speciela lagförslagen. Jag har redan angifvit orsaken, hvartöre jag tror, att de personer, som skola användas för dessa begge ändamål, böra hafva olika ställning; och anser jag därför, att det borde finnas två lagkomitéer, den ena af den beskaffenhet Justitie-ombudsmannen föreslagit, och den andra ungefär sådan som Kongl. Maj:t föreslagit, dock så att dess befogenhet å ena sidan borde utsträckas äfven till administrativa ärenden, men å den andra begränsas till de departementala arbetena.

Då jag naturligtvis ej tilltrött mig att kunna på fri hand utarbeta något förslag, i den syftning jag ansett önskvärd, så har jag trott det vara vida bättre att för ett år undanskjuta frågan, än att nu fatta ett måhända omoget beslut. Det är därför som jag i min reservation yrkat, dels afslag för närvarande å hvad såväl Kongl. Maj:t som Justitie-ombudsmannen hemställt, och dels att Riksdagen vid anmälan af detta beslut måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade, efter förnyad pröfning af ärendet, till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till fyllande af de behof, som i omförmälda hänseenden förefinnas.

Jag får således anhålla om proposition på bifall till min reservation, men skulle det inom Kammaren finnas några, som anse att en återremiss vore bättre, så att Utskottet finge tillfälle att formulera ett beslut, som mera bestämdt uttalade hvad jag nu antydt, så har jag för min del ej något deremot, men för närvarande anhåller jag om proposition på bifall till min reservation.

Herr von Gegerfelt: Såväl i Stats-Utskottets betänkande som under hela denna diskussion har skillnad gjorts emellan sådana frågor, som afse en mera omfattande omarbetning af lagen, och sådana

af mindre omfattning, som närmast i ordningen förestå. För de förra har en fristående lagkomité eller så kallad ny lagberedning, för de sednare åter den af Kongl. Maj:t föreslagna lagbyrån ansetts vara lämpligast. Det är dock att bemärka, att till dessa sednare frågor hörer inom Arfdabalkens område förmyndare-institutioners ordnande, hvarom Riksdagen 1869 aflätit underdånig skrifvelse; af Jordabalken, lagfarts- och inteckningsväsendet, hvilken fråga varit föremål för den så kallade fastighetsbokskomitéeens af Högsta Domstolen afstyrkta betänkande, och tillika med arrendelagarne, hvars snara omarbetning jemväl påyrkats, omfattar nästan hela sistnämnda balk; vattenrätten, den svåraste och viktigaste delen af Byggningsbalken, som jemväl blifvit af särskilda komitéer behandlad, hela Utsökningsbalken under behandling af derföre tillsatta komitéer samt slutligen Rättegångsbalken, i hvad denna rörer underdomstolarna, äro arbetsfält hvarom en komité likaledes afgifvit yttrande. Dessa äro, mine Herrar, de frågor, som stå närmast på dagordningen; och har en lagbyrå lyckats lösa dem, så vågar jag påstå, att den icke gjort sig förtjent af att, såsom Stats-Utskottet antager, derefter afskedas och ersättas af en annan institution. När dessa frågor en gång blifvit lyckligen lösta, är drygaste delen af det redan sextioåriga lagstiftningsarbetet fullgjordt. De gamla sjelfständiga institutionerna, lagkomitéen och lagberedningen, voro på sin plats på sin tid; de hafva bildat den rika källa, ur hvilken större delen af de sedermera antagna lagförslagen hemtats; det återstår nu att med ännu större kraft än hitintills förtgå på den beträdda banan, icke att bilda en ny källa. I samma mån den afdelning af lagen, som på en gång förelägges Riksdagen, är af större omfattning, ökas svårigheten att få den pröfvad och antagen; föreläggandet måste alltså, fortfarande såsom hitintills, ske i lämpliga mindre afdelningar. Varder en gång hela onrådet på detta sätt väl genomgånget, torde måhända den slutliga kodifieringen kunna anföras åt — bokbindaren. Då nu lagstiftningsrätten är delad mellan Kongl. Maj:t och Riksdagen, måste hvarje lagförändring åstadkommas, antingen på det sätt att Riksdagen utarbetar och beslutar en lag samt öfverlemnar densamma till Kongl. Maj:ts godkännande, eller ock så, att en Kongl. Maj:ts proposition i ämnet till Riksdagens antagande framlägges, vare sig att en sådan proposition varit föranledd af hemställan derom från Riksdagens sida eller icke. Att initiativet icke lämpligen bör i lagfrågor komma ifrån Riksdagen, har erfarenheten nog samt visat under sednare tiders ingalunda overksammas, men nästan alldeles ofruktsamma lagstiftningsarbete. Jag antager derföre, att Kongl. Maj:t företrädesvis kommer att hädanefter använda sitt initiativ i lagfrågor, men då är det väl också naturligt, att de arbetskrafter, som för lagförslagets utarbetande äro erforderliga, böra ställas till Kongl. Maj:ts disposition, icke endast för närvarande utan äfven för framtiden. Detta angående de grunder Stats-Utskottet anført för sitt beslut, mot sjelfva beslutet har jag deremot föga att invända. Att Kongl. Maj:t lemnats större frihet än som begärts i afseende på organisationen måste jag högeligen gilla. Deremot skulle kunna anmärkas att, då Utskottet icke ansett sig kunna nedpruta den

den af Kongl. Maj:t föreslagna summan med mer än 1,000 R:dr, prutningen gerna kunde hafva uteblifvit, men den synes också alltför ringa för att påkalla något yrkande. Att anslaget, om det komme att utgå blott under ett år, vore alldeles utan ändamål är så klart, att Riksdagen genom dess beviljande för denna tid måste anses hafva tagit på hand att det skall fortfara. Jag anhåller om bifall till Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: Det kan icke väcka förvåning, att förslaget om inrättandet af en lagbyrå framkallat en viss uppmärksamhet. Ej för något folk kan det vara angenämt att tänka sig, att, då dess lagar behöfva omskrifvas, sådant sker, utan att dervid så mycken kontinuitet som möjligt iakttages, och, då förhållandet är såsom för närvarande här i Sverige, att flera stora och viktiga lagfrågor redan äro under behandling och man vidare icke kan förneka, att vår civillag i dess helhet behöfver omarbetas, så torde väl stunden vara inne för inrättandet af en lagkomité, om man verkligen vill vinna ett godt mål. Men då blir frågan, huru en sådan komité skall inrättas, hvartill Regeringen nu ock gjort ett förslag. Som vi veta har det vanliga hitintills varit, att, då en lagfråga blifvit till Riksdagen väckt och en underdånig skrifvelse i ämnet blifvit till Kongl. Maj:t afläten, så har Kongl. Maj:t derpå tillsatt en komité för behandling af ärendet, men olyckan har varit, att de förslag, som upprättats af dessa, vanligen af mycket förtjenstfulle män sammansatte komitéer, nästan aldrig kunnat godkännas utan grundlig omarbetning, så att till och med ibland nya komitéer måst tillsättas för revidering af de förras arbeten, utan att ändå alltid ett godt och nöjaktigt resultat erhållits. Emellertid hafva sålunda lagstiftningsangelägenheter år efter år förblifvit oafgjorda till men och skada för landet, om det äfven för Lag-Utskottet må hafva varit beqvämt, att, då frågan änyo vid Riksdagen förekommit, endast behöfva hänvisa dertill, att den vore föremål för behandling af en komité. Men, mine Herrar, på detta sätt kommer man icke till målet, och det är för afhjelpande af denna brist, som Kongl. Maj:t föreslagit inrättandet af en lagbyrå. Vi hafva nu att tillse, om detta förslag är byggt på sådana grunder, att det kan leda till det önskade målet. För att stifta lagar fordras många egenskaper, kunskaper, förmåga att tillämpa dessa, kännedom om förhållandena och åsigtterna såväl inom som utom landet i den förevarande lagfrågan, och framstående redaktionsförmåga. Dessa fordringar förutsätta ansträngdt arbete och stor ihållighet, och det är väl derföre som våra hitintills varande komitéer icke alltid lyckats så särdeles väl i sina arbeten, ehuru väl de inom sig haft på sätt och vis utmärkta förmågor. Kongl. Maj:ts förslag om en lagbyrå har rönt motsägelser af olika slag och man har hört somliga säga: vi skola icke inrätta en lagbyrå, men vi skola inrätta något liknande, som vi vilja kalla en lagkomité, hvilken skall vara sjelständig i motsats emot den af Kongl. Maj:t föreslagna lagbyrån, som skulle komma att stå under Justitie-statsministerns ledning. Man fruktar att genom en sådan byrå Riksdagens initiativ skulle

komma att förspillas, och vidare säger man, att politiska strider skulle kunna komma att inverka på densamma. Hvad det sista skälet beträffar, så har jag svårt att föreställa mig, att det är på allvar menadt, ty, om man lyckas erhålla skickliga och lämpliga personer i en lagkomité, är det icke så lätt att ersätta dem eller sakna den lättnad och hjälp i arbetet, som de erbjuda, att man kan icke antaga, att vid ombyte af Justitie-statsminister denne skulle vilja använda andra personer än dem, i hvilkas duglighet och erfarenhet han kunde vänta de bästa arbetskrafter. Men sådana personer komma genom en i förhållandet liggande nödvändighet att intaga en så själfständig och oberoende ställning, som med deras ställning kan vara och bör vara förenlig, och man kan antaga att något skadligt påtryck icke å dem skall kunna af Justitie-ministern utöfvas. Dessutom vill det väl synas, att denne minister själf bör framför alla andra vara mån om att de lagarbeten som ske äro af bästa möjliga art. Allt manar honom dertill: hans fosterlandskärlek, hans embetspligt, månheten om hans eget anseende och, om man skall nämna det, äfven hans egen fördel, ty hans ställning växer i ära och trygghet, ju mera folket finner sig nöjdt med de regeringsåtgärder, hvori man anser honom hafva en framstående del. Derjemte, då lagförslagen komma från Regeringen, är det väl i sin ordning, att Regeringen deltagar i deras utarbetande, och inrättandet af en lagkomité, som skulle handlägga lagfrågor nära nog efter eget behag samt, utan afseende hvarken å Regeringen eller Representationen, framställa de förslag, hvarför den hade intresse, skulle ingifva mig långt större farhåga beträffande dess gagnelighet än en under Justitie-statsministerns ledning ställd och med Regeringen samverkande lagbyrå, ty, mine Herrar, jag helsar icke med glädje den dag, då folkets önskningar icke få en exponert i Regeringens atgärder.

Man har vidare sagt, att den lagbyrå, Kongl. Maj:t föreslagit, icke skulle vara tillfredsställande, emedan den vore för liten, och att man borde hafva en lagkomité äfven för de administrativa frågornas behandling, men derpå ämnar jag nu icke inlåta mig, emedan denna fråga endast är väckt af enskild motionär och man icke nu bör vidtaga någon åtgärd i det afseendet. Hvad de administrativa ärendena angå kan jag dock icke underlåta att i förbigående nämna, att, enligt min åsigt, Regeringen icke saknar det arbetsbiträde, som är erforderligt för dessa frågors behandling, och att man genom att begära för mycket lätt kan råka ut för att erhålla intet, hvarföre det är bäst att hålla sig vid det som lämpligen kan ske. Utskottet har föreslagit, att ett belopp af 20,000 R:dr på extra stat skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition i och för arfvoden åt lagbyråns ledamöter, men i likhet med en aktad talare, som nyss före mig haft ordet, kan jag icke finna någon förständig tanke i anslaget uppförande å extra stat, ty skall lagbyrån blifva af någon nytta måste deri finnas konsekvens och kontinuitet. Då jag för mig icke kan dölja, att vår lag behöfver omarbetning; då flera stora lagförslag nu äro under behandling; då jag vet, att Lag-Utskottet med bästa vilja icke kan funktionera såsom lagberedning, emedan dess tid och krafter icke äro tillräckliga för utarbetande af några större lagförslag,

men det förevarande förslaget synes mig just afse att till Kongl. Maj:ts disposition ställa sådana krafter, som torde leda till ett gagneligt lagstiftningsarbete, så kan jag icke finna något skäl, hvarföre man icke skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga.

Herr Stråle: Att behandlingen af väsendtligen omfattande ändringar i allmän civil- och kriminallag erfordrar mångsidigt och långvarigt arbete måste medgifvas. Följaktligen om frågan, rörande sådana ändringar, vore ny och en grundlig utredning saknades, skulle jag, för min del, obetingadt biträda förslaget om en fristående, själfständig lagberedning. Men sedan under en lång följd af år lagkomitéer verkat, lära dessa arbeten nu böra mera omedelbart öfvergå till vederbörande ministers handläggning. Angående förändringar i de administrativa författningarne torde den åsigt temligen allmänt göra sig gällande, att dessa fristående, själfständiga komitéer, åtminstone i de flesta fall, ej äro önskvärda, utan att de för sådant ändamål tillkallade komitéledamöterna böra stå i en närmare förening med ministern, samt, sedan hufvudgrunderna blifvit med honom antagna, utarbeta detaljförslagen. Jag håller före, att det biträde i lagstiftningen, Kongl. Maj:t äskat, för närvarande bör ställas i sådant förhållande till Regeringen, hvad beträffar de afsedda förändringarne i allmänna lagen. Måne vi ej i motsatt fall kunna hafva att frukta, att de af en ny fristående lagberedning afgifna förslag, — der någon säkerhet icke finnes, att förslagen gillas af Regeringen och således af den underställas Representationen — kunna föranleda till nedsättandet af en ytterligare lagberedning o. s. v.? Mig synes det vara på tiden att dessa frågor blifva omhändertagna af Regeringen, så att desamma slutligen efter Högtas domstolens hörande må blifva öfverlemnade till Representationens pröfning; och för att vinna detta ändamål, tillstyrker jag bifall till Stats-Utskottets betänkande.

Herr Hasselrot: Jag inser mycket väl behovet af en lagbyrå i den syftning Kongl. Maj:t föreslagit, för utarbetande af de mindre, partiella lagförslagen. En föregående talare har nys uppräknat de förslag af nämnda beskaffenhet, som närmast skulle blifva föremål för byråns pröfning, och deraf torde Kammarren kommit till insigt om dennas vikt och betydelse för landet. Vål äro dessa frågor utredda genom komitéer, men det synes mig likväl vara behöfligt för Kongl. Maj:t att kunna anlita en sådan byrå, för att utarbeta dem i det skick och fullkomna dem så, att de kunna framläggas till Riksdagens antagande.

Detta oaktadt inser jag äfven behöfligheten af en fristående, själfständig lagberedning, som kan till enhet bringa våra civillagar och omarbeta var kriminal- och civil-process. Detta arbete är af sådan vikt, att intet bör skys för att få det till stånd: och att en sådan lagberedning ej bör göras beroende af särskilda befallningar från Justitie-statsministern synes mig klart. Arbetet kan ej på åtskilliga år vara färdigt. Det kunde lätt inträffa, att de män, som fått sig detsamma ombetrodt och af en Justitie-statsminister blifvit anbefallda att arbeta i en viss riktning, kunde af en annan erhålla

befallningar, hvilka nödsakade dem att börja arbetet på nytt i olika riktning, ty det är klart, att en lagbyrå måste arbeta helt och hållet beroende af ministern. Häraf är klart, att jag ansluter mig till de åsikter, som uttalats af Herr Fröman och Grefve af Ugglas, men jag skiljer mig från den sistnämnde deri, att jag ej vill undanskjuta frågan, och förenar mig äfven i detta hänseende med Herr Fröman, samt anser af vigt att både en fristående lagkomité och en lagbyrå, sådan Kongl. Maj:t föreslagit den, blifva inrättade.

Grefve Hamilton, Henning: Om det behöfves en ursäkt för det att jag, oaktadt ej jurist, vågat begära ordet i denna fråga, söker jag den deri, att jag endast vill motsätta mig den mening, som af Grefve af Ugglas blifvit framställd; och då han började sitt yttrande med en dylik ursäkt, kunna vi måhända i detta hänseende blott qvitta med hvarandra.

För att bedöma, huruvida man bör antaga Grefve af Ugglas' förslag att uppskjuta beslutet om en lagberedning, har man endast att besvara den frågan, om saken är brådskande eller om dess afgörande utan olägenhet kan till en oviss framtid fördröjas. För min del anser jag ett annat tillvägagående vid lagförslags utarbetande, än det som hittills egt rum, vara en af de mest brådskande angelägenheter, som komma under denna Riksdags behandling, och jag har dertill flera skäl. Till en början är det väl utom allt tvifvel att våra lagar i flera delar behöfva omarbetas och jemkas. Denna mening stöder jag icke blott på egen erfarenhet. Det är en allmän klagan, och man behöfver blott slå upp ett häfte af "Juridiskt Archiv", för att blifva öfvertygad om våra lagars bristfällighet. Utan en sådan vore det icke möjligt, att man i Högsta domstolen skulle så ofta finna meningarne på ett sätt, som i många hänseenden verkar menligt. Det framkallar nemligen hos allmänheten och de rättsökande tvifvel, huruvida rättvisa verkligen skipas, och slutligen missaktning för domaremakten, ej minst den högsta dömande myndigheten, hvilket är så mycket hårdare, som vi väl veta, att vår domarekorps är sammansatt af uppiysta och rättskaffens män, och att på Högsta domstolens ledamöter ej kan falla en skymt af misstanke för motsatsen.

Häraf följer åter, att, då bristerna i lagstiftningen icke blott vidlåda våra äldre lagar, hvilka, förträffliga för sin tid, icke vidare äro under förändrade förhållanden lämpliga, utan kanske i än högre grad våra nyaste författningar, det sätt, hvarpå man vid lagstiftningen gått till väga, icke kan hafva varit det rätta, hvarföre en förändring snart måste vidtagas. Slutligen finner jag ett stöd för min åsigt deri, att man ej kan påräkna, att Justitie-statsministern, i hvars departement alla från Regeringen utgående lagförslag nu utarbetas, skall hafva vana och förmåga att skriva lagar. Han kan vara utmärkt på sin plats, utan att ega denna förmåga, som förutsätter ett långvarigt arbete just i denna riktning, och med den konsumtion af Konungens rådgifvare, som nu hotar, är det ingen förhoppning, att Justitie-statsministrarne frandeles skola blifva skickligare lagstif-

tare än hittills, då vi onekligen på denna plats haft ganska framstående män.

Under sådana förhållanden synes det mig klart att något måste göras, men thy värr är jag icke lika viss om *hvad* som är bäst att göra. Helst hade jag sett, att jag kunnat obetingadt bifalla Kongl. Maj:ts förslag och dermed lägga hela ansvaret på Regeringen. Vi äro likväl icke kallade hit, för att utan pröfning bifalla hvad som föreslås, och vid en sådan pröfning förefaller det mig, som skulle följden af Kongl. Maj:ts förslag blifva en fortsättning af hvad som redan varit. I sjelfva verket blef skilnaden endast den, att Kongl. Maj:t finge ett större anslag till fortsättande inom Justitie-departementet af det arbete, som der bedrifvits för att åstadkomma lagförslag, hvilka först blifvit underkastade Högsta domstolens pröfning, och sedan de der blifvit försedda med mer eller mindre starka anmärkningar, öfverlemnats till Riksdagen, för att genom dess Lag-Utskott efter bästa förmåga misshandlas.

Något annat torde likväl böra göras, och det synes mig åtminstone vara ett steg till ett bättre, om man bildade en lagberedning, hvilken ej omedelbart tillhörde Justitie-departementet såsom en byrå, men likväl icke vore utan samband med Regeringen, utan dels arbetade efter en af Kongl. Maj:t utfärdad instruktion, dels ock af Justitiestatsministern fick mottaga anvisning om hvad som vore angelägnast att göra, och om de delar af lag eller allmänna författningar, som i första rummet fordrade en omarbetning. Måhända är denna åtgärd icke tillräcklig, men, om så visade sig vara förhållandet, förhindrar intet en kommande Riksdag att fullfölja och fullkomna hvad denna börjat.

Beträffande frågan, huruvida en sådan lagberedning borde sysselsätta sig med de mera omfattande lagförslag, som föreligga i lagkomitéens och den äldre lagberedningens arbeten, utan att ännu hafva blifvit antagna, tror jag det vore nyttigt, om äfven detta inginge i den nya lagberedningens uppdrag. Ett sådant förberedande arbete under tider, som ej vore upptagna af mera brådskande frågor, skulle sannolikt leda till ett önskvärdt sammanhang mellan de partiella förslag, som af Kongl. Maj:t till Riksdagen inom den närmare tiden aflemnas, och de större förändringar, hela civillagen, rättegångsordningen, utsökningsväsendet m. m. torde komma att undergå.

Kammaren inser lätt svårigheten för den, som icke särskildt egenat sin uppmärksamhet åt dessa frågor, att uppställa ett förslag till beslut, hvarföre jag också helst skulle se, om jag kunde få förena mig i en framställning af någon bland Kammarens mera insigtsfulla ledamöter. Emellertid har jag sökt närmare uttrycka min mening i ett förslag, som jag ber att få uppläsa, utan något anspråk på dess ofelbarhet. Det har följande lydelse:

a) att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nädiga förslag om inrättande af en lagbyrå, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion, Kongl. Maj:t kan komma att för densamma utfärda, och efter anvisning af Justitiestatsministern, dels utarbета förslag till de mindre

omfattande ändringar och tillägg, i någon eller några delar af allmänna lagen, som kunna inom den närmaste framtiden erfordras, dels ock att bearbeta de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna; och

b) att Riksdagen till bestridande af kostnaderna för Nya lagberedningen under år 1872 måtte på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 R:dr.

Kammaren finner att detta förslag nära öfverensstämmer med det, som af åtskilliga reservanter af Andra Kammaren framställts, men det skiljer sig derifrån i tvenne hänseenden. Jag har nemligen föreslagit, att Beredningen skulle arbeta icke blott efter en af Kongl. Maj:ts utfärdad instruktion, utan ock efter anvisning af Justitie-statsministern, hvilket jag stöder derpå, att en instruktion väl kunde angifva de hufvudsakliga föremålen för komitéens verksamhet, men icke den ordning, hvori dess arbeten borde fortgå och hvilken kan blifva af tillfälliga förhållanden beroende. Vidare skiljer sig också mitt förslag från reservanternas deri, att jag bland lagberedningens åligganden ställt de partiella lagförslagens utarbetande i främsta rummet, då jag föreställer mig, att det måste dröja temligen länge, innan lagkomitéens och den äldre lagberedningens omfattande förslag kunna blifva till antagande beredda.

Herr von Koch: Till en början får jag förklara, att jag på de skäl, som af den siste talaren anförts, i allo instämmer med honom angående angelägenheten att tillsätta en lagberedning eller dylik institution så *hastigt* som möjligt. Detta behof är, såsom han sade, ett af de "mest brådskande". Det är, hvad som kallas i England a case of urgency och i Frankrike cas d'urgence. Jag kan således alldeles ej instämma med Grefve af Ugglas, som önskade uppskof, ehuru jag i flera andra fall gillar han i ämnet yttrade åsikter. Jag skulle, efter hvad jag redan vid remissen yttrade, ha varit böjd att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, dock så att medlen beviljades såsom "reservationsanslag", samt med den förändring, som nu blifvit gjord i Stats-Utskottet, att nemligen ett bestämdt arfvode ännu ej fixeras för de särskilda ledamöterna. Om jag än skulle önska vissa detaljer olika mot hvad som blifvit af Regeringen föreslaget, vill jag dock, när dess förslag går i samma riktning jag finner lämplig, ej för min del, af fraktan att sönderbryta det, framställa ett särskildt projekt. Jag hyser äfven den åsigt, att Representationen härutinnan må gifva de upplysningar, som inom densamma kunna lemnas, men ej bör framställa bestämdt detaljerade regler för Justitie-statsministern i detta hänseende. Jag handlar nu i full öfverensstämmelse med de åsikter, jag uttalade i December 1856, då jag först väckte förslag om tillsättande af en ny lagberedning. Jag hoppas, att Justitie-statsministern efter den diskussion, som här egt rum och som kommer att ega rum i Andra Kammaren, och med afseende å de särskilda åsikter, som uttalas i Stats-Utskottets betänkande, kommer att taga ämnet å nyo under ompröfning när den nya institutionen skall bildas.

Jag är öfvertygad, att han dervid skall tillvarataga hvad som af uppmärksamhet är förtjent. Mera böra vi icke begära i sådan sak.

Här hafva blifvit af Justitie-ombudsmannen anförda skäl, som äro mycket beaktansvärda, för tillsättande af två särskilda institutioner, en lagbyrå, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, för utarbetande af mera tillfälliga förslag, samt en lagberedning, som vore mera fristående och borde arbeta på de stora förslagen till ändringar i civil- och kriminallagstiftningen. Om vi stode på samma punkt som åren 1809—1810, då första lagkoniteén tillsattes, då tror jag, att en institution sådan som den sistnämnda vore ändamålsenlig; men förhållandena äro numera väsentligen förändrade. Vi ega nu systematiskt uppgjorda förslag till civillag och rättegångsordning, utarbetade af män sådana som Zenius, Richert och Staaff, och granskade af sådana som Gyllenborg, Poppius och Blom, åtskilliga andra att förtiga. Förslagen finnas uppgjorda, de ligga endast och vänta på definitiv pröfning. Vill man bortkasta dessa förslag? Eller tilltror man sig och anser behöfligt göra alldeles nya och bättre? Hvad *civillagen* särskildt angår, är jag af den tanke, att det ej går an framlägga en helt ny sådan lag, utan ändringarne böra omfatta speciela delar deraf, ty man skulle äfventyra att framkalla oreda och konfusion hos landets befolkning, om på en gång en hel mängd af de civilrättsliga förhållandena förändrades. I afseende å *civillagen* är således den rätta vägen beträdd. Förslag till en hel sammanhängande sådan finnes. Deraf äro många väsentliga delar antagna. Dermed bör, fastän mycket skyndsammare än de sista fem åren skett, fortsättas, till dess en kodifikation af *civillagen* kan ske utan större rubbning i rättsförhållandena. *Rättegångsordning* och *Domstolsorganisation* böra deremot nu *helst på en gång* förändras. Förslag dertill af lagberedning och Justitie-departementet finnas. När man nu har sådana materialier och dessutom äfven tillgång till massor af komitébetänkanden, i alla riktningar, tror jag, att hvad som vi nu *för tillfället* behöfva är, att få en institution, som bearbetar lagförslagen så, att de få sins emellan sammanhang och blifva affattade i lagspråk och lätt begripliga. Hvad de *ekonomiska författningarne* beträffar, så kan äfven för desamma, på sätt jag förr antydte och straxt nedan vidare skall omförmäla, den högst nödiga hjälpen af lagstiftare ex professo, i stället för, må vara begåfvade, dilettanter i lagstiftning, erhållas genom en *ständig* lagberedning af män, hvilka ensamt längre tid få ega sig åt lagens granskning och redigerande. Såsom ett exempel på den noggrannhet, angående bearbetande af förslag till andra lagar än de civila och kriminela, hvarmed man tillvägagår i andra länder, vill jag blott erinra och hänvisa till Statsrådet Vougtz, angående utarbetandet af de Norska författningarne om formandskaberne meddelade uppgifter (pag. 74) i hans nyss utgifna självbiografi.

Som jag ej haft anledning att i ringaste mån frågå syftet i den motion jag framställt i December 1856, angående en lagberedning, ber jag få erinra derom. Jag framhöll då, bland annat, äfven att man inom en institution som denna bör kunna påräkna hjälp från de särskilda statsdepartementen vid utarbetande af förslag tillhörande hvarderas behandling, och utbeder jag mig Kammarens öf-

verseende för att jag tager mig friheten nu åberopa följande, som jag då anförde:

“Jag har tänkt mig, att en lagberedning borde bildas sålunda: att den egde 2 å 3 af Konungen utsedde *ständige och aflönade* ledamöter;“

“att Justitie-statsministern, Justitie-kanslern och Rikets Ständers Justitie-ombudsman berättigades att bevista lagberedningens sammanträden och deltaga i granskningen af dess arbeten, när dessa embetsmäns öfriga göromål sådant tillåta“.

Jag vill härvid erinra att, som Herrarne finna af lagkomitéens protokoll, den af alla våra Justitie-statsministrar, som hittills kanske mest intresserat sig för lagstiftningen, Gyllenborg, nästan alltid fann tid att närvara som granskande ledamot i lagkomitéen. Måhända tiderna nu hafva så förändrats, att Justitie-statsministerns tid ej medgifver sådant — jag är ej i tillfälle att bedöma detta, — men hvad Justitie-ombudsmannen och Justitie-kanslern beträffar, tror jag mig bestämdt kunna säga, att deras tid kan tillåta dem, att såsom *granskande* ledamöter deltaga i lagstiftningsarbetet, hvilket jag för min del, med afseende å den särskilda arten af dessa embetsmäns verksamhet, anser vara lika nyttigt för dem sjelfva, som för arbetet.

Vidare föreslog jag: “att hvarje departementschef eger att utse en eller två honom underlydande embetsmän att, då ärende, som till departementets handläggning hörer, i lagberedningen förekommer, för tillfället inträda såsom ledamöter i lagberedningen;“

“att lagberedningen bör, så vidt ärendet tål uppskof, afgifva underdånigt yttrande öfver hvarje förslag till ny författning, innan det samma af Kongl. Maj:t i Stats-Rådet slutligen i nåder pröfvas;“

“att lagberedningen, på det den ej må öfverhopas med göromål, icke annat än undantagsvis och på grund af Kongl. Maj:ts särskilda nådiga befallning bör sysselsättas med uppgörande af de *första* utkastet till nya lagar och författningar.“

Hvarje departement är eller bör vara så organiseradt, att första uppräningen till lagförslaget kan ske i departementet, derefter bör det skickas till granskning af lagberedningen, och tvifvelsutan skulle den vexelverkan mellan departementet och lagberedningen, förslaget afser att åstadkomma, ömsesidigt medföra gagn.

När jag väckte detta förslag var Högsta domstolen öfverhopad af göromål, hvilket till följd af de anslag till ökad antal af ledamöter, Representationen redan vid 1859 års riksdag beviljat, icke för närvarande är förhållandet, och jag önskade *nu* få göra det tillägg, att äfven ett par ledamöter af Högsta domstolen borde, när deras öfriga göromål sådant medgifva, inträda såsom granskande ledamöter i lagberedningen. Det skulle vara nyttigt att inom Högsta domstolen ega några män som i lagstiftning voro mera hemmastadda. Våra förnämsta lagskipare torde i allmänhet allt för litet befatta sig med och tänkt sig in i lagstiftning, och följden är att, om ett lagförslag nu ej sönderbrytes förut, sönderbrytes det vanligen i Högsta domstolen. Om framdeles *alla tjänstgörande* justitieråder voro tillstädes när lagfrågor förekomma i Högsta domstolen, hvartför emellertid 22 § Regeringsformen ej lägger hinder — skulle derigenom naturligt-

vis mera erfarenhet och kunskap tillgodogöras och sannolikt mera stadga i åsigtter vinnas.

Ytterligare föreslog jag år 1856: "att departementschefen från hvarje departement utser någon tjänsteman att såsom sekreterare biträda lagberedningen uti de till departementets handläggning hörande ärender". Jag slutade min motion med att föreslå, "att Rikets Ständer ställa ett förslagsanslag, stort 20,000 R:dr R:mt årligen, till Kongl. Maj:ts disposition för arvviden åt tre ledamöter uti en lagberedning, som det åligger att granska förslag till lagar och författningar i den ordning, Kongl. Maj:t behagar närmare bestämma".

I dag tillåter jag mig tillägga den önskan, att namnet lagbyrå undvikas, samt att institutionen må ställas under Justitie-departementet, icke under Justitie-stats-expeditionen.

För öfrigt har jag ej någon anledning att i ringaste män vidare afvika från hvad jag 1856 uttalade såsom önskvärdt, ehuru jag, liksom jag då ej ville att Rikets Ständer, nu ej heller vill, att Riksdagen skall ingå i specialiteterna i detta hänseende. Jag anser mig derföre böra hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den ändring, att anslaget skulle få egenskap af reservationsanslag. Men jag förbehåller mig, då jag förmodar, att någon af Regeringens ledamöter kommer att yttra sig, att, om Regeringen finner sig belåten med Stats-Utskottets förslag, då få understödja detta, på det att ej derigenom, att hvar och en vill hafva fram sin mening, man nu må gå miste om det hela af mig så länge förgäfves eftersträfvade målet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den siste talaren började sitt anförande med att instämma uti hvad den näst honom föregående talaren yttrat, om det trängande behovet af en lagberednings tillsättande för omarbetandet af våra lagar, hvilket han ansåg skulle vara en *cas d'urgence*.

De flesta andra talare, som yttrat sig, hafva äfven utgått från en sådan förutsättning. För min del står jag deremot på en annan grund och kan således icke heller anse sjelfva premissen såsom en afgjord sak. Vi hafva haft en lagkomité, som efterträddes af en lagberedning, och jag frågar, om den, som genomgått de resultat, som deraf för landet i praktiskt afseende uppstått, kan påstå, att verksamheten för våra lagars förbättrande under den tiden varit större, än sedermera, då dessa institutioner upphört. Om man icke kan bevisa detta, och det påstår jag, så är det naturligt, att man kan känna sig tvehågsen om nyttan af en sådan institutions upplifvande. Om vi betrakta förhållandena i andra länder, — och jag tror det icke skadar att åberopa hvad erfarenheten derifrån lär oss, — så se vi två länder, det ena Frankrike, som har en kodifierad lag, hvilken ännu gäller; det andra England, som icke har någon sådan. Uti hvilketdera landet har väl aktning för lag och rätt slagit djupaste rötter? Har det varit i det landet, der man haft ett kodifieradt lagverk eller i det landet, der aktningen för gamla rättigheter och det beständes helgd genomgått och besjälats hela nationen? Det ena af dessa länder har på senare tider varit en härd för revolutionen;

i det andra deremot vet man knappt hvad en revolution är! Jag vill ytterligare taga ett praktiskt exempel. Man anlitar en byggmästare för att få reparationer gjorda först då man upptäcker brister på sitt hus, men man anskaffar icke en byggmästare för att uppleta om några brister finnas. Jag har härmed velat säga, att jag tror det hvarken vara försigtigt eller nödvändigt att anskaffa en sådan inrättning, som här är ifråga. Såsom ett skäl för denna nya institution, har anförts den erfarenhet, som de många på senare tider tillsatta komitéerna skulle hafva lemnat. Ja! det är väl möjligt att många af dessa icke hafva lemnat så särdeles stora resultat. Om orsaken dertill, vill jag icke nu ingå i undersökning: men många af dessa komitéers arbeten hafva icke kommit längre än till en ljuft hvilas vederbörande statsdepartement. Man måste väl antaga att Kongl. Maj:t vid tillsättandet af dessa komitéer sökt att leta upp de bästa förmågor, som för tillfället funnits att derför tillgå. Om i stället för de särskilda komitéerna, tillsatta speciellt med afseende å den sakkunskap, som för hvarje af dem erfordrats, nu skulle tillsättas en institution för behandlingen af alla ämnen och således bildas af personer, hos hvilka man skulle förutsätta en generel kunskap i alla föremål för menskligt vetande, skulle dermed något mera vara vunnit? Det är en sak, hvarom man åtminstone kan hysa tvifvel. Jag medgifver gerna, att man med afseende på det rent formela af arbetet skulle derigenom kunna få en komité med skickliga stilister — en sådan färdighet kan vinnas genom öfning, men såvida *saken* betyder mera än *formen*, vågar jag tro, att det icke skulle vara ändamålsenligt att bilda en sådan komité utan erforderlig tillsats af sakkunskap. Den första lagkomité, som af Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran tillsattes, fick i uppdrag att omarbota och förbättra den gamla lagen; men det första, denna komité gjorde, var att hvarken lyda Kongl. Maj:t, Rikets Ständer eller de densamma gifna instruktioner. Den gick nemligen ut från den åsigt, att det skulle göras ett *nytt* lagverk. Detta kunde väl i och för sig vara vackert och intressant, särdeles för komitéledamöterna sjelfva, men det var något helt annat än man afsett, och manne icke just häri ligger orsaken till, att så mycket af detta arbete ännu ligger såsom ett frö, hvilket icke burit frukt. För min del är jag derföre af den åsigt, att det väl kan vara nödigt, att för behandling af större frågor anlita särskilda sakkunnige personer, men att det vore ett misstag att inrätta ett embetsverk för omarbetande af landets lagar. Då den nya departemental-styrelsen infördes, ansågs det genast nödigt att åt Chefen för Justitie-departementet anskaffa ett särskildt biträde, som skulle hafva till uppdrag att granska och i Högsta domstolen föredraga lagförslag. Jag tror dock icke, att denne tjänsteman under den tid, som förflutit sedan platsen inrättades, särdeles förtagit sig med arbetet. Hvad orsaken härtill varit, torde de herrar, hvilka varit hans chefer, bäst vara i tillfälle att bedöma. Att aflöningen för honom icke varit för liten, har man anledning tro, då det icke blifvit ifrågasatt någon förhöjning. Jag vet deremot, att en gång varit från Riksdagens sida ifrågasatt indragning af denna tjänst, emedan det skulle finnas två tjänstemän i Justitie-statsexpeditionen, hvilkas huf-

vudsakliga syfte skulle vara enahanda, nemligen Expeditionschefen och föredragande Byråchefen för lagärenden. Båda dessa platser äro likväl ännu bibehållna, och nu anser man sig behöfva adjungera ytterligare krafter. Om mycket mera dermed skulle vinnas, finge väl framtiden utvisa. Jag har mina tvifvel. Man har haft en Allmänna ärendenas beredning, som till sin princip var en god institution, men vid tillämpningen råkade på afvägar. Det kan hända äfven med den nu föreslagna. För att förekomma detta och isynnerhet för att icke gifva denna institution en karakter af permanens, hvartill jag icke är benägen, ser jag ej någon annan utväg än att bifalla Stats-Utskottets förslag: om bifall hvartill jag derföre får anhålla.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Statsrådet Berg: Sedan jag begärde ordet, hafva så många af Kammarens ledamöter yttrat sig i frågan och dervid utredt alla de omständigheter, som på densamma ega inflytande, att jag endast behöfver helt kort derom yttra mig. De flesta, som här talat, hafva erkänt behöfvet af att något bör göras för att lagstiftningen måtte kunna gå framåt fortare och säkrare än hittills skett. En ledamot har visserligen önskat ett uppskof, men de skäl, han derför framställde, hafva enligt min åsigt blifvit af andra talare så fullständigt vederlagda, att jag ej torde behöfva upptaga dem. Deremot hafva olika åsichter blifvit uttalade, huruvida det skulle vara skäl att tillätta en sjelfständig lagberedning i likhet med de två, nemligen lagkomitéen och lagberedningen, som funnits förut, eller, enligt Kongl. Maj:ts förslag, en lagbyrå. Man har dervid fäst på afseende på två skilda saker och talat dels om en fullständig omarbetning af våra lagar, i hvilket hänseende man trott en lagkomité bäst motsvara behöfvet, och dels om ett utarbetande af partiela lagar, för hvilket ändamål man ansett förslaget om en lagbyrå vara lämpligare, och slutligen hafva några äfven ansett, att man borde acceptera båda dessa förslag. Jag erkänner fullkomligt och tror äfven att de flesta, som tagit kännedom af föregående lagkomitéers arbeten, måste medgifva, att dessa hafva utträtt mycket godt för vår lagstiftning, att de hvila på goda grunder och utgöra verkliga mönsterverk. De hafva det oakadt ej kunnat i sin helhet antagas, och jag lemna derhän, om en tredje sjelfständig lagkomité, som finge i uppdrag att fullständigt omarbete hela vår nuvarande lag, skulle hafva bättre framgång än de föregående, och om det nya förslaget, sedan det efter kanske ett tiotal af år blefve färdigt, ej komme att dela de förras öde, att aldrig lyckas blifva lag. Jag vill dock nu derom icke yttra mig, ty frågan om en fullständig omarbetning och kodifiering af våra lagar står icke nu för dörren såsom den mest trängande. Deremot äro vissa partiela lagförändringar så af behöfvet påkallade, att de ej utan våda kunna längre undanskjutas. För dessa finnas redan en mängd materialier, i så väl de gamla lagkomitéernas betänkanden som i de på senare tider tillsatta särskilda komitéers ut-

låtanden och förslag. Åtskilliga af dessa senare hafva undergått granskning i Högsta domstolen, som mot dem framställt sina anmärkningar, och förslagen, som nu endast afvakta Regeringens pröfning, måste, hur förtjenstfulla de än hvar för sig må vara, underkastas en mer eller mindre genomgripande omarbetning och bringas i öfverensstämmelse med hvarandra och lagens öfriga delar. Detta arbete, som närmast åligger Justitie-statsministern, är dock allt för vidlyftigt för att kunna af honom utan annat biträde än af allenast en byråchef åstadkommas. Det finnes nemligen väl en byråchef, men ej någon byrå inom Justitie-departementet för lagstiftningsärenden, och det synes därför vara af vigt att arbetskräftorna inom departementet förökas, hvilket synes mig ändamålsenligast kunna vinnas, om, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, en lagbyrå förordnas. Man har väl sagt, att det skulle vara bättre om de biträdande ledamöterna finge arbeta sjelfständigt. Ja! sjelfständighet är i allmänhet en god sak; men vid ett arbete sådant som det ifrågavarande får den ej vara alldeles obunden. De deri deltagande måste gemensamt der arbeta i en viss riktning och efter vissa grunder. Det kunde eljest möjligen inträffa att man i stället för ett finge flera olika förslag utarbetade, ett af hvar ledamot, och då fragar jag, om det åsyftade målet kunde anses vunnet, och om det ej är för detta ändamål bättre att arbetet utföres under ledning af den, som sedermera har att på sitt ansvar framlägga det för Konungen och Representationen?

En talare, som förordade en skrifvelse till Kongl. Maj:t om tillsättande af en lagkomité i stället för en lagbyrå, har också antagit att Kongl. Maj:t ej blott borde utfärda instruktioner för denna komité, utan äfven att densamma skulle arbeta efter anvisning af Justitie-statsministern. I fall talarens mening är, att Justitie-statsministern skulle icke allenast uppgifva de lagar, som borde utarbetas, utan äfven de grunder, på hvilka de skulle hvila. då ser jag icke någon synnerlig skilnad emellan en sådan lagkomité och den lagbyrå, som här är ifråga. För min del således, och ehuru jag helst skulle sett, att Kongl. Maj:ts i den Kongl. propositionen gjorda förslag blefve bifallet, tror jag likväl, att samma ändamål kan vinnas genom bifall till Stats-Utskottets betänkande.

Heir Nordenfelt: Då ingen af Stats-Utskottets ledamöter har yttrat sig för dess förslag, ber jag att derom få säga några ord.

Inom Utskottet förelägo, utom Kongl. Maj:ts förslag, för hvilket ingen utsigt till framgång derstädes förefanns, tvänne andra förslag. Det ena finnes uti Grefve af Ugglas' reservation och det andra, uti reservationen af ledamöterna från Andra Kammaren. Då jag icke kunde gilla det förra och icke vågade antaga det senare, dels till följd af bristande sakkunskap, dels ock af fruktan för att vi derigenom icke skulle erhålla sådana lagförslag som af Statsmakterna komme att antagas, ehuru utmärkta för öfrigt, samt jag icke heller ansåg, att Riksdagen borde föreskrifva Kongl. Maj:t, hvilken organisation borde gifvas åt en inrättning, som han närmast hade att leda, så föreslog jag, att 21,000 R:dr skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition för att användas för ifrågavarande ändamål. En ledamot af

Andra Kammaren upptog detta förslag med någon förändring i ordalagen och i afseende på summan, hvarefter det omfattades af Första Kammarens ledamöter i Utskottet.

Om man nu skulle återremittera ärendet, så finnes väl intet skäl att förmoda, att man derigenom skulle vinna det mål, som Grefve af Ugglas åsyftat, ty alla Utskottets öfriga ledamöter voro ense om, att något i detta ärende borde göras så snart som möjligt, och om man deremot skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition, så är all anledning att antaga, att denna icke bifalles i Andra Kammaren eller vid gemensam votering. Ty, ehuru jag naturligtvis icke vet det, förefaller det mig dock, att sluta af reservationen, högst sannolikt, att Kongl. Maj:ts förslag der har emot sig en stor majoritet, hvilken icke låter rubba sig af de skäl, som kuuna anföras. Det förslag, som Utskottet nu framställt, har deremot största utsigt att vinna i gemensam votering, och på grund häraf får jag anhålla, att Kammaren måtte bifalla detsamma.

Herr Nordström: Det är egentligen två förslag hvarom ifrågasvarande punkt handlar, det ena, grundadt på Regeringens proposition, om inrättande af en *lagbyrå* inom Justitie-departementet, med uppdrag att under Justitie-ministerns ledning utarbета lagförslag, det andra, grundadt på enskild motion, om inrättande af en stadigvarande, sjelfständigt arbetande lagkomité eller "*Ny lagberedning*" med uppdrag, dels att öfverse och bearbeta de af föregående lagkomitéer och lagberedningar författade förslag till särskilda balkar i lagboken, dels ock att utarbета förslag till förordningar angående ändringar eller tillägg i särskilda delar af allmänna lagen, der sådana befunnos nödiga.

Hvad först angår den föreslagna lagbyrån, synes mig den tanke, som för densamma ligger till grund, i sig sjelf ega en större portée och förtjena en vida större utsträckning, än den i förslaget erhållit. Den framstår der nu endast såsom en halfhet och inskränkt till allena den lagstiftning af civilt eller kriminelt innehåll, som efter Regeringsformens 87 § skall behandlas, ehuru derjemte en lagstiftning finnes, som 89 § Regeringsformen lagt i Regeringens hand, nemligen den administrativa lagstiftningen, som, derest den på ändamålsenliga grunder bygges, lika mycket, ja i åtskilliga hänseenden till och med djupare, griper in i ordnandet af samhällets välbefinnande. Om den innehåller förslaget likväl intet, änskönt obestriddigt är, att den för en lycklig lösning af sina uppgifter förutsätter särskilda och speciela insigter i bredd med, eller utöfver dem, som ingå i den allmänna jurisprudence. Administrationen i högsta instansen inom ett samhälle i afseende å dess inre angelägenheter är htvudsakligen verksam på tvåfaldigt sätt. Hon ordnar och påbjuder hvad vid förvaltningen af dessa angelägenheter, så vidt de derfor kunna blifva föremål, skall lända till efterrättelse, och hon granskar och profvar huruvida hennes påbud och föreskrifter blifvit rätteligen iakttagna och följda, ej mindre af de hennes organer och tjänstemän, åt hvilka tillsynen öfver, eller den omedelbara verkställigheten af dessa föreskrifter är anförtrodd, än af alla andra, som äro förbundna att i förekommande

fall visa dem hörsamhet. Ut i det lagbundna samhället är besvär- eller klagorätten ett af de viktigaste medel, hvarigenom Regeringen sättes i tillfälle att utöfva denna granskningspligt, och dermed i nära förening står en annan pröfning af största betydelse, hvartill för henne, utom på andra sätt, tillfälle på samna gång öppnas, nemligen pröfningen af, huru hennes föreskrifter verka, huruvida de alltvärdare motsvara ändamålet och äro tidsenliga, eller huruvida de påkalla förtydligande, rättelse, ändring eller fullständig omarbetning. För den lagstiftning, som här af påkallas, är det ock af stor vikt att kunna använda män med mogna insigter och utbildad erfarenhet, män, som lika mycket äro förtrodda med de bestämmande grundsatserna i afseende å de ämnen, hvilka tillhöra området för denna lagstiftning, som med konsten att gifva dem ett enkelt och klart uttryck, och lika angelägen, som en lagbyrå inom Justitie-departementet, synes därför en sådan vara för de andra departement, till hvilkas kompetens den administrativa lagstiftningen i dess särskilda afdelningar hör.

Det gafs en tid, då Regeringen till biträde en institution existerade under benämning af: Allmänna ärendenas beredning. Den tillkom år 1789, då den gamla Rådskammaren afskaffades och derjemte det samband upphörde, som fördom i afseende å den administrativa lagstiftningen mellan denna och de förvaltande kollegierna egderum. Till dess äligganden hörde i första rummet, att afgifva betänkanden i besvärsmål, som drogos under Regeringens pröfning, äfvensom i andra administrativa frågor och att, på anmodan, utarbete förslag till förordningar och påbud inom den administrativa rättens område. Emellan denna institution och Regeringen förefanns sålunda en flersidig beröring. För min del beklagar jag, att den blifvit afskaffad, i stället för att, om så behöfdes, efter omständigheterna ändamålsenligt reformeras. Grundtanken i motivet för dess tillvaro var sund och riktig, och om fel och misstag vid valet af ditinkallade ledamöter en eller annan gång begingos, utgjorde sådant ej tillräcklig grund för institutionens upphäfvande, eller för annat, än misstagets rättande och sådana ledamöters aflägsnande. Om deremot uti en institution, byggd på samma grunder, som den nämnda, ledamöter städse insattes, som vore sitt uppdrag fullt vuxna, är det uppenbart, åtminstone förekommer det mig så, att Regeringen vid utöfningen af sin administrativa myndighet, så väl ifråga om lagstiftning, som i fråga om förvaltningens kontroll och öfvervakande, skulle af den der förenade kunskapen och erfarenheten hafva att förvänta god medverkan och godt gagn. Allmänna ärendenas beredning representerade på sin tid samma idé, som ligger till grund för den institution i Frankrike, som der existerar under namn af Conseil d'Etats, ställd bredvid Regeringen, densamma till råd och biträde. Fördelad efter ärendenas olika beskaffenhet i särskilda afdelningar och sammansatt af män, utmärkta genom vetenskaplig bildning, praktisk embetsmannakerfarenhet och sakkunskap, tillhör det denna institution, bland annat, att afgifva betänkanden i administrativa ärenden, att pröfva besvär i sådana, att utarbete förslag till förordningar och reglementen, när så påfordras, m. m., och stående i omedelbar beröring med Regeringen, hvars medlemmar, ministrarne, äfven der ega säte och stänna, tillhandahåller

hon sålunda Regeringen en skatt af sakkunskap, en kontinuitet i ärendenas bedömande, som för de slutligen utgående besluten eller påbuden ej kan annat än vara i hög grad nyttig och välgörande. Äfven i andra Europas stater förekomma regeringarne till biträde liknande institutioner under olika namn, och är det min övertygelse att äfven hos oss en sådan vore önskvärd, och att en dylik icke kan uteblifva, om den nu så ofta återkommande och ventilerade frågan om embetsverkens reorganisation en gång skall kunna bringas till någon ändamålsenlig lösning.

Under diskussionens fortgång har mot en lagbyrå inom Justitiedepartementet äfven den anmärkning blifvit af åtskilliga talare framhållen, att, om denna byrå blefve enligt förslaget ställd under Justitie-ministerns ledning, den skulle komma att sakna erforderlig sjelfständighet. Denna anmärknings befogenhet kan jag ej fatta. Det synes mig tvärtom, att en sådan sjelfständighet, i fall af meningsolikheter, icke vore förenlig med det parlamentariska samhällsskicket, eller med den konstitutionela ansvarighet, hvilken hvarje departementschef är underkastad för de regeringsbeslut af hvad slag som helst, som han kontrasignerat, eller med hans egen konstitutionela rätt och pligt, att sjelfständigt i enlighet med sin öfvertygelse söka inverka på förvaltningens handhafvande och karakter inom hans kompetens, eller att, för att så säga, söka realisera sitt program. Lyckas han ej deri, så nedlägger han sitt embete, sitt mandat.

Beträffande den ifrågasatta, *stadigvarande* lagkomité, eller Nya lagberedningen, som den skulle heta, intager frågan derom en annan ståndpunkt. Det är de stora mångomfattande lagförslagen, de som afse en omsorgsfull kodifikation i förening med revision af tid efter annan tillkomna partiella lagar till ett gemensamt, homogent helt, lika samvetsgrannt värdadt i rättsutvecklingen som i stilen, det är detta slags lagarbeten, beräknade för en lång framtid, som egentligen egna sig till föremål för den aktningsbjudande verksamheten inom en sådan komité, och knappt torde det finnas något land, der sådana stora produkter af jurisprudence och lagstiftning blifvit åstadkomna, som icke åt en särskild tillsatt komité uppdragit utförandet deraf. Det ena af de nu föreliggande förslagen utesluter icke därför helt och hållet det andra, men hvad som härvid allra främst visar sig vara af nöden, det är ett organisationsförslag i båda hänseendena, hvarom på förhand kunde sägas, att det förra behöfver en större utsträckning med hänsigt till lagstiftningsarbetet äfven inom de andra departementen, och att i senare hänseendet fråga ej bör eller kan blifva om en *stadigvarande* lagkomité, det vill säga ett för de stora kodificerande lagarbetena organiseradt embetsverk, enär det endast är tidtals, med långa intervaller, som sådana arbeten kunna ifrågakomma.

Då emellertid ett genomfördt förslag uti ifrågavarande afseenden ännu ej är att tillgå, och Representationen svärligen af hvad som härutinnan nu förekommit kan bilda sig redig öfversigt af porteen i det ena eller andra, synes mig, vid sådant förhållande, resultatet i afseende å de två förslagen för det närvarande ej kunna blifva annat än afslag. Men som under diskussionen i ämnet här i dag blifvit erinradt om, att åtskilliga enstaka lagförslag af vigt före-

finnas, som icke kunnat vederbörligen till slutlig pröfning beredas och deremot ännu vänta på en sådan, vill jag, för min del, icke rösta emot antagande af Utskottets hemställan, som icke tillstyrker bifall till förslaget om lagbyrå, sådant det nu är, och ej heller till det om en stadigvarande lagkomité, utan endast att ett visst belopp måtte för året 1872 på extra stat beviljas för åtskilliga, enstaka lagstiftningsarbetens utförande.

Grefve Mörner, Oscar: Då Kongl. Maj:t icke har begärt några medel för att fylla ett tillfälligt behof, utan begärt ett anslag för ett bestämdt ändamål, så kan jag ej neka, att det förefaller mig oegentligt att endast för ett år ställa 20,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition. För hvilket ändamål måne? Möjligen för att för tillfället anställa några personer att granska något lagförslag, hvilket visserligen vore ganska bra, men derigenom förtelas ock det med en ständig lagbyrå åsyftade ändamål, eller att bringa konsekvens och ändamåls-entlighet i vår lagstiftning. Att Riksdagen skulle få bättre tillfälle att bedöma frågans *portée* i det hela, derföre att 20,000 R:dr nu ansloges, har jag ock hört, men ej kunnat fatta.

Jag har i öfrigt med mycket intresse lyssnat till den föregående talarens anförande, men knappast hade jag väl kunnat tro, att jag skulle få höra så mycket beröm öfver Allmänna ärendenas beredning. Möjligt är att denna institution hade några förtjenster, men mycket obetydliga voro de i samning, och så länge den ännu hade bestånd, hörde man den ej annat än nära nog med missaktning omnämnas. Att inrättandet af ett *Conseil d'Etat* skulle vara ett sådant arcanum, der tvistiga frågor skulle utredas, och som skulle utgöra grunden för omorganisationen af våra embetsverk och vår förvaltning, tror jag ock vara en tanke, som behöfver lång tid att utvecklas och prövas innan den antages.

Ehuru jag är öfvertygad om, att vårt lagverk behöfver förbättras, och att inrättandet af en ständig lagbyrå skulle verksamt dertill bidra, så, då jag tror mig stå ensam om att begära bifall till Kongl. Maj:ts förslag, finner jag mig föranlåten att för närvarande afstå från ett dylikt yrkande.

Herr von Koch: Jag har anhållit om ordet endast för att tillkännagifva, att, sedan en af Regeringens ledamöter förklarar sig nöjd med det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit, så afstår jag från min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag vill blott tillägga ett ord i anledning af hvad här yttrats mot förra lagkomitéen och de omstörtande tendenser, som en ledamot trots sig hafva funnit hos densamma. För att bemöta detta vill jag blott hänvisa till namnen på de granskande ledamöter, som deltagit i utarbetandet af största delen af Komitéens förslag. Det finnes att läsa der nere i vårt bibliotek.

Herr Fröman: Då jag senast hade ordet, begärde jag att främdeles få yttra mig och framställa den begäran om proposition, till hvilken jag då funne anledning. Denna framställning skulle lyda så:
att,

att, i likhet med hvad Utskottet tillstyrkt, Kongl. Maj:ts förslag måtte på det sätt bifallas, att till Kongl. Maj:ts disposition ställes för år 1872 ett extra anslag af 20,000 riksdaler, att användas för fullgörande af de uppdrag, som varit afsedda i Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå; och

att likaledes till Kongl. Maj:ts disposition ställes ett lika stort belopp, eller 20,000 riksdaler, att användas till inrättande af en lagkomité, under namn af *Nya lagberedningen*, med hufvudsaklig uppgift att bearbeta de delar af den förra lagkomitéens och lagberedningens lagförslag, hvilka ännu icke blifvit såsom lagar antagna, så att de må kunna framläggas till pröfning och antagande, hvilken lagberedning derjemte skulle, när Kongl. Maj:t det åskade, biträda vid partiella lagförslags utarbetande.

Men som jag emellertid under öfverläggningens gång för detta förslag icke funnit kraftigare understöd, afstår jag från att nu begära proposition derå. Då jag fruktar för den angelägna sakens undanskjutande på ännu ett år, såsom yrkadt blifvit, och då jag anser det af Utskottets minoritet förordade förslaget, äfven med den förändrade lydelse Herr Grefve Hamilton åt detsamma gifvit, icke kunna främja en snar och lycklig lösning af de två frågor, jag i mitt förra yttrande berörde, nemligen frågorna om fastighetsböckerna och om underdomstolarne å landet, hvilkas öde ligger mig och hjertat, återstår för mig ej annat än att nöjas med en del af hvad jag för det ådagalagda behofvets afhjelpande ansett nödigt, som i Utskottets förslag erbjudes, hysande det hopp och den förtröstan, att Riksdagen snart nog skall besluta sig till den uppoffring, som för inrättandet af en lagberedning ytterligare erfordras. Jag förordar alltså bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den näst siste talaren trodde sig hafva hört, att jag beskyllt den förra lagkomitéens ledamöter för samhällsömstörtande teorier eller något dylikt. Jag tager hela Kammaren till vittne på, att jag ej sagt något sådant, och mig synes att första vilkoret, för att någon skall kunna anse sig befogad att uppträda mot en persons yttrande, väl bör vara att hafva hört hvad den andre sagt.

Herr Hasselrot: Då jag förra gången hade ordet, trodde jag mig böra gifva till känna, att jag instämde med Herr Fröman i hans förslag, men då han nu förklarar sig ej vilja framställa något särskildt yrkande, vill jag ej heller göra det, ehuru jag får förklara, att jag anser, att vi måste hafva både en lagbyrå och en lagberedning för vinnande af det ifrågavarande ändamålet, d. v. s. en grundlig revision af vår lagstiftning.

Grefve Hamilton, Henning: Då den af Konungens rådgifvare, som yttrat sig i frågan, sade, att han icke kunde finna den egentliga skilnaden mellan mitt förslag och Kongl. Maj:ts proposition, då jag önskat, dels att lagberedningen skulle arbeta efter en af Kongl. Riksd. Prot. 1871. 1 Afd. 1 Band.

Maj:t utfärdad instruktion, och dels att den måtte taga anvisning af Justitie-statsministern, får jag tillkännagifva, att egentlige skälet, hvarföre jag trott, att Kongl. Maj:ts proposition vore mindre lämplig, och hvarföre jag ansett mig böra framställa ett annat förslag, är min farhåga, att de personer, som borde för det afsedda ändamålet användas, och som icke skulle kunna hafva något emot att ingå i en *utom* Justitie-departementet ställd lagberedning, deremot icke skulle vilja ingå i en sådan, som stode *inom* departementet. I en sådan byrå, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen, komme sannolikt endast att användas yngre jurister, som under någon tid åtnöjde sig att i departementet intaga en mera underordnad ställning, hvilket väl ej vore lämpligt, då jag tvärtom tror, att till ett sådant arbete som det ifrågavarande borde användas de mest framstående jurister, vi ega. Jag förmodar äfven, att, om Kongl. Maj:t ville i sin instruktion bestämma, att Justitie-kanslern och Justitie-ombudsmannen skulle ega att inträda i komitéen och deltaga i de arbeten, dessa ej skulle känna sig särdeles hågade att ingå i en byrå, lydande under ett Stats-departement, under det de icke kunde hafva någon anledning till tvekan att i arbetet deltaga med en komité eller beredning, hvars ledamöter vore, utan afseende på deras ställning såsom tjänstemän, valde endast på grund af deras framstående insigter och erfarenhet. Jag tror derföre, att det vore lämpligare att göra den föreslagna lagbyrån till en mera fristående anstalt, utan att dock för öfrigt göra den oberoende af Regeringen med afseende på ledningen af dess arbeten.

Då emellertid mitt förslag icke blifvit af någon understött, afstår jag derifrån och röstar för Utskottets betänkande, ehuru jag anser, att det innebär alldeles detsamma som Kongl. Maj:ts proposition, ty då Kongl. Maj:t får den föreslagna penningssumman till sin disposition, använder han den sannolikt på det sätt, han anser riktigast, d. v. s. för inrättandet af en lagbyrå, organiserad på sätt den Kongl. propositionen föreslår.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma blifvit yrkadt dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels utaf Grefve af Ugglas, att Kammaren för sin del måtte fatta ett så lydande beslut: 1:o att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå för närvarande ej af Riksdagen bifalles; och 2:o att vid anmälan af detta beslut Riksdagen — med hänseende till angelägenheten ej mindre deraf, att de af förra Lagkomitéen och Lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, varda öfversedda och bearbetade, samt att sakkunnige personer finnas att tillgå för utarbetande, enligt särskilda nådiga uppdrag, af förslag till särskilda förordningar angående ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, än äfven deraf, att för uppgörandet af förslag till lagar och förordningar inom området för den ekonomiska lagstiftningen arbetskrafter icke må saknas — i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes till näst

sammanträdande Riksdag framlägga förslag till fyllande af de behof, som i omförmälda hänseenden förefinnas.

Härefter framställdes proposition på bifall till Stats-Utskottets hemställan och besvarades med ja.

3:dje punkten.

Herr Statsrådet Bredberg: Som vi se, har Stats-Utskottet stött sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition i denna del på ringheten af det arbete, som fordras af vaktmästarne. Jag vill icke bestrida, att deras arbete är af särdeles underordnad beskaffenhet i alla hänseenden. Men liksom vi veta, att äfven i naturens stora hushållning behöfvas små krafter för det helas gång, så vågar jag påstå, att vaktmästarnes arbete, huru ringa än deras göromål synas, har något värde för det allmänna. Vi se ju huru öfver allt, der ett intellektuelt arbete skall utföras, man särskildt bemödar sig derom, att man må kunna sköta det oberoende af yttre intrång. Detta är vaktmästarnes bestämmelse, den är ringa på det hela, men jag hemställer till en hvar med någon erfarenhet, om den ej är af stor vikt för att låta det viktigare arbetet ostördt fortgå. Man tycker, att de vid Statsråds-beredningen och Stats-departementens expeditioner anställde vaktmästare (de hvarom nu är fråga) böra kunna vara nöjda med den aflöning, som de hittills innehafva. Jag vill likväl tillåta mig att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som särskildt med afseende på Riksdagen borde hafva något att betyda, att nemligen enligt gällande aflöningsstat för Riksbanken och Riksgälds-kontoret de vaktmästare, som i nämnda verk äro anställda, hafva högre aflöning än de i Kronans verk. I Riksbanken finnes en öfvervaktmästare, som tillika är brandmästare, med 800 riksdalers lön, jemte fria husrum och vedbrand, och 23 andra vaktmästare, af hvilka ingen har mindre än 700 riksdaler. I Riksgälds-kontoret finnes en förste vaktmästare med 750 riksdaler jemte bostad, tre kammardrängar med 650 riksdaler och 2 husdrängar med 625 riksdaler hvardera. Den mest underordnade i Riksdagens tjänst, "husdrängen", som, att döma efter benämningen, väl också har fri bostad i huset, har således högre aflöning än den bäst lottade vaktmästaren i Kronans tjänst. Hos denne fordras väl ändå något större hyfsning och något mera städadt yttre skick än hos husdrängen. I Stockholms stads tjänst finnes åtminstone 11 vaktmästare med lön från 750 till 900 riksdaler. Jag vill icke tala om hvad enskilda bankrättningar och bolag lemna sina vaktmästare; de aldri flesta äro vida bättre aflönade än de nu ifrågavarande. Nu föreställer jag mig emellertid, att det inkast kan komma att göras: om löneförhöjning beviljas åt dessa, så komma sedan andra vaktmästare med samma anspråk. Jag vill då fästa uppmärksamheten på de motiver Chefen för Finans-departementet till statsrådsprotokollet i frågan anført, att nemligen arbetet inom Stats-departementen och Statsråds-beredningen fortgår alla söcknedagar på året, och att dervid föga tid lemnas vaktmästarne öfrig att på annat sätt bereda sig arbetsförtjenst under den del af dagen som bäst läm-

par sig därför, enär de äro upptagna från morgonen till sent på middagen. Icke heller hafva de något att förtjena på hvad som i de flesta andra verk plägar gifva vaktbetjeningen någon inkomst, nemligen sigill- och kallelsepenningar. Sigillpenningar finnas der icke; och de personer, som uppkallas i Stats-departementen, ditkallas endast för att meddela upplysningar, så att kallelsen icke betalas. Med åren minskas också för öfrigt allt mer och mer vaktmästarnes förmåga att skaffa sig någon biförtjenst; då återstå för dem endast svaghet, förstörd helsa och aftagande krafter, en följd af att de under sitt sträfvannde för lifsuppehållet varit blottställda för häftiga omvexlingar af köld och värme med deraf vållade förkylningar. Häruti ligga de hufvudsakligaste motiven, hvarför Regeringen ansett sig böra i någon mån behjerta äfven dessa ringa tjenares förhoppningar och behof. Kongl. Maj:t har ansett, att troheten i ringa ting äfven bör framhållas, och att äfven statens mest underordnade tjänare böra erhålla en billig uppmuntran och belöning.

Friherre af Ugglas: Efter den utredning, som den föregående talaren lemnat, kan jag fatta mig kort. Då samtliga Departementscheferne inför Kongl. Maj:t vitsordat behofvet af löneförhöjning åt vaktmästarne, har det förefallit mig besynnerligt, att Utskottet kunnat affärda förslaget endast med den förklaring att de hafva tillräcklig aflöning. För min del anser jag, att Departementscheferne äro de enda, som kunna säkert bedöma denna sak. Det är af ganska stor vigt att dessa tjänster äro så aflönade, att man till dem ständigt kan påräkna godt och ordentligt folk; och då jag icke finner den af Kongl. Maj:t äskade löneförhöjning vara för hög, så anholder jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Beck-Friis: Det är visserligen sannt, att dessa vaktmästare uti Stats-departementen hafva något trägnare tjenstgöring än de i kollegierna anställde, men då upplyst blifvit, att någon brist hittills icke förefunnits på lämpliga sökande, utan att tvärtom tillgången på sådana här varit mer än tillräcklig, har Utskottet ansett sig icke ega skäl att bifalla denna löneförhöjning. Dertill kommer, att om det äfven skulle finnas något skäl att bevilja Stats-departementens vaktmästare någon löneförhöjning och om sådant skedde, så skulle troligen anspråken derpå snart nog sträcka sig till vaktmästarne i öfriga verk. Vi se redan i Kongl. Maj:ts proposition två, om icke tre sådana löneförhöjningar begärda. Detta har för Utskottet varit ett skäl att icke öka vaktmästarnes löner. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Grefve af Ugglas: På sätt den siste talaren uppgifvit, gjorde vid bedömandet af denna fråga i Utskottet egentligen det skäl sig gällande, att äfven med den nuvarande lönen det icke skulle blifva svårt att få lämpliga vaktmästare, utan dessa tjänster fortfarande som hittills blifva ganska eftersökta. Detta vill jag icke bestrida: jag tror väl också, att vaktmästare inom Stats-departementen, äfven om icke lönen höjes, icke skola komma att felas, men jag ber att få

fästa Kammarrens uppmärksamhet på, att det icke är uteslutande ur denna synpunkt, som frågan skall bedömas, utan äfven ur rättvisans. Det skäl, som af Kongl. Maj:t i propositionen framställt och som icke af den siste talaren vederlagts, är nemligen, att vaktmästarne i Stats-departementen äro mera hindrade att skaffa sig extra förtjenst, och att de derigenom äro i sämre ställning än andra vaktmästare. Då detta är förhållandet, och då till och med enligt de under sednare åren uppgjorda lönestater Fångvårds-styrelsens — jag vill icke tala om Riksdagens verk, som blifvit mera omhuldade — vaktmästare-löner äro högre (i Fångvårds-styrelsen är visserligen förste vaktmästarens icke bättre än för de i Stats-departementen anställda, men båda vaktmästarnes löner äro lika och således den andres bättre) kan jag ej finna annat, än att Kongl. Maj:ts förslag är särdeles väl befogadt för undanrödjande af denna orättvisa. Derjemte ber jag få fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att då för Utrikes-departementet icke någon särskild förhöjning blifvit äskad (i händelse öfrige vaktmästare erhålla löneförhöjning, erhålla äfven vaktmästarne i Utrikes-departementet en sådan, men tillgång dertill finnes redan af inom Departementet tillgängliga medel), så återstå blott 19 vaktmästare, för hvilka följaktligen erfordras en summa af 1,900 riksdaler, och att vi för denna summa skola frångå hvad som uppenbarligen är billigt och rätt, måste jag bestrida. Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Funck: Då denna i sig sjelf icke särdeles viktiga fråga förevar inom Utskottet, så höjdes ingen enda röst för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Orsaken dertill var, att under en tidpunkt, då så många stora och viktiga ändamål kräfde ökade utgifter, man ansåg att, huru obetydlig denna utgift än var, den likväl som många andra kunde undanskjutas. Den föranledde icke ens någon diskussion inom Utskottet; frågan var förut afgjord på Afdelningen och passerad Utskottet utan allt tal. Här hafva redan af en föregående ledamot af Utskottet blifvit anförda de skäl, som tala för bifall till Utskottets förslag och afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Här har visserligen också blifvit sagdt, efter jemförelse med andra likartade befattningar, med hvilka äro förenade samma löneförmåner, att Departementens vaktmästare icke kunna förskaffa sig någon extra förtjenst, och att derföre för dem billigtvis borde beredas denna lönetillökning. För min del tror jag, att den enda rätta grunden, hvarifrån man bör utgå vid bestämmandet af aflöningen, är endast den, huruvida för den redan utgående lönen lämplige sökande kunna erhållas. Kan så ske, är lönen tillräcklig och behöfver icke vidare hojas; och det har redan blifvit medgifvet, att så är förhållandet.

En annan omständighet, som man vid frågans afgörande visserligen också bör taga i betraktande, är den, att om dessa belopp beviljades, så skulle alla andra vaktmästare, som icke hade högre lön, äfven utom Statsdepartementen, komma med samma anspråk. Den högt ärade talaren från ministerbanken yttrade, så vidt jag rätt uppfattade hans mening, att här vore endast fråga om Statsdepartementens vaktmästare, och att man ej hade att befara några anspråk af

den beskaffenhet jag nyss nämnde, men jag ber då att få erinra, att det äfven för vaktmästarne i två andra verk, Landtmäteristyrelsen och Skogsstyrelsen, blifvit i den Kongl. propositionen begärd en lika stor förhöjning. Man får derföre kanske icke alldeles lemna ur sigte betydelsen äfven af denna invändning mot förslaget, men saken är icke af beskaffenhet att böra längre upptaga Kammarens tid, utan inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Såsom hufvudsakligt skäl för den begärda löneförhöjningen har blifvit anfördt, att åtskillige vaktmästare inom Riksdagens verk åtnjuta högre löneförhöjningar än de ifrågavarande. Detta lär väl icke kunna förnekas, men det är någonting så vanligt, att tjänstemän vid Riksdagens verk i detta hänseende stå i ett fördelaktigare förhållande, än de som äro anställda i Statens verk, att om denna princip skulle konsekvent genomföras, blefve det en ganska stor lönetillökning som skulle erfordras; och för min del tror jag ej, att dessa vaktmästare äro de mest vanlottade. Göra vi en sådan jämförelse mellan Riksdagens och Statens verk, så tror jag det finnas många andra tjänstemän, som vida bättre torde behöfva lönetillökning än vaktmästarne — men man tyckes vilja göra början med första trappsteget nedifrån. Understundom går man åter en annan väg.

Vidkommande härefter det påstående, som blifvit gjordt af en utaf Stats-Utskottets ledamöter, att Statsdepartementens vaktmästare skulle hafva trägnare göromål än som åligga deras vederlikar i rikets kollegier, så vågar jag bestrida detta förhållande. Jag har tjänstgjort på ena som andra hållet och har således varit i tillfälle att se, huru trägen vaktmästarnes tjänstgöring kan vara, och jag tror knappast, att någon vaktmästare har en så angenäm och beqväm tjänstgöring som vaktmästarne i Justitie-statsexpeditionen. Hvad Statsråds-vaktmästaren angår, så bestreds, på den tid jag hade den äran att vara medlem af Konungens Råd, hela denna tjänstgöring af en enda vaktmästare, som ännu finnes kvar, och som dessutom äfven sköter en annan vaktmästarebefattning, men han har nu en annan vaktmästare till sitt biträde. Nu sitta dessutom dessa båda i samma förmak som Justitie-statsexpeditionen vaktmästare, och de kunna således lemna hvarandra handräckning, hvilket ej var förhållandet, då jag satt i konseljen, då dess vaktmästare var afskiljd från de öfriga, men ändå kunde räcka till. Jag missunnar hvarken den ene eller andra vaktmästaren löneförhöjning, men jag tror icke, att man, utan att åsidosätta billigheten, kan tillstyrka förhöjning för dessa, utan att låta en lika förhöjning komma åtskilliga andra vaktmästare till godo. Ätminstone skulle jag anse mig befogad att göra framställning derom för vaktmästarne vid det verk jag tillhör. Dessa få börja sitt arbete klockan nio på morgonen och sedan dermed fortsätta till klockan fyra på middagen och äro likväl dessutom ofta upptagna af göromål på eftermiddagarne, så att deras tjänstgöring är fullt ut så trägen som ifrågavarande vaktmästares.

Grefve af Ugglas: Då den siste ärade talaren synes hafva

syftat på mig angående den uppgift jag lemnade, att vaktmästarne vid Stats-departementena och Statsråds-beredningen skulle vara mera upptagne än andra, så ber jag honom vara god och se till, att jag för min del är oskyldig, då jag blott åberopat hvad Chefen för Finans-departementet till statsrådsprotokollet anfört, hvilket finnes intaget å sidan 23 i bilagan N:o 6 till Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof. Samme ärade talare förklarade, att han, som både varit Statsråds-ledamot och tjänstgjort i rikets kollegier, icke kunde finna, att skäl existerade för förevarande löneförhöjning. Det är en sak, som jag icke vågar bedöma, men jag har för min åsigt Departements-chefens bestämda yttrande, nyss ytterligare bekräftadt af en Statsråds-ledamot, och jag kan icke förklara denna olika uppfattning angående tjänstgöringen annorlunda, än att den möjligen nu är mera ansträngande, än då den ärade talaren var Statsråd. Jag har ställt mig på den grund som Kongl. Maj:ts proposition angifver, och jag har ingen rättighet att betvifla de i statsrådsprotokollet gjorda uppgifterna.

Den näst föregående talaren har synts vilja för Kammaren påpeka faran af att göra rättvisa åt några vaktmästare med 1,900 Riksdaler, samt att detta skulle draga med sig ytterligare utgifter, derigenom att andra vaktmästare skulle frankomma med samma anspråk; men då grunden är just den att ifrågavarande vaktmästare behöfva något högre aflöning än andra, emedan de eljest skulle erhålla mindre inkomst än dessa, så kan jag för min del icke tro, att sedan orättvisan en gång blifvit afhjelpt, någon löneförhöjning skulle komma i fråga för de andra, som för närvarande äro i bättre omständigheter än de vaktmästare i Stats-departementen, hvarom frågan nu gäller.

Herr Wærn: Då på min föredragning förslaget om lönetillökning åt vaktmästarne i Stats-departementen tillkommit, ber äfven jag att få yttra några ord i frågan.

Af den diskussion, som förekommit, har jag icke funnit andra skäl för afslag framställda, än att, efter hvad man ansett, vaktmästare skulle kunna erhållas äfven för lägre aflöning än den nu ifrågasatta och, *cidare* att man begärt löneförhöjning äfven för andra vaktmästare än dem vid departementen, samt slutligen att penningarne behöfvas för andra ändamål.

Hvad angår det första skälet, så vill jag icke bestrida, att äfven med mindre aflöning sökande till de ifrågavarande platserna skulle kunna fås, men, mine Herrar, är icke detta fallet med alla andra tjänster? — en annan fråga blir, *hurudana* sökande man kan få. Om, hvilket ej blifvit vederlagdt, Stats-departementens vaktmästare hafva trängnare sysselsättning och på samma gång mindre inkomster än andra, så blir ju följden den, att Departementen icke kunna påräkna lika dugliga och hyggliga vaktmästare som andra verk. Jag hemställer till Första Kammaren, huruvida det kan vara dess åsigt, att Stats-departementen kunna vara mindre väl betjente än andra embetsverk, och då väl så icke är, måste detta skäl förfalla.

Hvad det andra skälet angår, nemligen att man äskat löneför-

höjning äfven för andra vaktmästare än Stats-departementens — hvar till nu äfven kommer, hvad en ärad talare anmärkt, att, om detta beviljas, man kan vänta en likartad begäran från andra embetsverk — så hemställer jag, huruvida det kan vara rätt att grunda afgörandet af en fråga på möjligheten att en annan kan uppkomma. Detta är något emot de fattige löntagare, som här äro i fråga, så obilligt, att jag icke tror, att Kammaren kan dela en sådan åsigt. Då återstår slutligen endast det tredje skälet: att penningarne behöfvas till andra ändamål, men denna invändning tror jag vara tillräckligt besvarad dermed, att hela det begärda beloppet bestiger sig till endast 1,900 Riksdaler, och jag fruktar att den konsekvens, som i allmänhet af Kammaren blifvit iakttagen i frågor af förevarande art, skulle lida om anslaget nekades. Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten derpå, att, då en talare yttrat, att vaktmästarne i rikets kollegier hafva lika trägen sysselsättning som de vid Statsdepartementen anställde, frågan här endast gäller huruvida deras arbetstid medgifver dem att på annat håll söka sig biförtjenster. En vaktmästare i ett kollegium kan mycket väl passa upp vid en middag klockan 4, då deremot tjänstgöringen i Statsdepartementen, som ofta pågår till klockan 5 eftermiddagen, icke tillstädjer en sådan biförtjenst, hvarjeme denna sednare tjänstgöring fortgår lika alla söcknedagar, då deremot i ett kollegium, der sessionerna ej äro dagliga, vaktmästarne ega större frihet att disponera sin tid.

På de skäl jag nu anfört kan jag icke annat än förutsätta, att Kammaren skall bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Wallenberg: Då jag för omkring en timme sedan återkom från Andra Kammarens läktare, var denna diskussion i gång, och jag kan därför icke på pricken angifva när densamma började för att kunna göra en anteckning öfver huru länge denna viktiga fråga kommer att upptaga Kammarens tid. Emellertid kan jag icke finna annat än beklagligt, att vi så grundligt sysselsätta oss med en vaktmästarelön, nej! icke en vaktmästarelön, utan endast en fraktion af en vaktmästarelön. Herr Talmannen har utan tvifvel redan länge märkt, att Första Kammaren nu sysselsatt sig med att sila mygg — för att sedermera med så mycket mera smak kunna vid något annat tillfälle svälja en kamel.

Friherre Funck: Jag skall visserligen icke förlänga diskussionen och skulle icke heller begärt ordet, om jag ej blifvit dertill föranledd af en talares på Stockholms läns bank yttrande, att jag skulle byggt min konklusion på falska premisser. Jag har visserligen icke mycket förtroende till min slutkonst, men här föreliggande fakta, som just ådagalägga att mina premisser äro riktiga. Kongl. Maj:ts proposition innehåller nemligen på två ställen förslag om enahanda löneförhöjning för vaktmästare i andra verk än Statsdepartementen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, dels ock afslag

derå och antagande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga förslag; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja och nej i blandning, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i tredje punkten af Utlåtandet N:o 11, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i frågan afgifna framställning.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 48.

4:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag förstår ej riktigt hvad vårt förra beslut innefattar. Ordalagen i den nu föredragna punkten lyder i första momentet sålunda: "att Riksdagen, med godkännande af det nu framlagda förslaget till personal- och aflöningsstat för Fångvårds-styrelsen, måtte bestämma anslaget för nämnda styrelse till 50,870 R:dr, eller 1,000 R:dr mindre än hvad nu gällande stat upptager;" och andra momentet har följande lydelse: "att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vid nuvarande intendentens afgång eller, derest så i nåder pröfvas lämpligt, dessrörinnan, då omständigheterna kunna dertill föranleda, låta utreda, huruvida icke tillsynen öfver fångvårdens byggnader kan på billigare sätt anordnas". Detta förslag synes således innefatta ett uppskof med afseende på frågan om intendenten. Men om i det nyss föredragna momentet skulle ligga ett godkännande af den principen, att två tjänstemän i Fångvårds-styrelsen, nemligen registratorn och protokollsföraren samt notarien och ombudsmannen skulle efter vissa års tjänstgöring tilläggas en lönetillökning af 500 R:dr för de fem första och lika mycket för de fem följande åren, så får jag anhålla att mot beslutet i denna del anmäla min reservation, emedan detta är att inslä en ny bana och tillämpa en grund-

sats i fråga om de civila tjänstemännen, som hittills icke blifvit följd.

I embetsverken har lönetillökning hittills alltid berott på advancement, men enligt detta förslag skulle en sådan löneförhöjning beredas endast genom längre tjänstgöring och således utan advancement. Denna förmån synes mig, åtminstone hvad ifrågavarande tjänstemän angår, icke vara af något behof påkallad, då det väl icke kan vara så angeläget att såsom notarie och ombudsman eller registrator bibehålla samma personer, intill dess de af ålder eller sjuklighet afgå.

Jag har velat tillkännagifva detta såsom min enskilda mening, då Utskottet icke framställt denna fråga såsom särskildt föremål för Kammarens beslut, och jag således ej kunnat finna, när ett sådant tillkännagifvande lämpligare kunnat ske.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Mom. c.

Bifölls.

5:te punkten.

Bifölls.

6:te punkten.

Herr Wallenberg: Med ledsnad har jag tagit kännedom om detta förslag, och det af flera skäl. Jag beklagar, att något behof af flera fängelsebyggnader ännu anses vara för handen, men ännu mera, att, om dylik nybyggnad måste företagas, man ej lyckats finna lämpligare plats än vid inloppet till Göteborgs hamn. När man besinnar, att Göteborg är vår förnämsta handelsplats och tager i betraktande den stora mängd främmande fartyg, som der årligen inlöpa, så borde man undvika en anordning, hvarigenom den första och mest i ögonen fallande byggnaden vid Göta elfs utlopp kommer att blifva ett stort fängelse, som, enligt mitt förmenande, kunde lika bra och lämpligare förläggas inuti landet. Jag anser dessutom, att Nya varfvet säkerligen skulle kunna med större fördel användas, om det uppläts eller afyttrades åt dem som sysselsätta sig med industriell verksamhet, och det gjorde säkert på främlingen ett angenämare intryck att här få se fabriksanläggningar i stället för fängelsebyggnader.

Beträffande behofvet af att öka fångelsernas antal, så borde det nu vara mindre än förr, och det är väl sannolikt, att antalet fångar skall kunna komma att minskas genom förbättrad fattigvårdslagstiftning, snabbare lagskipping och en genom goda skördar i allmänhet förbättrad ekonomisk ställning.

Att taga alldeles för gifvet, att man ej framdeles kan behöfva någon plats på vestra kusten för flottans räkning, synes mig förhastadt. Af alla dessa skäl tillåter jag mig hos Herr Talmannen an-

hålla om proposition derå, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om behöfligheten af en ny fängelsebyggnad i förnyad ompröfning och, i händelse en dylik ej kan umbäras, tillse, huruvida ej lika lämplig och billigare byggnadsplats annorstädes kan erhållas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med den siste talaren delar jag den åsigtan att den ifrågasatta platsen är för det afsedda ändamålet väl dyrbar. För en del riksdagar sedan ifrågasattes, att Kronan skulle afhända sig Nya varfvet vid Göteborg för någon industriel anläggning. Då begärdes äfven som värdering skulle ske af lokalen, och en sådan verkställdes äfven som kostade ej så litet. Jag kan väl icke på siffran uppgifva det belopp, hvartill densamma uppskattades, men jag erinrar mig att det var något mer än 1 million R:dr.

Att nu till straffängelse förvandla en plats af sådant värde synes mig vara en stor misshushållning.

Utfat den reservation, som Herr Kallstenius mot betänkandet afgifvit och som finnes dervid fogad, vill det synas som den utväg han deri anvisat — nemligen beredande af utrymme för ett större antal fångar vid den förestående ombyggnaden af Malmö straffängelse — skulle vara mera fördelaktig och mindre kostsam. Det är naturligt, att ju mera man fördelar fängelserna, desto mer kostar underhållet, ty hvarje sådan medför behöfvet af en särskild förvaltnings- och bevakningspersonal, och det är därför en fördel att icke hafva alltför många fängelser spridda på många håll.

I anledning häraf anhåller jag, att Kammaren ville, i enlighet med Herr Kallstenii reservation, afslå Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Statsrådet, Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få yttra några ord i detta ämne, ehuru jag ej är så hemmastadd deri som jag skulle önska.

Hvad då först beträffar den siste talarens yttrande, att det vore mera lämpligt att hafva fängelserna koncentrerade i stora inrättningar än spridda på många håll, på det kostnaden för administrationen derigenom måtte bliwa mindre, så har han så till vida rätt, att den slutledning hvartill han kommit är riktig. Men å andra sidan behöfver man icke mycket hafva varit i beröring med fångvårdsanstalter för att hafva kommit till det bestämde omdöme, att en stor koncentrerings icke är önskvärd, utan tvärtom medför stora svårigheter, hvilka tilltaga i samma mån som fångarnes antal ökas. Ty man måste ihågkomma, att dessa fängelser inrymma en mängd olika kategorier af fångar, dels sådana som äro arbetsföra och dels sådana som genom ålder och sjuklighet äro till arbete oanvändbara, å ena sidan gamla förhårdade brottslingar och å den andra dem, som ej äro så förfällna, att man ej kan ega förhoppning om deras förbättring. I detta fängelse å Nya varfvet är nu meningen att samla sådana fångar som äro arbetsföra och förut ostraffade, hvilka man antager skola kunna återföras till dugliga och nyttiga medborgare.

Hvad platsen beträffar, så är det väl sannt att den ligger särdeles vackert, och att det derföre kan synas ledsamt att använda den till ett, om jag så må säga, så ovärdigt ändamål. Men man bör dock icke förbise det goda i saken. Den nemligen som vet hvilka svårigheter det möter att skaffa arbete åt fångarne, så att, på samma gång de blifva sysselsatta, någon förtjenst kan beredas genom deras arbete, han vet ock hvad fördel grannskapet med industriidkande samhällen medför. Derföre har det i Malmö varit jembörelsevis lätt att sysselsätta fångarne på ett nyttigt sätt, då man deremot på aflägsnare orter har mycket svårt att hitta på något lämpligt arbete.

Ett annat skäl är att detta etablissement nu är ledigt. Redan för flera år sedan ifrågasattes att utrymma detsamma, och dåvarande Rikets Ständer medgäfvode dess försäljning samt förordnade att värdering derå skulle ske; men det var icke möjligt att få någon industriidkare, som ville öfvertaga detsamma, och det står således öde och tomt och utgör ett dödt kapital. Platsen är dessutom för ändamålet synnerligen lämplig, helst som den är friskt och sundt belägen samt redan förut omgifven med murar, hvilket naturligtvis minskar kostnaden för etablissementets ordnande, hvartill slutligen kommer att utrymmet är tillräckligt stort för anläggande af verkstäder m. m. Hade man här något alternativ eller erbjöde sig ett bolag för någon industriel anläggning att inköpa platsen för hvad den är värd, så vore detta visserligen att föredraga, men då så ej är, torde, som sagdt, lokalen ej kunna bättre och ändamålsenligare användas än nu föreslagits. Etablissementet för fångelser af denna art gå till enorma summor, och det är derföre godt att hafva tomten omkostnadsfritt. Jag tror således förslaget förtjena att af Riksdagen bifallas.

Herr Hasselrot: Det är ej min afsigt att yttra mig angående lämpligheten af den utvalda platsen, emedan jag utgår från den synpunkt att denna plats icke för närvarande är för Kronan behöflig, och då den tillika synes för ändamålet lämplig, är det min öfvertygelse att valet af densamma är godt. Jag har egentligen fäst mig vid ett här fäldt yttrande, att fångelset i Malmö skulle kunna utvidgas, så att något nytt fångelse icke behöfde uppföras. Äfven om man antog, att i detta fångelse skulle kunna inrymmas ett större fångantal än förut, för den händelse nemligen att tillbyggnad skedde, så vore det dock, enligt min tanke, olämpligt att på ett ställe sammanföra en så stor mängd brottslingar; och icke kan det vara rätt att på ett och samma ställe sammanföra grofva brottslingar med dem som kanske för första gången begått ett ringare brott. Det ondas natur är sådant att det sprider sig med den största lätthet, likasom giftet genomtränger kroppens alla delar. Den, som läst generaldirektörens för fångvården förslag angående ifrågavarande fångelses uppförande, finner lätteligen, att förslagets människovänliga syftemål är att genom uppförandet af denna straffanstalt bereda tillfälle dertill, att ett särskildt fångelse måtte finnas, der sådana brottslingar kunna insättas, om hvilka förhoppningar finnas, att de kunna återföras till och räddas för samhället. Man har allt mer och mer funnit, att ge-

mensamhetsfängelserna äro förderfliga, ty der uppammas brottslingar; och man skulle nästan kunna kalla dessa fängelser för högskolor för brott. Skulle det äfven vara möjligt för bevakningen att om dagen, genom att hålla fångarne till strängt arbete, förhindra några meddelanden dem emellan, så låter sådant sig dock icke verkställa nattetid, då fångarne sammanföras i gemensamhetsfängelserna. Det är derföre af stor vigt, att natteceller inrättas och detta mål kan vinnas genom uppförandet af ifrågavarande straffarbetsfängelser; och får jag af denna anledning och med fästadt afseende på det stora gagn denna straffanstalt skall, enligt min öfvertygelse, komma att utöfva, tillstyrka bifall till Stats-Utskottets utlåtande i förevarande moment.

Friherre Raab, Carl: Att det fattas utrymme för fångar torde väl litet hvar kunna inse, och det antager jag också för visso, sedan jag läst Justitie-ombudsmannens berättelser för åren 1869 och 1870. Han omtalar nemligen huruledes fångar sändas långa vägar för undergående af blott några dagars vatten- och brödstraff. Så t. ex. nämnes deri om en person, som blifvit sänd från Hudiksvall till Gefle för undergående af ett denne person ådömdt straff af endast tre dagars fängelse vid vatten och bröd. Likaså att af 3,359 fångar 1,997 varit sådane som undergått vatten- och brödstraff i allenast tre dagar och 446, som undergått dylikt straff i allenast fyra dagar. När nu dessa fångar skola forslas så långa vägar, och Stats-Utskottet icke lærer sakna kännedom om, att kostnaderna för dylika forslingar t. ex. under år 1869 uppgått till 54,000 riksdaler, hade Stats-Utskottet, enligt min åsigt, bort mera fästa sig vid att härads-häkterna sattes i ordning, än att ett nytt straffarbetsfängelse blefve uppfördt.

Då nu emellertid frågan är om fångar med en längre strafftid samt jag nyss hört Herr Chefen för Sjöforsvars-departementet omtala de stora svårigheter, som möta för dessa fångars lämpliga sysselsättning, så och då förslag jemväl föreligga till uppförande af åtskilliga befästringsarbeten i landet, får jag hemställa om det icke vore lämpligt att använda fångar vid dessa befästringsarbeten. Man finge då arbetare, hvilka icke kostade något och hvilkas arbetskraft nu skänkes bort. Sålunda lærer under sistlidne sommar användts på Bollö invid Carlskrona af enskildt bolag 150 man af kronoarbeitskorpserna å 17 öre per man och per dag och cirka 140 man straffarbetsfångar å 30 öre, andra ställen att förtiga.

Derföre tycker jag, att man borde förlägga fängelserna der, hvar rest befästringsarbeten kunna ifrågakomma, och då det icke brådskar med befästringen vid Göteborg, så synes mig denna plats ej lämplig för uppförande af det föreslagna straffarbetsfängelset.

Herr Statsrådet Berg: Jag har egentligen begärt ordet för att bemöta, hvad som med anledning af en reservation inom Utskottet blifvit antydt derom, dels att behovet att uppföra det föreslagna straffarbetsfängelset icke skulle vara trängande, enär fångantalet vore i nedgående, dels ock att tillräckligt utrymme finnes eller borde kunna

beredas inom nuvarande straff- och arbetsfängelser. Härvid ber jag att få anmärka, att den beräkning af fångantalet, som reservanten gjort, icke är fullt tillförlitlig. Han uppger nemligen, att antalet af sådana fångar, hvarom nu är fråga, eller straffångar dömda på längre tid än två år samt försvarslöse, dömda till arbetsfängelse, under år 1870 nedgått till 1,877; men denna siffra är ej riktig. Den angifver endast de fångar, som under året varit i straff- och arbetsfängelserna förvarade, men icke dem, som ytterligare bort der intagas, men just i brist af utrymme måste i stället inom andra lokaler undergå sitt straff, och hvilkas antal uppgått till närmare 300. En minskning har visserligen inträdt i ransakningsfångarnes antal och i antalet af de fångar, som äro dömda till en kortare strafftid än två år, men antalet af de för längre tid dömda har deremot under det sednaste året snarare ökat än minskats.

Vidare får jag fästa uppmärksamheten derpå, att reservanten, som sålunda upptagit fångantalet för lågt, deremot för högt beräknat det utrymme, som skulle finnas inom de nuvarande fängelserna af ifrågakvarande slag. Så uppgifver han, att utrymme skulle finnas i Carlskrona för 400 fångar, men detta fängelse är egentligen beräknadt allenast för 270 fångar, och att derstädes måste för närvarande inrymmas 400, är beroende deraf att, till följd af fångantalets stora tillväxt, Fångvårds-styrelsen, synnerligen efter branden af fängelset i Malmö, nödgats tillgripa alla möjliga nödfallsutvägar för fångars hysande, och sålunda till fängelserum användt vindar, arbetslokaler och andra till fångarnes förvarande ej afsedda lägenheter.

Enahanda är förhållandet med fängelset å Långholmen, som är afsedt att rymma endast 750 fångar, men nu måste hysa 900, hvilken siffra reservanten likväl beräknat såsom den normala. För öfrigt nämner reservanten, att ett förslag skall vara uppgjort att utvidga fängelsebyggnaden i Malmö, men något sådant förslag har mig veterligen icke från Fångvårds-styrelsen till Regeringen inkommit. Visserligen har jag mig bekant, att Fångvårds-styrelsen, med afseende å vigten att åstadkomma större ordning inom fängelset, uppgjort ett förslag till förändring af byggnaderna vid Malmö, så att flera nattceller der skulle kunna inrättas; men dermed har man ingalunda afsatt att bereda utrymme för ett större antal fångar än det nu bestämda eller 500. För min del tror jag också det vara mindre välbetänkt att intaga alltför många fångar i samma fängelse, enär derigenom ej allenast ordningen äfventyras, utan man derjemte omöjlig kan åt dem alla bereda lämplig sysselsättning, och det är hufvudsakligen af dessa anledningar man heldre än att utvidga de nuvarande fängelserna framlagt förslag om uppförande af ett nytt sådant, hvilket dessutom skulle medföra den särskilda fördelen, att der kunde emottagas endast sådana fångar, om hvilkas förbättring mesta sannolikhet förefinnes, och att dessa således kunde fullkomligt afskiljas från gröfre och mera förhärdade brottslingar.

Hvad angår den föreslagna platsen tror jag den vara särdeles lämplig, och att dess användande för ändamålet är förenad med minsta kostnaden för statsverket, i hvilket afseende torde kunna anföras, att Carlskrona straffarbetsfängelse, ehuru afsedt för endast 270

fångar och utan celler, kostade, såvidt jag ej missminner mig, 300,000 R:dr, och var således betydligt dyrare än det nu föreslagna

En värd talare har äfven fäst uppmärksamheten derpå, att transportkostnaderna för sådana personer, som skola undergå vatten- och brödstraff, äro för statsverket särdeles betungande; och hemställde han, om ej till förminskning af dessa kostnader häradshäktena skulle kunna så förändras, att förvandlingsstraff der kunde verkställas. Såvida jag förstod honom rätt, föreställde han sig, att genom det ökade utrymme, som i följd deraf komme att vinnas, den nu ifrågasatta nya fängelsebyggnaden skulle blifva obehöflig. Jag ber dervid få erinra, att förvandlingsstraffen nu undergås å *länsfängelserna*, och att således den föreslagna förändringen af häradshäktena, om än derigenom ökad utrymme å *länsfängelserna* kunde vinnas, i allt fall icke kan inverka på nu föreliggande fråga om uppförande af ett straff- och arbetsfängelse, afsedt att emottaga sådana fångar, hvilka, såsom dömda till straffarbete under mera än två år, icke enligt gällande lag få undergå straffet å *länscellfängelserna*. Samme talare har äfven yttrat, att fångarne borde användas vid fästningsbyggnader. Då emellertid fästningsbyggnader äro tillfälliga och tidtals förekomma, än på ett, än på ett annat ställe i riket, synes methoden att förlägga fängelsebyggnaderna vid fästningarne ej beaktansvärd, hvarjemte jag betvivlar, att det kan vara möjligt att, med bibehållande af det allvar och den skärpa som vid bevakning af straffångar bör förefinnas, använda dessa till befästningsbyggnader. Deremot använder man redan dertill kronoarbetskorpser, som kan förflyttas från en ort till en annan, något som svårigen låter sig göra med straffångar.

För min del anser jag derföre i hög grad önskvärdt, att Kammarerna må lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ifrågavarande straffarbetsfängelse.

Herr Dickson: Ehuru det måste vara påkostande för mig, såsom Göteborgsbo, att se det denna vackra plats vid Nya varfvet kommer att förvandlas till ett straffarbetsfängelse, kan jag dock, vid betraktande af det vackra ändamål som man derigenom afser att vinna, det ändamål nemligen att reklamera åt samhället dess olycksbarn, ej annat än tillstyrka att platsen blifver till den ifrågasatta straffanstalten använd, hvartill den ock, såsom utredt är, särdeles väl lämpar sig.

Jag instämmer hufvudsakligen i hvad Herr Chefen för Sjöförsvars-departementet i denna fråga nyss yttrat och yrkar bifall till Stats-Utskottets utlåtande i förevarande moment.

Grefve Mörner: De beräkningar, som förekomma i reservationen, har jag tagit för goda, utan att särskildt granska desamma; något som också, hvad angår uppgifterna för år 1870, torde vara svårt för dem, som ej ega de medel att skaffa sig säker kännedom derom, som stå Regeringen till buds. Då emellertid Herr Kalstenii uppgifter icke godkännas, skulle det vara af intresse att få veta huru stort fångantalet varit under det nämnda året. Emellertid torde det väl vara obestridligt, att, i samma mån välståndet stiger, går fång-

antalet ner; och att minskning skett i antalet af kronoarbetareskarlar har man haft tillfälle att se af uppgifter i tidningarne. Att då bygga nya stora hus beräknade för det ökade fångantal, som till följd af undantagsförhållanden under något år uppkommit, förefaller mig ej vara med god hushållning öfverensstämmande.

Man har här sagt, att det icke skulle vara ändamålsenligt att förflytta fängelsebyggnaderna till fästningarne, emedan detta skulle medföra särskilda kostnader för fångelsers uppförande, men deremot tillåter jag mig göra en anmärkning. Såsom vi alla veta, förestå befästningsarbeten vid Carlskrona, och då man tillika känner Regeringens förslag om öfverflyttning till landtförsvaret af en stor del af båtsmanshället och af marinregementet, så vill det synas mig, att genom dessa förändringar åtskilliga kaserner skulle blifva disponibla i Carlskrona. Det lärer väl ej vara svårare att der inreda nattceller än i den föreslagna byggnaden vid Nya varfvet i Göteborg, helst, såsom reservanten upplyser, cellerna blott skola åtskiljas genom brädväggar. Man måste verkligen vara en bra stor filantrop för att af dylika cellers uppförande vänta sig någon synnerlig förbättring i fångarnes moralitet, och för min del är jag allt för gammal domare och för mycket människokännare att låta ett sådant förslag gälla för en verklig förbättring af vår fångvård. Hvad härefter angår den föreslagna platsen, så om jag har en stor och särdeles värdefull possession, der industri och rörelse finnas och der jag hoppas denna skall tilltaga, bör jag väl icke använda den platsen på ett sådant sätt att den kommer att ligga värdelös.

Uti Kongl. Maj:ts proposition är uppgifvet, att bevakningen vid det föreslagna nya fångelset skulle komma att kosta 41,825 R:dr, och detta är en i sanning icke så liten summa att så använda, hvadan man borde vara tacksam, om densamma kunde till någon del besparas, hvilket borde kunna ske genom att utvidga något af de gamla straffängelserna.

Det heter vidare i reservationen, att då Fångvårdsstyrelsen till Kongl. Maj:t gjorde framställning om uppförande af ifrågavarande fängelsebyggnad, hade branden i Malmö ännu icke inträffat och de förändrade förhållanden, som till följd deraf egt rum, voro således då ej kända. Reservationen omnämner dessutom, att Fångvårdsstyrelsen skulle vara betänkt på en utvidgning af straffängelset i Malmö, så att ett vida större fångantal skulle kunna der inrymmas; och förmodligen lär väl Styrelsen då hafva gjort sig reda för ändamålsenligheten och verkställbarheten deraf. Hvad som förvånar mig är att Fångvårdsstyrelsen ej hos Regeringen gjort anmälan om detta förslag. Jag eger emellertid icke någon kännedom om frågans ställning, utan har vid detta yttrande endast hållit mig till det dokument, som här föreligger.

Grefve Hamilton, Henning: Det kan ej vara min afsigt att bestrida behöfligheten af ökad fängelseutrymme, och jag vill således ej heller neka de medel, som för sådant ändamål blifvit begärda, men jag kan icke förneka, att den här meddelade uppgiften, att den ifrågavarande

gavarande platsen eger ett värde af en million riksdaler, för mig haft något afskräckande.

En representant från Göteborg har visserligen funnit sig tillfredsställd af detta förslag med afseende på byggnadsplatsens natursköna belägenhet, och det lärer väl ej kunna motsägas att det för den frie visserligen har ett särdeles välgörande inflytande att lefva i en vacker omgivning, men för den, som om dagarne skall hållas till tvångsarbete och om nätterna vistas innesluten i en cell, lärer det väl vara mera likgiltigt om man väljer en mindre fri plats.

Helst skulle jag vilja instänmma i Herr Wallenbergs förslag, men vill dock hemställa huruvida han icke skulle finna lämpligt att dervid göra ett tillägg. Af Fångvårdsstyrelsens berättelser finner man att kostnaden för fångars transporterande är ganska betydlig. Detta gäller i synnerhet för fångar från Norrland, hvilka måste föras snart sagdt genom hela landet innan de nå sin bestämelseort. Jag får därför föreslå att Riksdagen ej bifaller det af Kongl. Maj:t äskade anslag till fängelsebyggnad å Nya varfvet, men i underdånig skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om behöfligheten af ny fängelsebyggnad i förnyad pröfning, och, i händelse en dylik ej kan umbäras, tillse huruvida ej lika lämplig och billigare byggnadsplats kan erhållas, hvarvid jemväl torde böra tagas i betraktande, om ej, till minskande af de betydliga kostnaderna för fångars transport, en sådan byggnadsplats bör sökas i landets nordligare delar.

Jag tror att man der kan finna en plats för billigare pris, och åtminstone måste man derstädes icke komma att sakna billiga materialier för uppförande af celler skiljda genom brädväggar.

Herr Fröman: Då jag i följd af min embetspligt haft tillfälle att besöka fängelserna i riket, torde Kammaren med skäl vänta ett yttrande af mig i den nu föreliggande frågan. Detta kan blifva ganska kort, enär jag ej ernar inlåta mig på frågan om hvilken plats, som kan vara den lämpligaste, utan anser mig böra inskränka mig till att angifva de fordringar, som, enligt min tanke, böra ställas på ett sådant fängelse, som det här ifrågasatta, för att det skall uppfylla sitt ändamål. Dervid är i första rummet af vigt att dess belägenhet skall vara sådan, att tillgång finnes till arbete åt fångarne. Detta är en sak, som alldeles icke är så lätt att erhålla, som man kanske föreställer sig, utan är det tvärtom i ganska många af våra fängelser förenadt med icke ringa svårighet att bereda tillräcklig sysselsättning åt fångarne. För det andra bör detta fängelse fylla den brist, som för närvarande finnes på ett fängelse för yngre brottslingar, der dessa kunde förvaras utan att behöfva sammanföras med de äldre, hvilket, såsom erfarenheten visat, leder till de mest menliga följder med afseende å de förras moralitet. Slutligen bör i detta fängelse kunna inrättas så kallade nattceller, hvilket är ett oundvikligt vilkor för fångarnes fullständiga öfvervakande och för att få de yngre räddade från besmittelse af de äldre. Att kunna erhålla ett fängelse, hvilket uppfyller dessa ändamål anser jag för min del vara af största vigt. Jag tror vidare, att, om det förlägges invid en

stor stad, såsom Göteborg, man derigenom skulle kunna lättare skaffa fångarne arbete, än om det förlades till de norra orterna, hvarföre jag icke anser mig kunna instämma uti Grefve Hamiltons förslag. För egen del har jag ej något bestämdt yrkande, utan har endast velat angifva, hvilka fordringar jag anser böra ställas på ett fängelse sådant som det nu ifrågasatta.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Då jag förra gången hade ordet, tillät jag mig påpeka, att man icke får skära alla fångar öfver en kam. Det är en högst betydlig skilnad dem emellan, äfven hvad deras arbetsförhet beträffar, och antalet af dem, som kunna till fästningsbyggnader användas, är ej särdeles stort. Vid Carlsborg har antalet kronoarbetareskarlar understundom uppgått till 600, hvilket var mera än man kunde gifva utrymme åt, och bland dessa voro omkring 100, hvilkas egentliga lif bestod i att den ena dagen utskrifvas från sjukhuset, för att den andra ånyo der intagas. och dessa kunna icke kallas arbetsföra. Man aflät den ena skrifvelsen efter den andra till Fångvårdsstyrelsen med begäran att blifva af med dessa, men styrelsen kunde icke vidtaga någon åtgärd i anledning deraf. Samma klagomål har försports ännu, då jag på sednare tiden besökt Carlsborg, om än icke siffran på de till ansträngande arbete oanvändbare varit lika hög.

Hvad åter beträffar den så kallade soldatklassen, hvilken var förlagd vid Borghamn och utgjordes af personer, som för disciplinärbrott blifvit utstrukna ur värfvade arméen, så uppgick den till öfver 150 man. Ej heller åt denna klass kunde man på det ställe der de voro förlagde skaffa sysselsättning, hvarföre det skrefs till Fångvårdsstyrelsen med begäran att antalet måtte minskas eller hela kompaniet förflyttas till annan ort. Styrelsen lyste då ut i tidningarne, att enskilde entreprenörer kunde få öfvertaga dem, för att använda dem vid dikning och dylikt arbete; och slutligen fick man en entreprenör, som öfvertog dem och nu använder dem till stenhuggeri-arbeten vid Bollö i närheten af Carlskrona. Det gick dock icke bättre, än att denne icke kunnat uppfylla sina förbindelser till kronan, utan oupphörligt söker anstånd dermed. Komma befästningsarbetena vid Carlskrona åter i gång blifva de naturligtvis sysselsatta der. Å Kungsholms fästning är emellertid utrymmet så begränsadt att ej mer än omkring 100 man kunna dit förläggas.

Vid Waxholm har antalet kronoarbetareskarlar varierat, hvarföre jag ej vågar säga någon bestämd siffra. Vid befästningarne i närheten af Oxdjupet utgör deras antal för närvarande 120 å 130 man, hvaremot antalet arbetare på sjelfva fästningen minskats. Man ser således, att redan nu vid fästningsbyggnaderna är användt ett så stort antal, som utrymme och öfriga förhållanden medgifva.

Hvad angår Grefve Hamiltons förslag att förlägga fängelset till Norrland, emedan tomterna der skulle vara så billiga, så tror jag att, äfven om så är, den dyrare underhållskostnaden för fångarne derstädes ganska snart skulle uppåta den förtjenst man möjligen erhöle på tomten.

Beträffande åter Nya varfvet vid Göteborg, så är benämningen

tomt oegentlig. Det är icke en tomt, det är en areal och en ganska betydlig sådan, inneslutande trädgårdar och parker, samt ett stort antal hus, hvaraf en del äro för kronans räkning uthyrda, dels och användas till skolor och andra behof; och den del som skulle användas till fängelse, hvilken redan är innesluten inom en mur, är blott ganska ringa, och dessutom är den ju kronans fortfarande, så att Kongl. Maj:t i händelse af ett framtida trängande behof är oförhindrad taga den åter. För öfrigt kan ju den stora återstående delen alltid vara för kronan att tillgå, utan att fängelset behöfver delogeras.

Herr Statsrådet Berg: Jag anhåller att få tillägga några ord, dels i anledning af den talares yttrande, som ifrågasatte riktigheten af min uppgift, att siffrorna i Herr Kallstenii reservation vore vilseledande, dels i anledning af den upplysning som här blifvit begärd, angående verkliga antalet af straff- och arbetsfångarne under de sednare åren. Jag är i sådant hänseende i tillfälle att meddela, det antalet straff-arbetsfångar, män och kvinnor, dömda till mer än två års straffarbete och tillhörande gemensamhetsfångelserna, utgjort:

Den 31 Januari 1866	1385.
” ” ” 1867	1532.
” ” ” 1868	1659.
” ” ” 1869	1946.
” ” ” 1870	2255.
” ” ” 1871	2270.

Allt *oberäknadt* försvarslösa, som inom samma fångelser förvarats eller bort förvaras. Häraf visar sig att antalet af dessa fångar årligen ökats, hvaremot en minskning egt rum i antalet ransakningsfångar, straff-arbetsfångar på kortare tid, samt försvarslöse, och i någon mån äfven på lifstidsfångar.

Den siffra, hvartill i Herr Kallstenii reservation de manliga straff- och arbetsfångarne under 1870 upptagas, eller 1877, anvisar, såsom jag förut haft äran nämna, endast det antal sådana fångar, hvilka, med begagnande af en mängd tillfälliga och mindre lämpliga lägenheter, varit i straff- och arbetsfångelserna intagna, men dertill bör ytterligare läggas dels 175 strafffångar, dels 100 försvarslösa arbetsfångar, hvilka bort intagas i nämnda fångelser, men, i saknad af utrymme derstädes, måst anvisas plats inom länsfångelserna eller kronoarbetskorpserna.

I fråga om den föreslagna tomtplatsens höga värde har redan blifvit anmärkt, att den lägenhet, hvarpå detta fängelse skulle uppföras, alldeles icke är afsedd att uteslutande disponeras för fångvårdens räkning, och jag betvivlar högeligen att kostnaden skulle bli för billigare genom att inköpa en annan tomt, vare sig i nordliga eller sydliga Sverige, när man i sådan händelse blefve nödsakad att uppbygga ett fullständigt fängelse, hvaremot på den nu föreslagna platsen redan finnas byggnader, som kunna för ändamålet apteras.

Det har vidare blifvit sagdt, att det med detta fängelse afsedda ändamål, eller att kunna afskilja de yngre och mindre förhärdade brottslingarne från de gröfre, blott ofullständigt skulle kunna vinnas, då cellerna vore ämnade att från hvarandra åtskiljas endast genom

träväggar. Med anledning häraf ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att det nya fängelset har till uppgift att helt och hållet skilja de mindre brottslingarne från de gröfre, enär till detta skulle sändas endast sådana som ej ansågos alltför moraliskt förderfvade, det vill säga yngre brottslingar och sådana hvilka ej blifvit dömda för vanfrendande brott eller iteration, men, utom det att redan härigenom dessa fångars sammanföring med andra mera erfarna å brottets bana undvikes, har man derjemte ansett ändamålsenligt att åt fångarne bereda särskilda sofceller, och det är skiljeväggarne mellan dessa, som skulle göras af bräder med plåt emellan. Att härigenom ej någon absolut omöjlighet för fångarne att med hvarandra kommunicera kan beredas och att detta fängelse således ej kan motsvara fordringarne på ett fullständigt genomfördt cellsystem, ligger i sakens natur. Afsigten med dessa sofceller är emellertid att fångarne, då de ej under arbetstiderna äro tvungne att vara tillsammans, skola kunna hållas afskiljde från hvarandra, hvarigenom, om också en och annan kommunikation kan ega rum, denna likväl blir af annan beskaffenhet, än då hundratal fångar skola tillsammans tillbringa alla fri- och hvilotider. Den smitta, som deraf sprides från den ena brottslingen till den andra, är det man önskar i möjligaste mätto undvika, och vigten af detta sträfvande torde den, som eger anspråk på domareerfarenhet och människokänedom, lätt nog kunna inse.

Hvad åter den uppgiften beträffar att genom den ifrågasatta ombyggnaden af fängelset i Malmö efter den brand, som öfvergått det samma, skulle kunna beredas ökadt utrymme för 240 fångar, så ber jag få än en gång nämna, att något förslag i denna syftning ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit. Vid förfrågan i Fångvårdsstyrelsen har jag emellertid erhållit den upplysning, att der väl blifvit uppgjort ett förslag, enligt hvilket i Malmö skulle komma att inrättas 240 nattceller, men derigenom skulle ej 240 fångar mer än förut der kunna inrymmas, utan man har endast afsett en sådan förändrad organisation af fångvården att så många fångar som möjligt må erhålla särskilda sofceller. Jag förmodar att det är detta förslag och den ritning, hvilken uppgjorts för att kunna beräkna kostnaden och bedöma, huruvida förslaget är utförbart, som föranlett den ifrågavarande uppgiften i reservationen, men för det första är denna ritning icke gillad, och för det andra skulle, såsom jag redan nämnt, förslaget, om det bifölles, ej komma att minska behöfvat af den nu ifrågavarande fängelsebyggnaden.

Herr Dickson: Jag ber om ursäkt för att jag upptager Kammarens tid än en gång, men då jag nyss hade ordet, glömde jag en omständighet, som med skäl bör tagas i betraktande vid frågan om det föreslagna fängelsets förläggande till Nya varfvat, nemligen den minskade kostnad för bevakning, som i sådant fall komme att ega rum. Bevakningen skulle nemligen helt och hållet bestridas af vakt-knektar utan biträde af militärkommendering, hvarigenom en ganska stor besparing uppkommer.

Bland andra anmärkningar, som här blifvit gjorda, är äfven den, att Nya varfvat vore en aldeles för dyrbar plats, och har en talare

beräknat dess värde till en million riksdaler; men i statens hand är det för närvarande icke värdt detta, enär det ingalunda gifver ränta på denna summa. Dessutom skulle ju icke, såsom redan Herr Chefen för Sjöförsvars-departementet upplyst, hela detta etablissement komma att användas för fängelsets behof.

En talare har sagt, att den som, till följd af det förändrade behandlingssättet vid detta fängelse, väntar någon verklig förbättring hos fångarne, skall vara en bra stor filantrop. Ja, jag är verkligen så mycket filantrop, att jag skulle önska, att alla våra fångelser vore förbättringsanstalter. Men när det gäller något sådant, får man ej väga saken på guldvigt eller med andra ord beräkna allt i penningar. Om af alla de fångar, som i detta fängelse komma att intagas, endast tjugo blefve åt samhället räddade, så skulle jag för min del visst icke anse att de på fängelset nedlagda kostnader vore bortkastade.

Grefve Mörner: En af Statsrådets ledamöter har behagat meddela en uppgift angående antalet af de fångar, tillhörande gemensamhetsfängelserna, som på sednare åren funnits. Om jag icke hörde aldeles orätt, så omfattade den af Herr Statsrådet meddelade uppgift fångar af både man- och qvinkön. Men nu är endast fråga om fångar af mankön, enär qvinnorna förvaras på helt andra ställen än männen, nemligen i fängelserna å Norrmalm i Stockholm samt i Norrköping. Det är således först, när vi få upplysning om antalet dylika fångar af endast mankön, som vi kunna bedöma, huruvida den uppgift, Herr Kallstenius i sin reservation meddelat, är oriktig eller icke. Detta i förbigående.

Det sades vidare, att detta fängelse vore afsedt endast för "mindre brottslingar". Det är ett ord, som behöfver öfversättas, för att rätt kunna förstås. Om dermed menas sådana, som begått mindre brott, så har man en gifven norm att gå efter. Förstås dermed åter sådana, som i moraliskt hänseende äro mindre förderfvade, så torde frågan blifva svårare att afgöra. Jag tror nemligen icke att ens den allra skickligaste chef för Fångvårds-styrelsen kan på det yttre utseendet bedöma, hvilken som är mest förderfvad. Det blifver endast en lyckträff om man kan riktigt bedöma detta. Någon säker regel torde ej stå att erhålla i detta hänseende. Det hör till de menskliga ofullkomligheterna.

Här hafva emellertid så många särskilda förslag blifvit framställda och så många anmärkningar gjorda emot de uppgifter, som meddelats, att jag icke kan anse lämpligt att utan ytterligare utredning skrida till något afgörande, hvarföre jag ber att få ändra mitt förut gjorda yrkande och nu i stället anhålla om återremiss.

Herr von Koch: Jag tillåter mig att säga några ord med anledning af den sista talarens påstående, att det icke finnes någon *säker* måttstock för bedömande af de olika kategorierna af fångar eller för deras klassificering. Det är naturligt, att ingenting är fullt säkert, förutom *döden och skatten*, såsom engelsmannen säger, men man måste dock ofta taga hänsyn till en hög grad af sannolikhet.

hvilken i stort närmar sig visshet. På grund häraf vågar jag för min del antaga, att hvad i afseende å klassifikationen chefen för Fångvårds-styrelsen och Kongl. Maj:ts godkänt är riktigt. Att skilja fångar i yngre och äldre förbrytare måste väl i allmänhet antagas såsom en ganska lämplig grund, om än icke kan förnekas, att en yngre person stundom beklagligtvis kan vara mera förhärdad än en gammal eller en som förut undergått bestraffning. När jag först läste Herr Kallstenii reservation, anslog den mig så mycket mera som jag hade hoppats, att vi här i Sverige icke vidare skulle behöfva bygga något gemensamhetsfängelse eller att man skulle kunna inskränka ett sådant till mycket små dimensioner, i stället för att nu utsträcka det till en stor ny straffanstalt och der införa det Auburnska systemet, hvilket visserligen är bättre än det gamla med gemensamma soffrum, men dock icke motsvarar det mål, hvartill man nu snart bör hinna. Anledningarne till ökandet af fångantalet äro i främsta rummet missväxt och dyr tid, ty nöden framkallar de flesta brott, och detta motiv är så starkt, att, om man kastar en blick på de tabeller, som upprättats öfver fångarnas antal alltifrån 1830-talet, så finner man, att under ett par missväxtår antalet betydligt ökas, vanligen med öfver tusen, och att det åter under goda år, fastän mycket långsammare, sjunker. Vi befinna oss för närvarande i ett abnormt förhållande, men de uppgifter, Herr Statsrådet Berg lemnat oss, utvisa, att antalet af fångar, som under de sednaste åren varit högst betydligt, dock redan något minskats till följd af de goda skördarne under åren 1869 och 1870, ehuru denna minskning sednast gör sig gällande just med afseende å ifrågavarande slag af fångar. Då jag jemförde Herr Kallstenii reservation med de upplysningar, som finnas i statsrådsprotokollet, så fann jag, att hans uppgifter voro deremot i flera afseenden stridande. Den värde reservanten yttrar, att om, mot förmodan, det befintliga utrymmet för fångar någon gång skulle blifva otillräckligt, så finnas säkerligen andra lokaler att tillgå, "helst som Fångvårdsstyrelsen under de synnerligen ogynsamma förhållandena af branden i Malmö och ett då för tillfället ganska högt fångantal därför ej saknat utvägar." Vidare säger Herr Kallstenius, att utrymme finnes i Carlskrona för 400 fångar, på Långholmen för 900 och i Malmö för 740, men, om man går till sidan 12 i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne, så finner man, att ehuru strängt anlitande af utrymmet i gemensamhetsfängelserna förutsattes, dock icke kunde inrymmas mer än 750 fångar på Långholmen, 650 vid Malmö och 270 vid Carlskrona, eller tillhoppa 1,670. Derigenom, och då Herr Kallstenius således bygt sina beräkningar på det fångantal, som på sednare tider tillfälligtvis i följd af ogynsamma förhållanden varit i de nuvarande fängelserna inrymdt, förfaller till hufvudsaklig del det bästa skälet för Herr Kallstenii förslag om uppskjutande af frågan, hvartill jag eljest skulle varit den första att gifva mitt samtycke, emedan jag finner den föreslagna platsen för ifrågavarande fängelse vara så dyrbar, att jag icke skulle önskat utesluta möjlighet för staten att använda den för något annat statens behof eller ock att se den upptagen för något stort industriellt företag, hvaraf staten kunde skörda fördel, men hvad som

tröstar mig är, att man icke behöfver anse det belopp af 110,000 R:dr, som erfordras för ifrågavarande fängelse, alldeles bortkastadt. Dessutom är det min öfvertygelse, att man icke för bättre pris kan tillfredsställa ögonblickets behof af utrymme för fångar och att, om man för detta ändamål skulle behöfva bygga ett alldeles nytt etablissement, kostnaden därför skulle uppgå till 1,000 R:dr för hvarje plats man skulle vilja hafva.

Jag vill i sammanhang härmed uttala, att jag tror och hoppas, att man snart skall besluta sig för den ändring i lagstiftningen, som jag förut i denna Kammare uttalat såsom önskelig, eller att strafflagen måtte så ändras, att icke det förhållande fortfarande måtte komma att existera, att fångar anse två års straffarbete vara strängare straff än tre års, emedan det förra skall uttjenas i cell, hvilket ännu icke förderfvade brottslingar anse vara en fördel, men de mera förhärdade anse vara en olägenhet. För att rätta detta missförhållande och för att bespara staten stora utgifter såväl för fångarnes logerande som för deras underhåll, tror jag, att det vore lämpligt att införa det stadgande, att straff för längre tid bör börjas och slutas med inneslutning i cell, hvilken idé icke är ny, utan redan finnes använd i Tyskland, hvarest den kallas "välkomst och afsked". Min öfvertygelse är, att, om vi snart förunnas en förnuftig fattigvårdslag, om den ädla stiftelse, som under namn af "Fosterländska föreningen" sedan några år tillbaka sökt befrämja sparsamhet och nykterhet och i hvars gagnande verksamhet, bland andra, Fångvårdsstyrelsens nitiske chef med kraft och intresse tager del, fortfarande får bland folket sprida lärdomar om ett sedligt lefnadssätt, och om vårt land icke änyo alltför snart drabbas af missväxt och hård tid, behofvet af större fångvårdsanstalter snart skall minskas och, sedan det nu ifrågavarande fängelset blifvit öfverflödigt, detsamma lätt kunna apteras till logementer för fria arbetare vid ett större allmänt eller helst enskildt industrielt etablissement. Då emellertid för det ögonblickliga behofvet någon billigare plats än den ifrågavarande ej kan anskaffas och utrymme för det närvarande stora antalet fångar icke finnes i de fångvårdsanstalter, staten har till sin disposition, så anser jag mig icke böra afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Stråle: Flere talare hafva uttalat åtskilliga åsigtter i den ganska kinkiga frågan om fångars behandling, och onekligen är derom så mycket att säga, att en mycket lång diskussion skulle kunna uttänja sig, om man gäfvé sig in derpå; men jag hemställer, om detta är nödvändigt för att pröfva den förevarande frågan. Fakta äro: först att behofvet af ökadt utrymme för straffångar af mankön blifvit af vederbörande myndighet hos Kongl. Maj:t anmaldt; vidare att Kongl. Maj:t funnit en för ändamålet lämplig, kronan tillhörig lägenhet, som visserligen är ganska dyr, men för närvarande icke för annat allmänt ändamål behöffig och ej heller säljbar, samt slutligen att Kongl. Maj:t redan förordnat, att straffångar skola intagas vid denna lägenhet, utgörande en del af Nya varfvet, der vid förlidet års slut 200 fångar funnos förvarade. Följaktligen är frågan nu, huruvida Riksdagen vill för ordnande af ifrågavarande fängelse an-

vända ett belopp af 110,000 R:dr, hvaraf 70,000 R:dr under år 1872. Genom detta anslag skulle vinnas den fördelen, att man kunde använda detta fängelse till förvarande af yngre fångar, och att man genom att logera dem i nattceller finge skilja dem ifrån hvarandra. Mig synes, att denna fördel är af betydande vigt, isynnerhet som antalet af yngre fångar beklagligen är ganska stort. Vid slutet af 1869 funnos närmare 600 straffångar under 26 års ålder, deribland nära 100 under 20 år. Af dessa yngre förbrytare skulle nu 400 kunna afskiljas från de öfriga straffängelserna och förvaras å det ifrågavarande fängelset, under ändamålsenlig disciplin. Såsom frågan nu föreligger, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag tror, att denna fråga är så enkel, att man för att pröfva densamma icke behöfver inlåta sig på uttalande af filantropiska satser eller på lagstiftningen i brottmål, och jag föreställer mig, att vi alla äro ense derom att, om ett behof i förvarande hänseende verkligen är för handen, det ock måste fyllas. Men jag tror att behofvet af fångelser yppade sig under missväxt-åren och att man nu, utan afseende på förändrade förhållanden, vill gripa sig an med storartade fängelsebyggnader. Under diskussionen hafva här ett par yttranden blifvit fällda, som icke blifvit motsagda. Det har, bland annat, yttrats, att goda år utöfva ett bestämt godt inflytande på ställningen i landet äfven i det afseendet, att antalet af straffångar minskas, men, om detta är en sanning, så påstår jag, att det icke är någon trängande nödvändighet att *nu* fatta beslut i denna fråga, ty de goda år vi haft hafva ännu icke hunnit verka och kunna först om några år visa något resultat. En af Konungens rådgifvare har yttrat, att läget för ett fängelse vid Göteborg vore särdeles lämpligt, emedan man der kunde erhålla sysselsättning för fångarne; men jag tror, att detta mål kan vinnas lika väl utan att ett fängelse är beläget just vid en af våra förnämsta handelsstäder. I en af bilagorna till den Kongl. propositionen uppgifves att fångarne företrädesvis sysselsattes med stenhuggning, tändsticksfabrikation m. m. och detta kan uträttas i hvilken inuti landet belägen skogstrakt lika bra som vid Göteborg. En annan af Konungens rådgifvare har yttrat, att det icke är nyttigt att förvara ett stort antal fångar på samma ställe, och man skulle deraf kunna draga den slutsatsen, att det icke vore meningen att bilda en stor depôt för straffångar vid Nya varvet, hvilket åter synes framgå af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, och just derföre bör icke en sådan plats som Nya varvet skämmas eller uppoffras för att der inkasernera ett mindre antal fångar. Det förefaller mig som om en strandplats vid en stad med så stor handel och industri som Göteborg skulle högt betalas och att den skulle kunna användas till nyttigare ändamål än att derå uppföra ett fängelse. Med de tecken till uppväxande näringsfitt i många riktningar, som numera gifva sig tillkänna, kan man med skäl antaga, att möjligtvis något bolag kunde komma att bilda sig för bedrifvande af någon större fabriksanläggning å denna plats; det sker möjligen icke genast, men, om man

gifver sig litet till tåls, så får man möjligen erfara, att något sådant inträffar, och har man då börjat att använda en del af denna lägenhet till ett fängelse, har man sannerligen icke derigenom gjort återstoden mera säljbar. Jag anser af dessa skäl, att frågan ytterligare bör komma under Kongl. Maj:ts pröfning. Hvad angår det af Grefve Hamilton föreslagna tillägg till mitt yrkande, eller att Riksdagen borde hos Kongl. Maj:t anhålla, att detta fängelse borde förläggas till den nordligare delen af landet, så har denna åsigt redan blifvit bemött af en Konungens rådgifvare, och anser jag mig af de skäl, han anfört, icke böra göra ett sådant tillägg till min framställning, som den värde Grefven proponerat. Emellertid vill jag gerna afstå från mitt yrkande om särskild proposition och förena mig med Grefve Mörner, som yrkat återremiss. Allt hvad jag önskar är att frågan må komma under ny ompröfning innan man vidtager någon åtgärd, som liknar en ruinerande besparing deruti att man illa använder en värdefull egendom.

Grefve Hamilton: Jag förenar mig i det af Grefve Mörner framställda yrkande om återremiss af ifrågavarande punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllö med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller 6:te punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, återförvisas den ifrågavarande punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—46.

7:de punkten.

Herr Wallenberg: I afseende på förslagsanslagets beviljande till bestridande af erforderliga kostnader för det fall, att Kongl. Maj:t skulle nästkommande år anse nödigt, att en eller flere af Rikets Hofrätter skola arbeta på "förstärkta divisioner", har jag ingen

erinran att göra mot detta anslags beviljande, men anser mig böra uttala den öfvertygelsen, att dylika åtgärder endast äro *palliativer*, och att anledningarne till den förfärande långsamhet, som råder i lagskipningen, ligga djupare och måste undanrödjas genom lämpliga åtgärder, som det ankommer på Hans Exc. Justitie-statsministern att föreslå. Först och främst är det allt för långt emellan tingen vid underdomstolarne, så att domaren hinner att glömma hvad som förelupit i ett mål vid det ena tinget, innan samma mål vid nästa ting änyo skall handläggas. Domaren måste för hvarje ting läsa igenom alla föregående handlingar på nytt, och detta vållar tidspillan. Vidare förvaltas domarembetena allt för mycket på tillfälliga förordnanden, och man kan icke undra på, att de unga männen, som innehafva dylikt förordnande, söka begagna hvarje anledning att uppskjuta med afgörandet af kinkigare frågor, till dess ordinarie domaren återtager embetets utöfvande.

Lagarnes otydlighet eller åtminstone domrarnes mycket olika uppfattning föranleda rätt ofta i likartade frågor olika domslut af olika domstolar, och ej sällan olika domar af *samma* domstol. Då sådant visat sig vara händelsen till och med inom Högsta Domstolen, så ökas derigenom tilloppet af dem, som i tvistemål icke åtnöjas med mindre än att gå så långt vägen räcker. Allmänheten kan under sådana förhållanden icke få någon klar uppfattning af lagens anda, och följden af allt detta blir att lagskipningen försenas på ett oroväckande sätt, och denna olägenhet kan icke afhjelpas *endast* genom en tillfällig förstärkning af en eller annan Hofrätt, utan torde den viktiga frågan förtjena en långt mera genomgripande behandling.

Långt ifrån att vilja yrka afslag på nu ifrågavarande punkt, har jag endast afsett att fästa Hans Exc. Justitie-statsministerns uppmärksamhet på lagskipningens långsamhet.

Herr von Gegerfelt: Den förre talaren har framställt några ganska goda önskingar, hvari jag gerna instämmer, men som hafva det emot sig, att de alls icke höra till förevarande ämne, och dessutom redan till en del blifvit uppfyllda genom Kongl. Maj:ts nyss bordlagda proposition om inrättande af en lagbyrå. Den långsamhet som förefinnes i Hofrätternas arbete är en lika naturlig som oundviklig följd af målens tilltagande antal och afhjelpes genom arbetskrafternas förstärkning, hvartill nu begärda anslaget erfordras.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Grefve Hamilton, Henning: Emot det beslut, Kammaren fattat vid föredragningen af 3:dje punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 11, angående löneförhöjning åt två vaktmästare i Justitie-stats-expeditionen, får jag härmed anmäla min reservation.

Herr Hasselrot: Jag får anhålla om fjorton dagars ledighet från riksdagsgöromålen från och med nästkommande Lördag.

Denna anhållan bifölls.

Anmälades och bordlades Banko-Utskottets memorial N:o 6, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning;

samt Utlåtande N:o 7 i fråga om bankovinsten.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 22 Februari 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Upplästes följande läkarebetyg:

Landshöfdingen m. m. Herr Friherre Carl Åkerhjelm, som en tid varit sjuk uti bröstlidande, är visserligen nu bättre, men kan ännu ej under kölden lemna sina rum, betygas så sannt mig Gud hjälpe till lif och själ. Stockholm den 22 Februari 1871.

P. H. Malmsten,
Med. professor.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 15 och 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens tredje hufvudtitel.

Mom. a.

Friherre Raab, Adam: En talare på förmiddagen, då andra hufvudtiteln förevar, bad om Kammarens tillgift, att han yttrade sig i en lagfråga, ehuru han icke var lagkarl. Jag har ännu mera anledning att bedja Kammaren tillgifva mig, att jag yttrar mig i diplomatiska frågor, då jag, långt ifrån att vara diplomat eller att hafva diplomatiska kunskaper, icke ens har några diplomatiska anlag. Jag har tillåtit mig att under granskning af den Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof och det densamma åtföljande statsrådsprotokoll kasta blicken tillbaka på ett förslag, som förut afgifvits i ett statsrådsprotokoll och kommit till vår kunskap. Jag har då funnit, att, af våra utmärkta diplomater, både den som nu bekläder utrikes-ministerplatsen, och den som före honom gjorde detta, haft åsikter, som icke allenast varit olika, utan nära nog stridande mot hvarandra, hvilket kan gifva anledning till den förmodan, att den diplomatiska vetenskapen icke hunnit till den utveckling, att icke olika åsikter, ja olika tycken deri kunna göra sig gällande. Jag nämnde, att jag sett olika meningar af begge våra sednaste utmärkta Statsministrar för utrikes ärendena uttryckta, och jag ber att få styrka detta med några få ord ur ett af de statsrådsprotokoll, hvilka åtföljde den till 1868 års Riksdag afgifna Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof. Uti detta protokoll af den 4 Januari samma år förekommer, i anledning af den utaf näst förutgående Riksdag ifrågasatta inskränkning uti diplomatiska korpsen, angående missionen i Wien följande: "Hvad angår denna beskickning tror jag (det är dåvarande Utrikes-ministerns ord jag citerar) icke, att en förändring vore hvarken lämplig, politisk eller med antaget skick öfverensstämmande". Litet längre ned heter det "att vi skulle vara de första som förändrade detta gamla bruk i afseende å en stat, hvilken, oaktadt de motgångar, hvaraf den träffats, dock alltid bildar en af de förnämsta länkarne i det europeiska statsförbundet, skulle jag icke kunna anse välbetänkt, och min öfvertygelse är, att en sådan förändring skulle, oberäknadt det mindre angenäma intryck, den komme att förorsaka, kunna medföra verkliga olägenheter". I den nu afgifna Kongl. propositionen antyder det protokoll öfver utrikes ärenden, som ligger till grund för densamma, att den nuvarande Utrikesministern har ansett denna post vara af "mindre vigt". Jag tillåter mig icke några omdömen, ehuru jag skulle kunna våga den tanken, att om man lagt en sådan vigt vid denna mission vid den tid, då katastrofen vid Sadowa egt rum endast två år förut, så borde förhållandena icke hafva förändrat sig synnerligen nu. Under de år som förflutit sedan dess har Österrike betydligt utvecklat sina kratter och eger enligt egna uppgifter för närvarande en armé af 1,200,000 man. Att denna stat måste vara en tyngdpunkt för oss, om vi komma i några förvecklingar, torde

vara alldeles klart. Likväl säger den nuvarande Utrikesministern, att denna post icke är af synnerlig vikt och föreslår derföre en nedsättning i ministerns i Wien traktamente från 11,000 till 7,200 R:dr Hamburger Banco, i stället för att den föregående Utrikesministern föreslog en nedsättning till endast 9,000 R:dr samma mynt. Jag tillåter mig inga kommentarier. Jag har, såsom jag förut sagt, icke några diplomatiska insigter, men jag tillåter mig dock af antydda förhållandet draga den konklusion, att äfven i den diplomatiska vetenskapen olika meningar kunna förekomma, och att äfven den, hvars omdöme grundas blott på erfarenheten och iakttagelsen af det föregående, kan genom att uttala detta omdöme draga ett strå till stacken. Det är ur denna synpunkt som jag tillåtit mig att uttala min tanke, äfven om den icke är fullt öfverensstämmande med den, som vår Utrikesminister yttrat.

Vi hafva för icke länge sedan emottagit särskilda Kongl. propositioner angående vårt försvarsväsende — jag menar dermed dels den, som rörer fjerde hufvudtiteln, och dels propositionen om landförsvarets omorganisation — och i allmänhet yttrade sig de, som talade i denna fråga, icke allenast för bifall till de summor, som härför begärdes, utan de fleste och äfven jag hafva till och med önskat, att dessa summor varit högre, ty man inser lätt, att vi behöfva i verkligheten använda icke obetydliga belopp för att kunna ställa oss i ett riktigt försvarstillstånd för framtida eventualiteter. Men om vi behöfva stora summor för detta ändamål, är det ej allenast af nöden att söka framleta utvägar för ökade statsinkomster, utan äfven att söka vidtaga besparingar, der sådana låta sig göra. Vare det långt från mig den tanke, som jag hört och sett i en och annan tidning uttryckt, att vi skulle göra oss så ömkliga, att vi icke skulle vilja framställa oss såsom en lefvande stat i Europa. Jag tror, att vi icke böra förlora modet, utan med allvar och lugn iakttaga vår ställning. Näst ett utmärkt försvar, näst krigsväsendets ordnande anser jag det icke ligga någon större vikt på, än att hafva en väl organiserad diplomatisk korps, som söker ställa oss utom de faror, i hvilka såväl en stor som en liten stat kan komma. Jag erkänner således det stora behofvet af en sådan korps, och jag respekterar dess arbete. Men frågan blir, månne man möjligen icke skall kunna vinna detta ändamål äfven med iakttagande af en och annan besparing, till fromma för det stora målet att i främsta rummet få försvarsväsendet ordnad, ty hvad vill en diplomatisk korps uträtta, om vi ej hafva ett försvarsväsende, som ställer oss i den ställning, att vi kunna lita på våra egna krafter. Det är ur denna synpunkt, som jag, utan anspråk af ofelbarhet i mina åsigt, tillåtit mig att vördsamt framställa några erinringar i denna fråga.

Jag ber att med några ord få genomgå det förslag, som är oss förelagdt. Herrarne hafva i sin hand Stats-Utskottets betänkande. Deraf visar sig, att den aflagda sedeln afgjort frågan inom Utskottet mellan det förslag, som här är af Utskottet framlagdt, och den reservation, som är den enda motsatta meningen. Skilnaden mellan Utskottets förslag och reservationen är icke någon skilnad i siffror; ty skilnaden består endast deri, att, i stället för att Utskot-

tets majoritet föreslagit att 340,800 R:dr R:mt skulle uppföras såsom normalstat för utgifterna till ministerstaten, hafva reservanterne deremot yrkat, att endast 300,000 R:dr skulle uppföras såsom normalstat och återstoden eller 40,800 R:dr upptagas såsom "tillfälliga anslag till öfvergående utgifter". Man har derfor anfört såsom motiv, att ända till 1856 års riksdag var anslaget till ministerstaten icke högre än 300,000 R:dr, men vid denna riksdag — jag minnes alltför väl huru vi då trodde oss mycket rika, gjorde oss en mängd illusioner om den ställning, som Sverige och Norge i framtiden skulle komma att intaga — fann man, med afseende på den betydelse och den tyngdpunkt, som Norden kunde få i det europeiska statsförbundet, lämpligt att öka detta anslag. Jag lemnar derhän hvad som skett, men jag tror, att vi känna med bekymmer, att vår ställning gent emot Europas öfriga stater icke är så betydelsefull, som vi föreställde oss 1856 att den skulle blifva, och ingalunda kunna vi väl påstå, att den nu är af större betydelse i afseende på de europeiska förhållandena än före 1856. Jag får öppet tillkännagifva, att jag bekänner mig till den af reservanterne i Utskottet uttryckta mening, eller att endast 300,000 R:dr måtte bifallas såsom normalstat och 40,800 R:dr såsom öfvergångsstat, då jag föreställer mig möjligheten, att årligen besparingar kunna ske, utan att vår ställning eller vårt anseende skulle derpå kunna förlora. Jag ber att såsom motiv härför få anföra några tankar, då jag vill genomgå det statsrådsprotokoll, som åtföljer den Kongl. propositionen. Der förekommer t. ex. beskickningen i *Konstantinopel* med en minister-resident. Jag ber att i afseende härpå få erinra, att den föregående Utrikesstatsministern föreställde sig, att vi i *Konstantinopel* skulle kunna åtnöja oss med en chargé d'affaires, aflönad med 4,000 R:dr Hamb. Banco. Han yttrade nemligen i det statsrådsprotokoll som åtföljde den Kongl. propositionen till 1868 års Riksdag, att de så kallade garanterande makternas sändebud hade derstädes ett så öfvervägande inflytande, att de öfriga ländernas representanter icke kunde, i jemförelse med deras, intaga annat än en föga afundsvärd och, man må erkänna det, underordnad ställning; hvarföre han ansåg, att det vore lämpligt att der ackreditera endast en chargé d'affaires. Nu har man likväl der anställt en minister-resident med 2,500 R:dr Hamb. Banco från ministerstaten jemte ett lika belopp från konsulsfonden eller tillsammans 5000 R:dr nämnde mynt. Det gör väl endast en besparing af 1,000 R:dr Hamb. Banco, men detta är också penningar, och små smulor äro äfven bröd.

Hvad ministerposten uti *Köpenhamn* angår, ber jag jemväl att få yttra några ord. Ända till år 1865, om jag icke irrar mig, hade ministern i *Köpenhamn* 8,000 R:dr Hamb. B:co, men då inträffade det förhållande, att vår utmärkte minister i London återfölyttades till *Köpenhamn*, och då han haft ett apanage i London af 16,000 R:dr Hamb. B:co, tyckte man det vara skäl att öka hans apanage i *Köpenhamn* med 1,000 R:dr Hamb. B:co, hvilket jag icke finner underligt. Detta uppgafs 1868 såsom det enda lämpliga skäl, hvarföre man höjt apanaget på sistnämnda ställe och deremot höjdes icke en enda röst. Men att nu bibehålla detta högre apanage möter många betänklig-

heter. Vår egen Utrikesminister har endast 6,000 R:dr Hamb. B:co, och hvar och en som besökt Köpenhamn vet, att lefnadssättet der är billigare än i Stockholm. Det förefaller således besynnerligt, att ministern i Köpenhamn skall behöfva en tredjedel mera för sitt vivre der än Utrikesministern här i Stockholm. Vill man se saken från en annan synpunkt, kan man göra en jemförelse (hvarom statsrådsprotokollet vid 1868 års Kongl. proposition upplyser) mellan hvad andra makter betala till sina legationer i Köpenhamn och hvad vår kostar. Då förekommer, att Frankrike betalade icke mera än 42,000 R:dr R:mt, Ryssland 57,785 R:dr R:mt, Preussen 31,654 R:dr R:mt, Förenta Staterna 32,400 R:dr R:mt, endast England betalade 83,125 R:dr R:mt, hvaremot öfriga makter betalade mycket mindre. Vi skulle således såsom en makt af andra rangen betala ungefär lika mycket som det rika Frankrike, såsom kejsardöme, betalade. Hvad det nu kommer att betala få vi se. Jag har sjelf varit mycket i Köpenhamn och vet, att lefnadssättet der öfver hufvud är mindre depensivt än någonsin här i Sverige. Om diplomaterna der i tysthet lefva finare känner jag ej. Ur denna synpunkt kan jag icke finna något skäl hvarför apanaget i Köpenhamn blifvit höjdt öfver hvad det var före den tid, då vi hade lyckan att der ega Excellensen Wachtmeister såsom minister. Jag tror derföre, att vi skulle kunna på denna plats i sinom tid, då den nuvarande ministern der afgår, påräkna en besparing.

Jag ville vidröra en annan sak, som förekommer mig temligen besynnerlig, nemligen hvarföre envoyéen i *Petersburg* endast åtnjuter 15,000 R:dr Hamb. B:co, då envoyéerne i London och Paris hafva hvardera 16,000 detta mynt. Jag får för min del säga, att, då man sett af statsrådsprotokollet, att omkostnaderna i Petersburg äro minst lika dryga som i London och Paris, det förekommer underligt, att det skall vara olika apanage på dessa tre ställen. Jag, som tillhör den sparsamma sidan i allmänhet, tror derföre, att om ministern i Petersburg kan nöja sig med 15,000 R:dr Hamb. B:co, borde ock ministrarne i London och Paris kunna nöja sig med lika belopp. Derigenom uppkomme en besparing af 2,000 R:dr Hamb. B:co.

Vidare kommer jag till något, hvarvid jag lägger särskildt märke. I *Washington* hafva vi för närvarande en envoyé, för hvilken i statsrådsprotokollet tillstyrkes en inkomst af 4,000 R:dr Hamb. B:co ur ministerstaten och ett lika stort belopp från konsuls-fonden, eller tillsammans 8,000 R:dr detta mynt. Dervid ber jag att få erinra, att vid 1868 års riksdag fingo vi hopp om, att denna plats skulle kunna bestridas af en ministerresident med 2,000 R:dr Hamb. B:co mindre aflöning. Jag tycker, att detta vore alldeles i sin ordning, i synnerhet som Förenta Staterna ej kostar på oss mer än en ministerresident, och jag tror, att vi mycket väl kunna åtnöja oss med en sådan i *Washington*. Jag ber att få erinra, att skälet hvarför Kongl. Maj:t år 1860 utskickade en envoyé till *Washington*, efter att derstädes förut endast hafva haft en ministerresident, var att, när envoyé-platsen i Haag nedsattes till ministerresidentpost, ansågs det lämpligare att åt den då från Haag rapellerade envoyéen uppdraga att till Amerika afgå, än att försätta honom på indragningsstat. Detta var naturligtvis med god hushållning öfverensstämmande, då han icke

kunde sättas på en lägre plats än han förut beklädt; men under de sednare åren har en annan person blifvit ditsänd, och det kan icke nekas, att det förefaller litet underligt, att vi skulle vilja vara förnämre och bestå oss en envoyé, hvilken kostar ett par tusen riksdaler Hamb. B:co mera än en ministerresident, under det, såsom jag nyss sade, här i Sverige endast en ministerresident är från Förenta Staterna anställd.

Jag har icke talat om *Berlin*, men jag föreställer mig, mine herrar, att, om vi vore så lyckliga att genom ett eller annat tusen riksdaler Hamb. B:co kunna gifva en ökad vikt och betydighet åt vår minister der, skulle vi gerna bestå detta; men jag tror verkligen icke, att hans betydelse eller inflytande beror häraf. Den tanke, som jag förut uttryckt, att 8,000 R:dr Hamb. B:co skulle vara nog för denna plats, är således icke gripen ur luften. Om Berlin icke allt för mycket förändrat sig, sedan jag var der, kan man lefva der för ganska billigt pris. Man ger der billiga soiréer, hvaremot man der ej vet om sådana storartade middagar, som herrarne njuta af här i Stockholm. Nekas kan dock icke, att Berlin, såsom hufvudstad för hela det tyska förbundet, kommer att ega mera betydelse än förut.

Till dessa besparingar, som jag nu antydt, och som kunna ske, utan att nedsätta vårt framtida anseende, kunna vi jemväl, såsom statsrådsprotokollet gifver oss förhoppning, i sinom tid lägga besparingarne af beskickningarne i Athén och Lissabon samt konsulatet på Malta, afvensom härförutom måhända kasta ögonen på indragnings- eller expektans-staten, der vi finna uppförde ett par unge män, hvilka sannolikt skulle kunna göra mycken nytta, om de användes i andra värf. Jag ber att särskildt få erinra om en tanke, som jag förut har yttrat, att derest vid besättandet af diplomatiska platser någon omvexling skedde med personer, hvilka uti andra embeten förvärfvat sig duglighet och kännedom om fäderneslandets förhållanden, det vill säga att den diplomatiska banan ej blefve så exklusiv, så skulle, enligt min åsigt, icke allenast diplomatiska korpsen derpå vinna, utan den ekonomiska vinst uppstå, att diplomaterna skulle kunna återflyttas till andra värf här hemma utan att behöfva belasta expektans-staten. Med ett ord, lägger man alla dessa besparingar tillsammans, kommer man ungefär till en summa, motsvarande den reservanterna inom Utskottet ansett böra såsom öfvergångsstat uppföras. Må man icke säga, att det är likgiltigt, antingen man såsom normalstat beviljar hela beloppet eller endast en del såsom normalstat och resten såsom öfvergångsstat. I sednare fallet antyder man åtminstone, att inskränkningar i den riktningen anses kunna ega run. Jag ber att i förbigående få erinra om ett yttrande af vår nuvarande Utrikesminister den 8 September 1863, då han förklarade att han afrådde Kongl. Maj:t att binda händerna på sig i afseende på en normalstat. Måne man nu icke skulle kunna omvända förhållandet och säga, att Riksdagen icke bör binda sina händer i denna fråga. Jag skulle verkligen tro, att man kan antaga reservanternas förslag i detta afseende, och jag får hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition på det af dem framställda förslaget, sådant det lyder uti Utskottets betänkande.

Grefve

Grefve af Ugglas: Då jag för egen del vill lämpa på mig de ord, hvarmed den föregående talaren började, att jag icke har någon närmare kännedom om diplomatiska angelägenheter, så torde äfven samma talare ursäkt mig, att jag icke kan följa honom i alla detaljer af hans anförande. Jag behöfver icke heller detta, ty mitt tillstyrkande i Utskottet af bifall till Kongl. Maj:ts förslag hvilat på helt andra skäl, som, efter hvad jag tror, äro af någon vikt och hvilka jag därför ber att här få framhålla. Kammaren torde ihågkomma, hvad samme ärade talare påminde om, att 1867 års Riksdag framställde till Kongl. Maj:t en begäran, att det måtte tillses, huruvida icke någon inskränkning i utgifterna för ministerstaten skulle kunna ske. En sådan utredning, förtjenstfull och utförlig, lemnades vid följande riksdag af dåvarande Utrikes-ministern, hvilken, hvad Sveriges andel angick, föreslog en nedsättning af utgifterna från 479,200 R:dr till 457,950 R:dr R:mt och derjemte framlade en normalstat, hvarigenom utgifterna skulle kunna ytterligare inskränkas. Stats-Utskottet tillstyrkte och Riksdagen antog efter gemensam votering Kongl. Maj:ts förslag, men Riksdagen yrkade derjemte en ytterligare inskränkning i den nya normalstaten. Vid derpå följande riksdag afgaf nuvarande Utrikes-ministern ett nytt förslag, i hvilket han påpekade det oriktiga uti att för framtiden binda Kongl. Maj:t vid en normalstat, ehuru han föreslog Kongl. Maj:t en nedsättning af utgifterna för året 1870 med 17,950 R:dr R:mt. Vid den behandling, frågan då undergick, och ehuru Stats-Utskottet ville hålla fast vid sin normalstat, inträffade, att båda Kamrarna, med afslag på Utskottets gjorda hemställan, godkände Kongl. Maj:ts proposition. Den utredning, som 1867 års Riksdag begärt, förklarade således 1869 års Riksdag vara, enligt dess önskan, uppfylld. Vid 1870 års riksdag höjdes inom representationen icke en enda röst för att klandra den föregående årets uppgjorda regleringen. Det är nu samma representanter, som äro här församlade, och vid sådant förhållande och då icke något skäl till en nedsättning nu föreligger, utan tvärtom de händelser, som på sednare tiden inträffat i Europa, torde mana till åtskilliga betänkligheter i afseende å ordnandet af de diplomatiska angelägenheterna, skulle jag icke tro att det för Riksdagens eget anseende i afseende på stadga och hållning vore välbetänkt att nu vidtaga den ifrågasatta förändringen. Äfven om jag ansåg att någon nedsättning kunde ske, skulle jag likväl icke våga att vid denna riksdag föreslå en sådan, och det är på denna grund som jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Grefve Wachtmeister: Den siste talaren har i värtaliga ordalag och med slående skäl vederlagt det af reservanterna i Utskottet framställda och af den första talaren förordade förslag, att Riksdagen af det till ministerstaten äskade anslag 340,800 R:dr skulle bevilja blott 300,000 R:dr såsom fast anslag och 40,800 R:dr såsom "tillfälligt anslag till öfvergående utgifter". Till de allmängiltiga skäl, som den siste talaren anförde mot nämnda förslag, har jag icke mycket att tillägga.

Vår diplomati har under nu pågående krig visat sig sin uppgift fullt vuxen. Ingen vet hvad framtiden bär i sitt sköte, och jag kan icke underlåta att uttala min förundran öfver, att man just nu sätter i fråga en nedsättning i våra diplomatiska utgifter, då diplomatien kan komma att inom kort göra oss stora tjänster. Då den ärade talaren, som först hade ordet, ansett lämpligt att ingå i detaljer i afseende på de nedsättningar, han trodde kunna göras, anser jag mig pliktig att i största korthet bemöta honom. De 40,800 R:dr, som här äro i fråga att uppföras å öfvergångsstat, representera Sveriges andel, och med tillägg af Norges andel blir denna summa ytterligare ökad. Jag upprepar, hvad jag förut derom yttrat, att jag icke kan ingå på att på förhand förpligta mig till någon viss nedsättning under en viss tid. Der nedsättningar varit möjliga, hafva de skett och skola framgent ske; men jag kan icke inlåta mig på att binda händerna på Kongl. Maj:t i detta afseende. Våra ministerlöner bestämmas i allmänhet efter två grunder, dels efter dyrheten å orten, och dels efter den större vikt beskickningen har samt den deraf följande mer eller mindre framstående ställning ministern intager. I detta afseende finnes det ingen plats, der våra ministrar intager en sådan ställning som i *Danmark*. Hvar' och en, som vet hvad ställning ryska och danska ministrarne här i Stockholm intaga, kan föreställa sig hvilka anspråk man har på vår minister i Köpenhamn i följd af de förhållanden, hvori vi stå till *Danmark*. Man begär mycket mer af honom än af både engelska och ryska ministrarne der. Han måste der gifva ut mera penningar än någon af sina kolleger för att kunna motsvara de rättmätiga anspråk man har på honom till följd af de större förbindelser vi hafva till många auktoriteter och framstående personer i *Danmark*.

Den talare, som först yttrade sig, anställde en jämförelse mellan lönerna för ministern i Köpenhamn och Utrikesministern i Stockholm. Då jag beklädt den förra platsen och nu innehar den sednare och således mitt ord härvidlag torde något betyda, får jag upplysa, att det visserligen är samnt, att ministern i Köpenhamn har 36,000 R:dr R:mt och Utrikesministern i Stockholm 24,000 R:dr R:mt, men den sistnämnda har dessutom fri bostad, då deremot ministern i Köpenhamn i hyra för bostad betalar 2,800 R:dr danskt eller 5,600 R:dr svenskt, hvilket utgör ett icke obetydligt afdrag på hans lön. Dessutom äro lefnadskostnaderna i Köpenhamn vida högre än i Stockholm, och representationsskyldigheten för Svensk-Norske ministern på det förra stället är betydligt större än för Utrikesministern på det sednare. Jag vill i förbigående meddela, ehuru det egentligen icke hör hit, att jag på min plats i Köpenhamn depenserade 42,000 R:dr R:mt årligen, under det jag anser mig kunna här i Stockholm lefva för 36,000 R:dr R:mt. Begge dessa belopp öfverstiga lönerna. Det är dessutom icke alltid man kan i Köpenhamn anställa en attaché, som har den förmögenhet att han kan mottaga platsen utan lön. Jag tror således att detta allt jemte den stora prisstegring, som på sednare tid i Köpenhamn egt rum, berättigar till den löneförhöjning som skett.

Näst ministern i Köpenhamn äro ministrarne i *Petersburg*, *Paris* och *Berlin* de, som intaga en mera framstående ställning, och för

hvilka någon slags representationsskyldighet kommer i fråga. Lönen för ministern i Petersburg är dock nedsatt före min tid till något mindre än i London och Paris, och jag vet icke orsaken härtill. Möjligen skedde det derföre att nuvarande ministern i Petersburg är ogift; dock anser jag det vara fullt skäl, att, när tillgångarne sådant medgifva, lönen för denna plats höjes till samma belopp som på de begge andra. Missionen i London, som är lika betald som den i Paris, fordrar dock icke samma representationsskyldighet; men för att *lefva med* i England, hvilket der är ett förfärligt uttryck, hvaraf jag knappast kan uttyda hela betydelsen, behöfs i sanning att ministern der har en stor lön. Ministerplatsen i *Washington* är en post, som, hvad arbetets myckenhet beträffar, kommer närmast efter Köpenhamn, Paris och kanske Petersburg. Derför har det varit nödvändigt att jemväl derstädes anställa en legationsssekreterare; och då ministern skall hysa och föda honom, så har det också varit nödvändigt att öka ministrernes lön. Att vi hafva en envoyé och icke en ministerresident i *Washington*, kommer sig deraf, att vi måste på ett ställe, der vårt fädernesland har så stora intressen att bevaka, hålla en minister af andra rangen. Ministerresidenter förekomma numera endast undantagsvis och afskaffas så småningom öfverallt. Är ministern gift och anställd på en plats, der han icke behöfver representera, är det icke någon skilnad i lefnadskostnader om han är envoyé eller endast ministerresident; och det är derföre de flesta makter hafva envoyéer; men det är en stor skilnad mellan en väl betald och en illa betald minister, och *Washington* är ett ställe, der vår minister borde vara väl betald, men han är det icke, ty 8,000 R:dr Hamb. B:co är i sanning icke mycket. Hvad åter beträffar, att Förrenta Staterna här hafva endast en ministerresident, så är derom ej något att säga, ty de skulle kunna allt för väl nöja sig med blott en general-konsul i Stockholm, der de hafva blott ringa intressen att bevaka, medan våra i *Washington* äro af aldra största vigt. Jag tror, att man i Amerika fäster mycken vigt vid ministrernes grad, och jag vet, att till en af våra representanter der blifvit uttalad den önskan, att vi der måtte hålla en minister af högre rang.

Hvad slutligen angår den ifrågasatta sparsamheten med expektansmedel, ber jag Kammaren vara öfvertygad, att, äfven om icke den af Utskottet föreslagna skrifvelsen kommer att aflätas, så skall dock alltid nödig sparsamhet iakttagas; men jag måste förbehålla Kongl. Maj:ts fria händer att bestämma när en minister skall försättas i disponibilitet och tilldelas expektansarvode, äfvensom på ledigblifna platser användas. Efter hvad jag sålunda yttrat tillåter jag mig uttrycka den förhoppning, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Mörner, Oscar: Vid bedömande af frågan om anslagen till ministerstaten måste åtskilliga faktorer tagas i beräkning. Den klagan jag för, eller rättare de anmärkningar jag framställer, äro desamma som jag uttalade för fyra år sedan, som, om jag förut deltagit i Riksdagarnes förhandlingar, jag då hade utsagt och som, om jag lefver och fortfar att vara riksdagsman, jag äfven framdeles torde få framföra. Och till denna klagan finnes berättigad anledning. Om

det väcker förvåning att finna att så många anmärkningar vid skilda tider gjorts i fråga om beviljande af anslag för utgifterna för diplomati och särskildt såsom betecknande måste anses att vid denna riksdag halfva antalet af Stats-Utskottets ledamöter reserverat sig emot Utskottets förslag, så måste orsaken dertill sökas deruti att något djupt tvifvel måste finnas om det gagn vår diplomati utträtt. Aktgifver man på yttringarne inom landet erfar man äfven, att den tron är ganska allmän att de diplomatiska embets- och tjänstemännen äro landet till föga nytta. För min del vill jag icke omfatta denna åsigt, men finner den ändock ganska naturlig och liksom framtvindad genom det förhållande, som å de styrandes sida nästan alltid iakttagits.

Då i andra grenar af det offentliga lifvet numera allmänheten erhåller kännedom om nästan allt hvad som tilldrager sig af någon vikt, så herrskar deremot ännu i fråga om landets diplomatiska förhållanden och diplomaternes åtgöranden en fullkomlig tystnad. Långt ifrån att behjerta den romerske skaldens ord "paulium distat sepultæ inertie celata virtus" och således göra något bekant hvad de uträtta, synes de svenska diplomaternas mål hafva varit att i ogenomträngligt mörker insvepa sin verksamhet, efter hvad dock antagas kan, härvid handlande i öfverensstämmelse med erhållna ordres. Ty meddelanden angående de utländska angelägenheterna göras som vi veta nästan aldrig, om man förbiser den fras, som i det så kallade throantalet brukar förekomma och hvilken vi verkligen lärt oss skatta bäst då den intet säger. Men då förtroende begäres, bör äfven så vara att förtroende förtjenas. I andra länder finna vi att detta förtroende sökes, utom annat, äfven derigenom, att representationen erhåller kännedom om viktigare förhandlingar och insigt i landets ställning i förhållande till andra stater; i Sverige få vi veta intet, men förtroende begäres ändå att vi skola visa. På de åtgärder man kan vilja ingå på eller tillstyrka i anseende till statsutgifter och andra förhållanden, kunde dock de yttre förhållandena måhända icke övsendtligt inverka, och om stundom icke gagneliga beslut fattats af representationen, torde hända att ansvaret därför bör hvilas på det handhafvande af dessa yttre omständigheter, hvarigenom representationen om dem lemnats i okunnighet. Skulle denna okunnighet om rikets diplomatiska förhållanden äfven, på sätt jag vet fordom åtminstone varit fallet, sträcka sig till större delen af Statsrådets ledamöter, så är förhållandet så mycket beklagligare. Den rättighet Konstitutions-Utskottet enligt 105 § Regeringsformen eger, inskränker sig till att begära del af de i ministeriela angelägenheter förda protokoll i kända, af Utskottet uppgifna mål, och härigenom lär ej mycken kunskap vinnas, oafsedt att Utskottet, om anledning till åtgärd å dess sida icke förekommit, icke torde anse sig berättigad att yppa protokollens innehåll.

Det går genom vår tid ett begär att veta huru och på hvad sätt styrelsen utöfvas. Allmänheten vill sjelf i någon mån åtminstone kunna pröfva den vishet, som styr dess öden, och det kan då ej förvåna, om inom svenska representationen uppstår en tvekan om behofvet af att anslå medel för ändamål af nästan okänt gagn. För min del har jag ej något yrkande att framställa, men har ansett mig

berättigad och förpligtad att yrka ändring i det närvarande och uttrycka min förhoppning att snart den dag må komma, då båda statsmakterna, föreställande de styrande och de styrde, må gå hand i hand med hvarandra, icke undandraga hvarandra något, utan, med förtroende omfattande hvarandra, enigt samverka till deras mål att bereda landets trygghet, välgång och förkofran.

Herr Tornerhjelm: Då jag begärde ordet föranleddes jag dertill af den förste talarens yttrande. Sedan dess hafva hans påståenden blifvit af Hans Excellens Herr Utrikes Statsministern samt af Grefve af Ugglas vederlagda, så att jag har föga att tillägga; men efter jag har ordet vill jag göra några erinringar i anledning af nämnda yttrande. Den förste talaren sade, att de anslag, som vid 1856 års riksdag beviljades och nu ligga till grund för Kongl. Maj:ts förslag till Utrikes-departementets stat, voterades under intryck af vissa illusioner. Jag lät mig ej af några illusioner hänföras, när jag röstade för dessa anslag. Om den värde talaren då hyste några illusioner angående vår blifvande storhet vet jag ej, men jag tror dock att äfven han röstade för dessa anslag. Talaren ordade om, att man nu ej skulle invagga sig i förhoppningar om Sveriges politiska storhet och att han heldre såge att vi kunde behålla den ringhet vi hade. Jag tror, att talaren snarare än någon annan gjort sig dylika illusioner, hvilket framgår af det tal han höll till en Italiensk minister och hvori han ordade om Sverige såsom en blifvande stormakt.

Då jag såsom ledamot af 1856 års Stats-Utskott voterade för de förhöjda anslagen, leddes jag af den tanken, att våra utländska ombud vore för knappt aflönade och icke kunde lefva så som sig borde i deras ställning. Sverige var då i välmåga och likasom den enskilde mannen, när han är i goda omständigheter, vill förbättra sin tjänares ställning, så syntes staten böra sätta sina tjänare i tillfälle att lefva mera sorgfritt. Jag tror, att den nuvarande tiden vore den minst lämpliga att minska utgifterna för vår diplomati. Den är en länk i försvaret, den deltagar ej i drabbningarne, men den skall söka förekomma konflikter och i tid underrätta Regeringen om de förvecklingar i politiskt hänseende, som kunna befaras inträffa. Fullgör diplomaten denna uppgift, tror jag det ej betyda mycket, om den kostar ett eller annat tusende riksdaler mer eller mindre. — Jag vill ej ingå i detaljer, jag skall endast hålla mig vid talarens påståenden i hvad de angå förhållandena i Köpenhamn, der han uppgifvit sig hafva lefvat och lefvat billigt. Jag vet ej inom hvilken sfer han der rört sig, men jag har varit der ganska mycket och har funnit dyrheten stor. Våra viktualievaror söka sig till Danmark i följd af det högre pris, som der för dem kan betingas. Hvad de förenade rikenas minister der beträffar, så blir han genom den myckenhet svenskar och normän, som uppehålla sig i Köpenhamn och af åtskilliga anledningar besöka honom, bokstafigen uppäten af dem. Vi hafva en representant i denna Kammare, som beklädt platsen, hvilkens gästfrihet var så stor, att om han icke lemnat befattningen, så hade han säkert blifvit uppäten. Att vårt land väl representeras i Berlin är af yttersta vikt, såsom den värde talaren ock medgifvit, och kunde pen-

ningar hjälpa, ej skulle jag knussa derpå, men det är ej nog att den person, som innehar den posten, förstår att representera i mat och dryck, han måste äfven veta att representera sitt lands sanna ära. Blifva de diplomatiska posterna besatta efter moget bedömande och utan afseende på om de personer, hvilka skola bekläda dem, förut tillhört diplomaten eller icke, är jag viss, att de bidrag staten lemna till diplomaten äro mycket väl använda. Hvad framtiden innebär är svårt att säga, möjligt är att vi blifva så obetydliga, att vi kunna representeras blott genom generalkonsuler, men då förhållandet icke nu är sådant, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Jag skall bedja att få yttra några ord med afseende å de anmärkningar, Grefve Mörner framställt. Beträffande först frågan, huruvida den Konungen enligt grundlagen tillagda rätt, att ensam med Utrikes-ministern och en annan ledamot af Statsrådet till afgörande företaga de diplomatiska angelägenheterna, så begagnas — att Statsrådets öfriga ledamöter ej få någon kunskap om denna viktiga gren af statsförvaltningen, kan jag hugna honom dermed, att de konstitutionela begreppen i detta likasom i andra hänseenden under sednare tider så utvecklats, att för närvarande är Utrikes-statsministern alltid beredd och villig att meddela sina kolleger hvarje upplysning de begära, och vanligen meddelar han opåkalladt allt som kan vara af någon vikt, hvarjemte förhållandet är sådant, att alla viktigare diplomatiska frågor, hvilka röra de förenade rikena, föredragas i sammansatt Svenskt och Norskt Stadsråd. Således är hela Regeringen i tillfälle att följa med allt hvad som för den är af intresse att veta. Talaren tycktes önska införandet af en blå eller röd bok eller hvad det nu må kallas. Jag tillåter mig fråga, om det i så fall vore meningen att i dessa ärenden man finge meddela sanningen med reservationer, så som i utlandets röda och blå böcker plägar ske, eller om han önskade, att allt utan förbehåll skulle omtalas, såsom förmodligen den svenska ärligheten skulle fordra? Detta sednare tror jag dock ej vore riktigt lämpligt. Då Riksdagen här sammanträder i Januari, skulle den önska alla de diplomatiska ärenden framlagda, som förevarit intill denna tid; men om då kanske hvilade i Utrikes-departementet många saker så beskaffade, att det visserligen icke gjorde Sverige något, om de meddelades, men att det vore otillständigt mot andra makter att framlägga dem, vore då sådant lämpligt?

Med anledning af den frågan: hvad göra våra svenska diplomater? ber jag få yttra några ord. Man föreställer sig vanligen, och den förste talaren syntes hafva den åsigten, att de oupphörligen syselsätta sig med stora politiska kombinationer. Ja, på samma sätt trorde jag som barn, att Konungen ej gjorde annat än regerade. Diplomaten liknar soldaten, han använder största delen af sin tid att studera det lands förhållanden, der han är anställd. Han måste noga känna detta land och dess lagar för att sedan, då han uppkallas att framträda under ett särskildt förhållande, såsom för uppgörande af t. ex. ett handelsfördrag, då vara i besittning af de kunskaper och den sakkämedom, hvarförutan han skulle vara ur stånd

att göra mera nytta, än hvilken annan person som skickas ut. Detta förarbete upptager en stor del af hans tid. Att vi i Sverige dragit nytta af våra diplomater, visar sig af de flera under sista åren afslutade fördrag med främmande makter, hvilka genast blifvit bragta till allmänhetens kännedom, och af hvilka några äfven blifvit underställda Riksdagens pröfning. Jag nämner särskildt traktaten om Sunds-tullens uppläfvande och den Franska handelstraktaten.

Jag har talat om det maktpåliggande i uppgörandet af fördrag med främmande makter, och kommer nu att beröra min erfarenhet rörande ett helt kapitel af de diplomatiska göromålen, som ej här är omnämndt, men som upptager kanske mesta tiden, det nemligen som angår enskilde medborgares intressen och rätt. Då en svensk medborgare har intressen att bevaka i ett främmande land, hvars förhållanden han ej känner, vänder han sig ofta till Utrikesministern. Likaså, då ett annat departement önskar upplysningar om vissa förhållanden, aflåtes skrifvelse till Utrikes-departementet. Jag blef förvanad, då jag i somras på förordnande förestod Utrikes-departementet, öfver myckenheten af dylika mål. En hade sin hustru i Polen och ville skiljas från henne; en annan hade en onkel, som dött i Westindien, och ville hafva ut sitt arf efter honom. Sådana frågor förekomma ständigt. Men, säger man, detta är obetydligheter; ej behöfver man så dyra personer som våra diplomater för dylika angelägenheter. Jag svarar: det är dock förhållanden, som röra svenske medborgares rätt och ofta äro viktigare än de som i juridiskt hänseende drifvas upp från Häradsrätterna till Högsta Domstolen. Sverige måste skaffa sina medborgare rätt, der de sjelfva äro urständsatte att skaffa sig den. Jag tror, att detta är en sida af saken, som man allt för litet behjertat. Utrikesministern har visat, att för dessa förhållanden behöfver diplomaten en viss rang. Det är ett faktum att man derigenom blir bättre bemött och såmedelst kan uträtta mer. Då ett sändebud, som har hög rang, t. ex. en envoyé, begär ett samtal med Utrikesministern i ett främmande land, har han bättre utsigt att blifva hörd än en konsul. Jag tror derföre, att det äfven för mindre stater är nödvändigt att på ställen, der de hafva större intressen att bevaka, deras ombud hafva en viss rang, och sådana vilkor att de kunna lefva såsom gelikar med inflytelserikare personer.

Friherre Raab: Då jag förra gången hade ordet upptog jag Kammararens tid temligen länge, men jag vill nu söka att fatta mig kort.

Jag beder då, att få gå baklänges och vänder mig således först till min aktade vän på Skåne-bänken. Jag har visserligen alltid haft mycken respekt för hans smak, men jag har icke förr än nu vetat att den var kanibalisk. Derom hade jag alls ingen aning förr än han omtalade att han umgåtts i en societet, der man hållit på att äta upp ministern i Köpenhamn. Gud bevar mig från att umgås i sådan societet. Jag har visserligen hört, att den aktade talaren varit använd i *finare* diplomatiska värf och umgåtts i höga kretsar, men aldrig kunde jag tro, att de hade så beskaffad aptit. Detta var det enda verkliga skälet han framförde, ty i öfrigt åberopade han endast Grefve af Ugglas' anförande i frågan.

Jag ber därför att få vända mig till Grefve af Ugglas. Han slutade sitt yttrande dermed, att han ansåg att det icke vore hans rätt att göra någon slags anmärkning vid de framställningar, som tillhörde Tredje Hufvudtiteln. Sannerligen jag vet, hvarför vi skola sitta här, om vi ej hafva en sådan rätt.

Herrarne torde bemärka, att hvad jag yttrat i denna fråga har jag endast grundat på de handlingar, som blifvit oss meddelade af Kongl. Maj:t och således kan det väl icke vara några *egna hugskott*, utan sådant, som kommer från höga auktoriteter, hvilka till och med Herr Tornerhjelm måste erkänna vara goda. För öfrigt har Grefve af Ugglas erkänt att han icke hade någon närmare kännedom om de diplomatiska förhållanden, som jag vidrört. Jag har likväl icke vidrört annat än hvad jag inhemtat af de handlingar, som passera Stats-Utskottet, och således ovilkorligen måste kommit till Herr Grefvens kunskap och jag har icke antydtt, att jag eger någon annan kännedom om våra diplomatiska förhållanden, än den, som blifvit meddelad till litet hvar. Att vi 1869 utan någon prutmån godkände det förslag, som då framkom, måtte ej lägga hinder i vägen för att 1871 göra en eller annan anmärkning. Eljest skulle man alltid vara bunden af föregående Riksdagars efterlåtenhet och det vore besynnerligt, om icke olika förhållanden skulle kunna verka till olika resultat. Jag förstår verkligen icke den logiske Grefvens logik och likväl var det allt detta, som Herr Tornerhjelm åberopade såsom så utmärkta motiver.

Vid hvad Hans Excellens Statsministern för utrikes ärendena behagat yttra angående vår ministers i Köpenhamn höga apanage, vill jag icke mycket uppehålla mig. Han har sjelf försökt hvad det kostar att lefva der, och det är icke underligt, om det kostat honom ganska mycket, när man får höra, att han, såsom minister i Köpenhamn, fått emottaga sådana gäster att han måst akta sin egen person.

Beträffande vår minister i Norra Amerika, så föreställer jag mig, att *republiken* Förenta Staterna icke gör mycket afseende på värdigheten hos en minister, huruvida han är minister-resident eller envoyé. Jag tror, att man der skulle fästa större afseende vid att *jernlandets konsul* hade sin bostad i New-York, än om han bor långt derifrån. Jag kan sannerligen icke af detta skäl frångå, hvad jag ber ännu en gång få upprepa och som jag tagit ur 1868 års statsråds-protokoll, eller att vi kunna vara lika väl representerade af en person, som har lika värdighet som den, af hvilken de Förenta Staterna låta representera sig hos oss, hvarigenom en besparing på några tusen riksdaler kunde göras.

Sedan jag yttrat detta, underkastar jag mig Kammarens omdöme. Jag har blott uppfyllt hvad jag anser vara min pligt såsom representant, och jag skulle hafva gått härifrån med mycket nedslaget sinne, om jag icke uttalat hvad som så lifligt legat mig på hjertat och hvad jag anser vara rätt.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag begärt ordet, ber jag till en början att få erinra derom, att det endast är första punkten

i Stats-Utskottets Betänkande, som nu blifvit föredragen, och att den andra, oaktadt den blifvit något under diskussionen berörd, likväl icke nu är föremål för öfverläggning, Det är således under förut-sättning, att vi nu behandla endast första punkten, som jag skall yttra några ord.

En representant från Östergötland har yttrat, att de *styrande* hafva något anspråk och någon rätt att få veta något angående de diplomatiska angelägenheternas behandling. Jag vet icke om i hans yttrande låg en lapsus calami eller om en tanke på den ökade makt, Riksdagen i sednare tider synes hafva förvärfvat, föresväfvade honom. I alla händelser var det väl hans mening, att Riksdagen borde mera, än som sker, erhålla del af Utrikes-departementets åtgöranden. Det är ur denna synpunkt, som jag skall taga mig friheten att något besvara hans yttrande, oaktadt han redan erhållit svar af en man, som någon tid förestått Utrikes-departementet och som således bör vara mera hemmastadd i ämnet, än hvad jag kan vara. Hvad han yttrade var till en början ett tvifvel, huruvida de diplomatiska angelägenheterna i Konungens Råd grundlagsenligt behandlades, det vill säga, om Statsrådets öfriga ledamöter finge någon underrättelse om våra förhållanden till främmande makter och i allmänhet om hvad som i afseende på den yttre politiken kunde för dem vara af vigt att känna. Huru dermed nu tillgår, vet jag icke, men under den tid jag hade den äran deltaga i Konungens Råd, fingo de öfriga Statsrådsledamöterna af chefen för Utrikes-departementet alltid del af de viktigare diplomatiska förhandlingarne; om också naturligtvis icke af hvarje depeesch, så åtminstone af allt som hade någon allmännare betydelse. Deremot kan jag icke påminna mig att någon diplomatisk angelägenhet behandlades uti sammansatt Svenskt och Norskt Statsråd, hvartill under den tiden ingen anledning förekom, och hvarom icke heller grundlagen har något särskildt stadgande.

Hvad åter angår den andra frågan, att Svenska allmänheten eller representationen skulle erhålla för liten del af de diplomatiska förhandlingarne, och att här icke utgifves en bok af mer eller mindre lysande färg, som innehåller en uppgift om de diplomatiska depecher, som vaxlats under den närmast förflutna tiden, så tror jag att detta har en ganska giltig grund i den olika ställning Sverige intager i jemförelse med de makter, der sådant sker. Det är alldeles klart, att ett folk, som utöfvar ett visst inflytande på de viktigare diplomatiska förhållandena i Europa, också har anspråk att få veta hvad dess styrelse i sådana händelser gör. Förtroendet till styrelsen bestämes der väsendtligen af det sätt, hvarpå den behandlar utländska angelägenheter. För oss kommer icke någonting sådant i fråga. Om en viktigare politisk fråga i Europa uppstår, lär väl ingen inom vår representation föreställa sig att Sverige skulle uppträda såsom skiljedomare eller med sitt ord inverka på frågans lösning. Hvad vi i sådant fall hafva att göra, är att med uppmärksamhet följa hvad som sker. Våra beskickningar åligger, att, så vidt som möjligt, hålla Regeringen underrättad om de öfriga makternas åtgöranden och om de yttranden, som mellan dem blifvit vaxlade, på det att hon derefter måtte kunna lämpa sina beslut och sin hållning, äfven om hon icke afser

något direkt ingripande i eller inverkan på de andra makternas handlingsätt. Följden häraf är icke blott att i allmänhet ingen anledning finnes att af vår diplomatiska skriftväxling lemna representationen del, utan också att representationen icke onödigtvis bör erhålla meddelande om hvad Regeringen från de diplomatiska agenterna i utlandet förnummit, emedan just sådana meddelanden skulle kunna föränleda att våra diplomater en annan gång icke finge veta hvad som tilldrager sig. Det måste hos de andra makternas sändebud vara en på erfarenhet grundad öfvertygelse, att våra agenter icke i otid sprida ut hvad de få veta samt att de icke låta det komma till allmänhetens kunskaap, som utgör vilkoret för det förtroende, hvaraf desse senare äro i åtnjutande och som skall sätta dem i tillfälle att fullgöra sina åligganden.

I öfrigt torde det väl icke vara för någon alldeles obekant, att dessa blå och gula böcker icke hafva hela den stora betydelse, som man velat tillmäta dem. En Utrikes-minister meddelar med visshet intet, som han önskar dölja. Många depescher tryckas icke, och ur dem, som offentliggöras, uteslutes naturligtvis allt, som är af den beskaffenhet, att ministern icke anser det böra komma till allmänhetens kunskaap. Af dessa skäl tror jag, att vi icke hafva anledning att förebrå Regeringen, att de diplomatiska angelägenheterna icke blifvit grundlagsenligt behandlade eller att en allt för långt drifven förbehållsamhet blifvit emot Riksdagen iakttagen.

Såsom en bifråga vill jag tillägga till hvad angående ministern i Köpenhamn blifvit yttradt, att hans lön icke är för hög. Jag vill icke tala om hvilka utgifter enskilda förhållanden kunna förorsaka honom, såsom t. ex. för behöfvande landsmäns understöd, m. m., men jag vill blott erinra derom, att ministern utaf sin lön måste bidraga till legationssekreterarens aflöning, som är så knappt tilltagen, att han eljest icke skulle kunna lefva i Köpenhamn, samt att göromålen derstädes så ökats, att han icke kan sköta tjensten utan biträde af en attaché, hvilken har fri bostad hos ministern, hvarigenom således äfven åstadkommes någon kostnad. Jag tror således att hans närvarande aflöning ingalunda är för hög.

Grefve Mörner, Oscar: Icke utan ledsnad har jag märkt att jag blifvit missförstådd af Herr Statsrådet Baron Leijonhufvud och Herr Grefve Hamilton. då dessa herrar uppfattat mig hafva sagt, att de ministeriela ärendena icke grundlagsenligt behandlades. Något sådant, som jag icke tror mig hafva yttrat, har icke heller varit min mening att i någon mån antyda. Jag har i dit tillämpligt hänseende endast klagat deröfver, att den Konungen i grundlagen tillagda rättighet att endast med biträde af två rådgifvare sköta de ministeriela ärendena alltför noga iaktogs så att Statsrådets öfrige ledamöter samt Svenska folket lemnades i nästan fullkomlig okunighet i fråga om de Sverige rörande diplomatiska angelägenheterna; ett hemlighetsmakeri, som jag ansett hvarken lämpligt eller öfverensstämmande med begreppen i en konstitutionel stat om de förhållanden, som böra råda emellan Regering och folk. Någon nytta måste jag dock anse redan hafva framgått af denna diskussion, enär

vi fått veta att numera Statsrådets ledamöter erhålla en temligen noga kännedom om förhållandet till utrikes makterna, så att styrelsens åtminstone viktigare åtgärder i denna del synas vara beroende af samfällid öfverläggning emellan Konungens rådgifvare. Efter denna underrättelse skall jag, som väl alltid tänkt rösta för bifall till Stats-Utskottets förslag, dock göra det med villigare håg. Deremot kan jag icke säga att jag anser som något tillmötesgående i den syftning jag antydt, att, på sätt en talare påpekat, handelsfördrag, traktater angående utlemnande af brottslingar m. m. blifva offentliggjorda, ty då de angå allmänheten måste de väl ock publiceras, lika som sker med Regeringens öfriga kungörelser.

Det har blifvit anmärkt att en mindre makt som Sverige måste vara granulaga och försigtig i sina åtgöranden och icke uppenbara sådant, som anginge andra makter, hvilka deraf kunde fatta missnöje, hvilket kunde leda till en slags isolering af Svenska diplomaterne; men något sådant förhållande borde icke kunna uppstå genom villfarandet af mina önsknings, ty icke äsyftar jag att Regeringen skulle hålla Svenska allmänheten i kännedom om de förvecklingar som kunde uppkomma och underhandlingar som kunde pågå emellan främmande makter, utan endast att vi här finge en något så när redig och fullständig redogörelse för de ärenden som angått Sverige och insigt om Sveriges ställning i förhållande till utlandet. För en sådan uppgift behöfdes hvarken någon blå bok eller stora ansträngningar, men till början fordrades mod att bryta med en gammal häfdvunnen vana. Ett sådant handlingssätt skulle dock snart blifva belönadt genom ökadtt förtroende hos Svenska folket och representationen och utrota ett misstroende, som, om äfven nu för tiden oförtjent, dock kan till sin uppkomst lätteligen förklaras, dels genom de rykten om diplomatiska missförhållanden, som i en icke så aflägsen tid kringlupit, dels af hvad vi genom historien erfarit om flydda tider, då vi t. ex. finna huruledes Gustaf III under en lång följd af år oupphörligt sträfvade att insnärja sitt land i svårigheter och umgiicks med orimliga eröf-ringsplaner, medan han under samma tid sökte insöfva sitt folk i den tro att allt vore lugnt och väl bestäldt. Han var dock redan tidigt nog till en viss grad enväldsherrskare, och hvad då kunde gå an, går icke nu, om äfven till en tid ytan synes lugn och stilla. Men under ytan finnes ett djup, och för att detta icke jäsa öfver fordras förtroende emellan Regering och folk, och ingen åtgärd bör försum-mas, som kan leda till detta eftersträfvansvärda mål.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den ärade talare, som öppnade diskussionen öfver detta ämne, har talat om de illusioner, hvari representationen invaggade sig vid 1856—1858 årens riksdag, samt yt-trade, att man nu, sedan man fått ögonen öppna i detta hänseende, till följd häraf borde se till, om man icke skulle kunna göra någon nedsättning i anslaget. Ehuru jag tror, att jag gifvit åtskilliga be-vis på, att jag är lika stor hushållare med statens medel, som den ärade talaren, har det likväl synts mig att man icke af de utaf ho-nom anförda omständigheter kan komma till samma slut som han. Den, som har åliggande att föra talan för en liten stat, måste se väl

till att han, så vidt på honom kan ankomma, bevarar denna stats värdighet, och att härvid hålla medelvägen är ej alltid så lätt. Dervid ligger vigt uppå, att man icke den ena stunden tager munnen, som man säger, alltför full, så att man den andra måste visa en undfallenhet, som gränsar till ödmjukhet. Något sådant har dock synts mig hafva inträffat i förhållande till en stat, hvarest vår der anställda diplomat just blifvit till löneförhöjning föreslagen, och om detta skulle hafva väckt mindre glada känslor, är det ursäktligt. Skulle emellertid en dylik ställning för landet kunna för framtiden förekommas genom tillökning i diplomaternas löner, så är en sådan fördel icke derigenom för dyrt köpt och för min del vill jag under detta vilkor gerna dertill bidraga. Jag tror derföre att det icke torde vara skäl att nu göra någon nedprutning på de ifrågavarande anslagen, under förhoppning att de framdeles må bära goda frukter.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets uti förevarande moment gjorda hemställan, dels ock af Friherre Raab, att Kammaren för sin del måtte fatta ett så lydande beslut: "att Riksdagen, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts i afseende å regleringen af utgifterna under Riks-statens Tredje Hufvudtitel framställda förslag, såsom anslag för ministerstaten uppför endast ett belopp af 300,000 Riksdaler och såsom "tillfälligt anslag till öfvergående utgifter" upptager återstoden af det utaf Kongl. Maj:t till nämnda stat för år 1872 äskade belopp, 40,800 Riksdaler."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvilken proposition med många ja besvarades.

Mom. b.

Grefve Beck-Friis: För min del har jag icke kunnat gilla denna af Utskottets pluralitet föreslagna hemställan, utan deremot reserverat mig, icke derför, att jag anser, att något slösande bör ega rum vid utdelandet af dessa expektansmedel, men emedan mig synes, att, om Riksdagen skulle göra en sådan hemställan till Kongl. Maj:t, borde den åtminstone vara litet bättre motiverad. Slår man upp bilagan N:o 2 till Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof sidan 14, så finner man der upptagna tre expektanslöner, hvilka utgått sedan längre tid tillbaka och hvilka företrädesvis ådragit sig Utskottets uppmärksamhet. Men huru hafva dessa expektansarfvoden tillkommit? Jo, just till följd af Riksdagens eget beslut, och en följd af detta beslut är likväl, att genom dessa expektanslöners utdelande en vinst af 14,000 R:dr R:mt om året uppstått, hvilken kommer statsverket till godo.

Går jag till 1868 års minister-stat, hade envoyéen i Brüssel 4,000 R:dr, envoyéen i Haag lika mycket och envoyéen i Konstantinopel 7,000 R:dr i lön, hvilket, tillsammans med den lön, 1,200 R:dr,

som åtföljde den numera indragna legationssekreterarebefattningen i Konstantinopel, uppgår till 16,200 R:dr.

Nuvarande minister-residenten i Konstantinopel har i lön sammanlagdt 5,000 R:dr, samt den i Brüssel och Haag 4,500 R:dr. Lägger jag härtill expektanslönerna för ofvannämnda ministrar eller 1,000 R:dr för hvardera af de båda förra och 1,200 R:dr för den sistnämnda, får jag en summa af 12,700 R:dr; och om jag drager denna summa från den ofvannämnda, 16,200 R:dr, fås en rest af 3,500 R:dr, allt Hamburger R:dr.

En besparing af 3,500 Hamburger R:dr eller 14,000 R:dr R:mt årligen tillgodokommer således statsverket genom expektansarfvodena och ur finansiell synpunkt, hvilken är den enda synpunkt, som jag anser att Utskottet bort taga i betraktande, kan denna hemställan således icke rättfärdigas. Jag får derföre vördsamt anhålla, att Kammaren icke måtte bifalla detta Stats-Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Frågan om expektansstaten synes vara olika meningar underkastad, och jag bekänner mig öppet till den åsigt, som anser det önskvärdt, att ingen expektansstat finnes. Jag tror, att den skulle kunna ersättas af en så beskaffad pensionering, som icke berättigade till pension blott efter lefnadsålder, hvilket vore olämpligt, emedan Kongl. Maj:t då understundom skulle anse sig nödsakad att bibehålla en otjenstbar minister på hans post, till dess han uppnått den föreskrifna åldern, utan skulle för hvarje särskildt fall nådig proposition om pensions erhållande på allmänna indragningsstaten till Riksdagen framställas. För öfrigt skulle allt öfverflyttande på expektansstat försvinna, och när någon minister återkallades från sin plats, så skulle hans afföning med detsamma upphöra, ty lönen bör anses tillhöra befattningen och icke personen. Kände de, som önskade vid utländska hof blifva ministrar, detta på förhand, så kunde de icke beklaga sig.

Jag vill ej ingå på anförandet af några exempel, hvilka, såsom hvar och en känner, ligga nära till hands, och hvilka vittna derom, att man efter mycket kort tjenstgöring kan komma på expektansstat och följaktligen komma i åtnjutande af ett slags lifränta. Emellertid tycker jag, att, då Stats-Utskottet på ett så moderat sätt till Riksdagen uttryckt sin önskan, att man måtte komma ifrån denna expektansstat, förslaget derom så mycket mindre borde af Kammaren underkännas, som Herr Utrikes-ministern, om jag ej missförstått honom, sjelf yttrat, att han ämnade foga sig derefter.

Jag anhåller om bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Grefve af Ugglas: Den talare, som först yttrade sig i frågan, ansåg, att Utskottet hade haft så mycket mindre skäl att framkomma med något slags anmärkning med afseende på den ifrågavarande expektansstaten, som efter hans beräkning en vinst för staten af 14,000 R:dr skulle hafva uppstått på grund af vissa personers öfverflyttande på expektansstat, och således ingen finansiell förlust uppkommit, hvilket han ansåg vara det enda, som Utskottet i denna fråga bort pröfva.

Jag fick nyss en förebräelse af en ärad talare, derföre att jag skulle hafva yttrat, att jag ej ansåg Riksdagen hafva rätt att pröfva ett visst förhållande. Jag fann icke då nödigt att svara honom, emedan af det sätt, hvarpå han framställde saken, det var alldeles klart, att han icke följt mitt anförande. Jag förnekade nemligen alldeles icke hvarken Kammarens eller Utskottets rätt att ingå i pröfning af så väl det ena som det andra, utan jag sade, att då representationens dom i en fråga så nyligen fallit, så ansåg jag det icke med dess värdighet förenligt att nu upprifva det fattade beslutet.

Hvad denna särskilda fråga angår, hvilken nu för första gången blifvit för representationen framlagd och till Stats-Utskottet remitterad, så ber jag att få nämna, att jag anser att det varit Utskottets pligt att åt frågan egna den största uppmärksamhet. När man detta gör, är det ej utan, att ett besynnerligt förhållande företter sig.

Det kan ej af någon förnekas, att Kongl. Maj:t eger att använda hvar och en af den diplomatiska korpsets medlemmar så som han finner för godt, eller att, såsom Herr Utrikesministern nyss nämnde, derest han finner, att en person ej är lämplig att bibehållas på en viss plats, han då eger att förflytta honom till en annan. Då nu detta är förhållandet, så är det dock märkligt, att, derest en person en gång kommit in på expektansstat, så har Kongl. Maj:ts rätt minskats, men den enskildes rätt ökats. På det att min mening må kunna rätt fattas, ber jag att få anföra ett exempel. Jag antager, att en person är anställd såsom minister i Konstantinopel, men att Kongl. Maj:t finner det med rikets väl förenligt, att den ifrågasvarande personen på denna plats ersättes af en annan. Under det att Kongl. Maj:t derpå är betänkt, uppstår en ledighet på ett annat ställe, hvarvid Kongl. Maj:t, för att verkställa sin afsigt, förflyttar personen dit, hvilket vi ju alla erkände vara hans obestriddiga rättighet. Men om nu så inträffat, att den andra platsen blifvit ledig några månader efter det Kongl. Maj:t ansåg sig behöfva vidtaga en dylik åtgärd, och under denna tid nyssnämnde person blifvit öfverflyttad på expektansstat, då har Kongl. Maj:t förlorat sin rätt att använda honom i en ny beställning, ty nu skulle han kunna säga, att han tycker mycket mera om att stadna der han är och åtnjuta sin expektanslön, än att åter inträda i tienstgöring. Detta är en oegentlighet, och något dylikt eger ej rum med någon annan embetsmannakorps.

Jag tror ock att expektansstaten alltför mycket anlitas. Jag föreställer mig nemligen, att, om en person blifvit på densamma öfverflyttad och derunder några år varit utan användning, han då bör antingen erhålla afsked, så vida Kongl. Maj:t anser sig icke vidare kunna använda honom, eller ock, i mån af de tjenster han gjort, öfverflyttas på pensionsstat. Detta anser jag vara bättre än att under långliga tider bibehålla en person på expektansstat, hvilken icke är annat än en förklädd pension. Jag vill emellertid ej hålla på Utskottets förslag, ehuru jag anser det väl befogadt.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Grefve Wachtmeister: Jag har begärt ordet med anledning af de två sista talarnes yttranden för att rätta hvad jag i dem tror vara föranledt af misstag.

Ett sådant har nemligen blifvit begånget af den siste värde talaren med afseende på de personer, som af en eller annan anledning blifvit försatta i disponibilitet och fått sig expektansarfvoden tillagda. Jag har nemligen uppfattat hans yttrande så, som om han ansåge, att Kongl. Maj:t eger större rätt att flytta en diplomatisk agent från en plats till en annan än att i tjenstgöring återinsätta en sådan, som blifvit ställd på expektansstat. Jag ber att härvid få upplysa, att Kongl. Maj:t eger samma rätt så väl i det ena som det andra afseendet, och att således liksom Kongl. Maj:t kan flytta en i tjenst varande minister från en plats till en annan, så kan han ock ålägga en i disponibilitet varande minister att mottaga en ledig ministerpost.

Jag ber dock att få tillägga, att man icke med godt samvete kan erbjuda hvar plats åt hvar man. Det finnes nemligen sådana platser, som icke kunna erbjudas åt en gift man, så vida han icke befinner sig i mycket goda ekonomiska vilker, och då man icke kan förbjuda en person, som uppnått en viss ålder, vare sig han är anställd på en plats eller försatt i disponibilitet, att ingå äktenskap, så tror jag mig icke såsom Konungens rådgifvare kunna tillstyrka, att en minister eller annan diplomatisk agent tvingas att emottaga hvilken plats som helst. Sådana konsiderationer finnas i alla länder och jag tror, att vi måste fästa så mycket större afseende vid dem, som vi ej kunna i diplomatiska värf använda blott personer med förmögenhet.

Den näst siste talaren trodde sig af hvad jag förut yttrat kunna draga den slutsats, att jag icke motsatte mig den föreslagna skrifvelsen. Jag har sagt, att jag skulle den oaktadt söka iakttaga den möjligast största sparsamhet i afseende på diplomatiska agentsers försättande i disponibilitet, men att jag måste förbehålla Kongl. Maj:t full beslutanderätt med afseende så väl å diplomatiska agentsers försättande i disponibilitet som å deras användande å sådana platser, hvartill de måtte anses lämplige, och jag kan derföre icke inse nytan af den föreslagna skrifvelsen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföll med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Wallenberg begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i mom. b af Utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;

Nej—49.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 18 och 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 15, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Herr Bennich: Jag hemställer, att Kammaren måtte bifalla, hvad Kongl. Maj:t i förevarande punkt föreslagit, ty efter de upplysningar, man vunnit, har Andra Kammaren redan fattat ett beslut, som innebär bifall till Kongl. Maj:ts proposition i en likartad fråga, och det skulle således blott tjena att ytterligare öka antalet af de gemensamma voteringarne, om Kammaren nu vidhölle sitt på förmiddagen i en liknande fråga fattade beslut. Jag yrkar därför afslag på Utskottets hemställan i förevarande punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Ehuru jag fortfarande är öfvertygad att den utaf Kongl. Maj:t äskade löneförhöjning är både af rättvisa och behof påkallad, så och då Kammaren förut afslagit den likartade framställningen under Andra hufvudtiteln och jag icke kan antaga annat, än att Kammaren vidblifver sin åsigt och konsekvent tillämpar den äfven i förevarande fall, anser jag mig icke böra upptaga Kammarrens tid med att vidare till bifall förorda den nådiga propositionen i frågan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det af Herr Bennich gjorda yrkandet, att Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågakarande nådiga framställning; gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

2:dra, 3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

*5:te punkten.**Mom. a.*

Grefve Beck-Friis: För min del har jag icke kunnat instämma i det beslut, hvaruti Stats-Utskottet rörande denna punkt stadnat, ty det är onekligt, att samma skäl, som tala för förhöjning af landtmäterifiskalens lön, äfven göra sig gällande i fråga om Landtmäterisekreterarens. För min del har jag till och med funnit den sednares anspråk ännu mera berättigade än den förres, ty om man jemför denne sekreterare med sekreterarne i de öfriga förvaltande verken, så finner man, att han har mindre lön än dessa, ehuru hans tjänsteåligganden äro af högre grad. Han har nemligen att i generaldirektörens frånvaro tillsammans med öfveringenjören sköta dennes befattning såsom chef för landtmäteristyrelsen. Denne tjänstemans inkomster utgöras för närvarande af dels fast lön, uppgående till 3,500 R:dr, och dels af sportler. Dessa sednare hafva nu nedgått från ett belopp af 757 R:dr, som de utgjorde år 1863, till endast omkring 300 R:dr, icke derföre att hans göromål i allmänhet minskats, utan emedan det särskilda slag af göromål, för hvilka sportlerna utgöra en ersättning, aftagit. Det är nemligen en känd sak, att de sednare ären varit ofördelaktiga för landtmäteriyrket, och att till följd häraf högst få unge män på sednare tider egnat sig deråt, och då landtmäterisekreterarens sportler hufvudsakligen bestå i lösen för antagnings- och transportbref, konstitutorialer, fullmakter och dylikt, så har åter sportlernas minskning blifvit en följd af nyssnämnda ofördelaktiga förhållande. Att detta också verkat minskning i hans öfriga göromål är väl ock sannt, men då de nu åter äro i stigande, så torde ej detta förhållande böra anses utgöra något skäl för nedsättning i hans löneförmåner.

Att de begärda löneförhöjningarne för landtmäterisekreteraren och landtmäterifiskalen skola utgå på ordinarie stat, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, kan jag deremot, i likhet med hvad Stats-Utskottet hemställt i fråga om landtmäterifiskalens lön, icke gilla. Det är nemligen klart, att förr eller sednare måste en reorganisation af detta embetsverk ega rum, och att en sådan försvåras i samma mån som tjänstemännens löner äro högre.

Jag yrkar derföre, att Kongl. Maj:ts proposition må på det sätt bifallas, att såsom löneförhöjning åt landtmäterisekreteraren för år 1872 beviljas ett extra anslag af 500 R:dr.

Friherre Funck: Mot Utskottets förslag till beslut i denna punkt finnas reservationer anmälda af elfva ledamöter, alla tillhörande denna Kammare. Der felas således en enda bland Kammarens ledamöter, och denne är jag, hvaraf följer, att jag har deltagit i detta beslut. Deraf följer äfven, att, om jag ock ej hyser någon förhoppning att här kunna utverka bifall till detsamma, det dock är min skyldighet att, om ock i största korthet, redogöra för de skäl,

som förmått mig att biträda Utskottets förslag, hvilket emellertid ej var mera enigt, än att det afgjordes genom den förseglade sedeln.

Jag befinner mig nemligen i denna fråga på samma ståndpunkt, som den jag angaf mig tillhöra rörande ett vida mindre viktigt ärende under förmiddagens diskussion. Jag anser mig nemligen såsom ledamot i Stats-Utskottet skyldig och pliktig att motsätta mig hvarje anslag, som jag icke är öfvertygad vara aldeles nödvändigt, antingen därför att det är påkalladt af en obestriddlig rättvisa, eller därför att det icke kan uppskjutas. Intetdera af dessa förhållanden inträffar emellertid med den förevarande löneförhöjningen. Det är visserligen sannt, att den ifrågavarande tjänstemannens sportler nedgått från 757 R:dr. till hvilket belopp de uppgingo år 1863, till 362 R:dr, som de utgjorde år 1869, och möjligen hafva de år 1870, såsom det synes af det den Kongl. propositionen bilagda statsrådsprotokoll, gått ned ända till 250 R:dr, men jag tror, att, då en lön är fördelad i fast lön och sportler, och den förra redan är satt till nöjaktigt belopp, så får innehafvaren underkasta sig de fluktuationer, som kunna inträffa med afseende på de sednare. Det är endast i det fall, att den fasta lönen är så liten, att den måste fyllas medelst sportler, som jag tror att på dem bör fästas afseende. Då nu härtill kommer, att denne embetsmans göromål i hög grad minskats, då t. ex. till styrelsen inkomna mål, hövande till hans föredragning, hvilka år 1867 utgjorde 1,217, nedgått år 1868 till 892 och år 1869 till 815, och då jag är af den mening, att lön och arbete böra stå i förhållande till hvarandra, har äfven detta för mig varit ett skäl att ej kunna tillstyrka den begärda löneförhöjningen.

Jag skulle dock hafva tvekat att göra detta, om jag ej ansåge, att den fasta lönen är fullt tillräcklig för denne tjänstemans utkomst. Jag tror ock, att man vid bedömandet här af ej kan fästa afseende vid jämförelser med det ena eller andra förhållandet, ty att alla tjänster, som hafva samma benämning, skola vara lika aflönade, finner jag ej aldeles nödigt. Med afseende på göromålens mängd anser jag denne tjänsteman jemförlig med kollegiernas sekreterare, hvilka, om jag ej misstager mig, hafva samma aflöning.

Min åsigt i denna fråga torde dock befinnas så mycket mera besynnerlig, som jag i nästa punkt röstat för bifall till löneförhöjning åt landtmäterifiskalen. Denna punkt är emellertid ännu icke föredragen, och jag torde därför längre fram, då den förekommer, få förklara skälen till denna olikhet.

Jag inskränker mig nu till att yrka bifall till Utskottets betänkande i den föredragna punkten.

Herr von Möller: Jag är förekommen af den siste talaren men ber att dock få tillägga några ord. Om man jemför sekreterarens och fiskalens löner, eller de båda tjänstemäns som begärt förhöjning, ett hittills mindre vanligt sätt att förskaffa sig löneförmåner, så finner man, att från och med år 1841 och ända till 1858 har sekreteraren blott haft 15 tunnor spanmål mer än fiskalen. Sistnämnda år höjdes lönen till kontant 3,000 R:dr för sekreteraren och 2,400 R:dr för fiskalen. År 1863 tillträdde den nuvarande sekretere-

raren sin befattning, men mellan åren 1858 och 1863 innehades den af en person med ganska stort inflytande, hvilken också erhöll 500 R:dr såsom lönetillökning, en tillökning, som dock ej på samma gång tillkom fiskalen. Nu förklarar sekreteraren i sin ansökning, att hans göromål äro så trägna, att han ej har tid öfrig för andra bestyr än de tjensten tillhörande, ehuru det visar sig att från 1867 och till 1869 målen på hans föredragning nedgått från 1,217 till 815. Då likväl hans lön fullkomligt motsvarar andra likställde tjenstemäns, och då hans tjenstegöromål bevisligen hafva minskats, så anser jag för min del, att Utskottet rätt förfarit, då det afstyrkt den begärda löneförhöjningen, och jag förenar mig derföre med den siste talaren i hans yrkande om bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Nordenfelt: Vid behandlingen af detta ärende inom afdelningen var jag tvekan, och ansåg att framställningen om löneförhöjningen möjligen borde afslås, men då jag tillika ansåg, att ingen borde dömas ohördan, begaf jag mig upp uti General-landtmäterikontoret för att derstädes personligen taga reda på förhållandet. Jag fann då, att det var ganska riktigt, såsom det i utlåtandet finnes omnämndt, att målens antal under de sednare åren något nedgått, så att de under sistlidet år endast utgjort 890, men om man jämförde kvaliteten, fann man att desamma voro af vida svårare beskaffenhet än förut, och att landtmäterisekreterarens göromål på det hela taget snarare ökats än minskats, oaktadt diarier och protokoll voro förda på ett särdeles enkelt sätt. Quantiteten af sekreterarens arbete beror på den grundlighet och fullständighet, hvarmed det utföres, och som denna grundlighet i målens behandling är större än fordom, och mängden af det skrifna betydligt större samt tjenstemannen samtidigt fått mindre inkomster, kom jag till den öfvertygelse, att en löneförbättring vore billig, helst sportlerna vore inberäknade i lönen, då den år 1863 reglerades, och en del af dessa nu försvunnit. Billigheten synes mig alltså fordra att en löneförhöjning beviljas; och får jag derför yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Det är utan tvifvel en riktig grundsats, som här blifvit uttalad af en ledamot i Stats-Utskottet, att Riksdagen icke bör bevilja andra anslag än dels sådana, som äro oundgängligen nödvändiga och icke tåla något uppskof, dels sådana, hvilka af rättvisan påkallas. Denna regel innebär dock sjelf sina undantag; och för min del tror jag, att här ett sådant af rättvisan påkalladt undantagsfall är för handen. Att landtmäterisekreteraren och landtmäterifiskalen sjelfve hos Kongl. Maj:t i underdånighet sökt löneförhöjning synes mig, vid det förhållande att chefen för det embetsverk, de tillhöra, till bifall förordat deras ansökning, icke heller böra, såsom en annan ledamot af Kammaren förmenat, utgöra skäl för afslag; ty hvem är närmare att begära en dylik förhöjning än den, som deraf är i behof. I afseende å förstnämnda tjensts vigt har uppmärksamheten af en talare blifvit fästad deraf, att landtmäterisekreteraren har flera funktioner. Han är på samma gång departementschef, sekreterare och notarie. Jemför man dermed

förhållandet inom andra förvaltande verk, så finner man, att inom flertalet af dessa finnes anställd en person för hvar och en af nyssnämnda tre befattningar. Beträffande uppgiften att göromålens mängd på sednaste tiden aftagit, så är denna visserligen riktig, men man bör i detta afseende icke så mycket fästa sig vid förhållandet under ett eller annat år, som vid det under en längre tidrymd. Gör man detta, så visar det sig, att mål och ärenden hörande till landtmäterisekreterarens föredragning i medeltal under de tio sista åren uppgått till 1,067, och att de af honom ombesörjda expeditioner utgjort 1,356 årligen. Under denna tidrymd hafva hans sportelinkomster småningom förminskats och nu mera nedgått till ett obetydligt belopp. Visserligen anser jag icke, att minskning af sportler i allmänhet bör grundläggas anspråk å löneförhöjning, men om, såsom i förevarande fall, det kan ådagaläggas, att sportelinkomsterna blifvit tagna med i beräkningen vid bestämmande af lönen, så bör detta icke förbises. Om t. ex. en landssekreterare mister en del af sina sportler, finner jag sådant ingalunda kunna grundläggas något anspråk på löneförhöjning, men då landtmäterisekreteraren förlorat en stor del af sina sportler, anser jag det vara billigt att ersättning därför honom beviljas. Det är visserligen sannt, att sekreterarne i kollegierna åtnjuta en lön af allenast 3,500 R:dr, men jag är icke alldeles säker huruvida de icke hafva sportler af diariibevis, och, hvad sekreterarne i Hofrätterna angår, känner jag bestämdt att sportlerna äro af den betydighet, att deras inkomster uppgå till minst 5,000 R:dr årligen. Vid jämförelse af antalet mål, som blifvit handlagda uti General-landtmäterikontoret och t. ex. i Kammarkollegium, visar det sig, om målen fördelas på antalet tjenstemän inom hvarterdera verket, att 232 mål falla på hvarje tjensteman i General-landtmäterikontoret, men deremot endast 100 på hvarje tjensteman i Kammarkollegium. Jag vill icke vidare upptaga Kammarens tid med detta ämne, helst de redan anförda skälen synas mig tillfyllestgörande; och jag får därför hemställa, att Kammarerna behagade åtminstone bifalla reservanternas förslag.

Herr Wallenberg: Jag har begärt ordet, emedan härstädes blifvit uttalad en åsigt, som jag icke kan dela. Det är nemligen sagdt, att man ansett sig böra tillstyrka löneförhöjning därför, att en tjensteman framställer begäran derom. För min del anser jag, att Regeringen bör oberoende af alla framställningar taga i öfvervägande om löneförhöjningar kunna vara behöfliga, och att initiativet bör utgå från den, ty i annat fall kommer det lätteligen att inträffa, att den inställsamma tjenstemannen beviljas löneförhöjning, under det att den mera byggsamme blir i saknad deraf, ehuru han kan vara lika förtjent eller i behof af sådan förhöjning. Jag hör ej till dem, som tycka om att förvägra begärda löneförhöjningar, och om jag nu sätter mig emot en sådan, är det icke af samma skäl som Friherre Funck, ty jag anser summan icke betyda något, men jag tror att ställningen inom Landtmäterikontoret är sådan, att den tarfvar en grundlig granskning, och att man bör lemna den nye chefen för Ci-

vil-departementet tid att taga riktigt reda på denna ställning. Det är af denna anledning jag biträder Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, och dels af Grefve Beck-Friis, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte på de sätt bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, att så som löneförhöjning åt landtmäterisekreteraren för år 1872 beviljades ett extra anslag af 500 Riksdaler; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af det utaf Grefve Beck-Friis afgifna förslag, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och ansloges följande voteringsproposition:

Den som bifaller Stats-Utskottets hemställan i mom. a af 5:te punkten uti Utlåtandet N:o 12, röstar

Ja,

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning på det sätt, att såsom löneförhöjning åt landtmäterisekreteraren för år 1872 beviljas ett extra anslag af 500 R:dr.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 37.

Nej — 53.

Mom. b.

Herr von Möller: Fastän jag förutsätter, att Stats-Utskottets utlåtande i detta moment kommer att af Kammaren bifallas, kan jag dock icke underlåta att uttala min åsigt i denna fråga. Af Kongl. Maj:ts proposition synes, att den nuvarande innehafvaren erhöll landtmäteriskalstjensten år 1869. År 1870 ingick han till Regeringen med begäran om löneförhöjning. Han visste, då han 1869 sökte tjensten, att lönen utgjorde allenast 2,839 R:dr 50 öre; men det oaktadt inkom han året efter det han tillträdjt tjensten med begäran om löneförhöjning. Då jag tror mig på förhand känna Kammarens åsigt i denna fråga, vill jag icke längre upptaga Kammarens tid, men jag vill åtminstone reservera mig deremot, att en tjänsteman, efter det han endast ett år innehaft en tjänst, beviljas löneförhöjning.

Grefve Beck-Friis: Jag kan ej finna annat, än att motiverna

äro lika stora för att bevilja en löneförhöjning åt landtmäteri-fiskalen, som att medgifva landtmäteri-sekreteraren en sådan. Gå vi till handlingarne, så visar det sig, att omkostnaderna för granskning af räkningar i skiftesförrättningar förra året uppgått till 810 R:dr, deraf 400 R:dr utgått till landtmätare och gode män. Dessa räkenskaper granskas af landtmäteri-fiskalen, och delegarne i skifteslagen äro i allmänhet ej i stånd att sjelfve granska desamma, hvidan det mycket beror på landtmäteri-fiskalen huru allmänheten betjenas. För min del tror jag derföre, att denne tjänsteman icke bör vara dåligt aflönad, och då nu lönen, hvilken förut utgjort 4,000 R:dr, genom minskade sportelinkomster nedgått till 2,839 R:dr 50 öre, hvilket belopp är en alldeles för ringa ersättning åt den, som skall sköta en så maktpåliggande befattning, tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag.

Friherre Funck: Då jag i denna fråga anser mig kunna och böra rösta i motsats mot hvad jag gjort i fråga om den begärda löneförhöjningen till landtmäteri-sekreteraren, ber jag att till de talande skäl, Friherre Beck-Friis redan anført, få lägga ytterligare ett, som för mig varit bestämmande, det nemligen att jag anser, att en tjänsteman bör vara så aflönad, att han eger sin nöjaktiga utkomst. Meningarne kunna vara delade hvad som menas med nöjaktig utkomst, men landtmäteri-fiskalens nuvarande lön synes mig åtminstone icke vara sådan, att den bereder sin innehafvare en nödtorftig bergning. Jag vill för öfrigt åberopa en auktoritet, som här vid lag synts mig gällande. Då nemligen fråga var om ny aflöningsstat för Skogsstyrelsen, föreslogs i Kongl. Maj:ts proposition till 1869 års Riksdag i afseende på lön till kamereraren, att då kamererarens lön, sådan den genom 1859 års bref blifvit bestämd, numera icke kunde anses tillräcklig för en i hufvudstaden stationerad, med sitt embete uteslutande upptagen tjänsteman af den grad, som kamereraren borde innehafva, denna lön måtte höjas till 3,500 R:dr. — Detta belopp synes således för tjänstemän i denna grad och de dermed jemförlige vara för deras utkomst behöfligt, och då landtmäteri-fiskalens lön för närvarande bestiger sig till endast 2,839 R:dr 50 öre, har jag ej tvekat att tillstyrka den begärda löneförhöjningen.

Herr Bennich: Jemte det jag instämmer i hvad de två siste talarne anført, vill jag fästa uppmärksamheten på vigten deraf, att en tjänsteman, hvilken innehär ett sådant åklagarekall som landtmäteri-fiskalen, bör genom tillräcklig aflöning göras fullkomligt oberoende. Det ligger nemligen stor makt uppå, att denne tjänsteman med sträng oväld iakttager allmänhetens rätt vid den granskning af landtmäteri-förrättningar, som honom åligger att verkställa, och hvilken icke af många kan utföras. Det är af den anledning, att denne tjänsteman må göras så oberoende som möjligt, som jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till

Stats-Utskottets förevararande hemställan och dels afslag derå; framställdes proposition på bifall till samma hemställan och besvarades med ja.

Mom. c.

Grefve Hamilton, Henning: Då Kammaren på förmiddagen afslagit begärd löneförhöjning till vaktmästarne inom Justitie-departementet, kan det icke falla mig in att vilja försöka, om möjligen en annan majoritet i afton kan finnas för löneförhöjningen åt de vid General-landtmäterikontoret anställde vaktmästarne. Jag vill endast gifva tillkänna, att, om Andra Kammaren, i likhet med hvad den enligt hvad jag förspott gjort angående löneförhöjningen åt förstnämnde vaktmästare, bifaller Kongl. Maj:ts proposition äfven i denna del, jag kommer att vid den gemensamma voteringen rösta för löneförhöjning åt den vaktmästare vid General-landtmäterikontoret, hvilken saknar boställsrum.

Öfverläggningen förklarades slutad, och Utskottets hemställan bifölls.

6:te—9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr Troilius: Då Stats-Utskottet i detta betänkande ansett sig kunna nedsätta det af Kongl. Maj:t för statens jernvägstrafik äskade anslag med 200,000 R:dr, så anhåller jag att dervid få meddela några upplysningar och skäl till stöd för en motsatt åsigt.

Bland de af Utskottet åberopade skäl för den föreslagna inskränkningen af förslagsanslagets belopp förekommer förnämligast den anmärkningen, att de verkliga utgifterna för jernvägstrafikens underhåll och drift åren 1869 och 1870 betydligt understigit de på förhand uppgjorda förslagen för samma år. Detta är visserligen ett lika obestridligt som lyckligt förhållande, men om man närmare undersöker orsakerna dertill och efterser, hvilka hufvudposter bland utgifterna, som kunnat nedbringas under kalkylerna, så skall man finna, att dessa till en stor del äro sådana, der besparingar det ena året ofta efterföljas af större utgifter under ett följande år. Så understeg kostnaden för rälsutbytet år 1869 betydligt det beräknade beloppet; men 1870 inträffade ett motsatt förhållande, så att samma post fordrade 30,000 R:dr mera än årsförslaget upptog. Dylika förhållanden kunna aldrig undvikas vid en jernvägsförvaltning, helst då kostnaderna skola beräknas mera än ett år före det, för hvilket förslagen skola tillämpas. Kostnaderna för räls- och slipersutbyten, underhåll af stängsel och byggnader, konsumtion af och pris på brännmaterial och andra effekter kunna så långt på förhand aldrig annat än summariskt beräknas.

Förra Riksdagen nedsatte förslagsanslaget för statens järnvägs- trafik för innevarande år från 4,300,000 till 4,200,000 R:dr; men vid upprättande af den definitiva omkostnadsstaten, som äfven blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, har trafikstyrelsen förgäfvats försökt att beräkna utgifterna lägre än till 4,239,220 R:dr och således nödgats öfverskrida den af Riksdagen bestämda summan; allt oberäknadt de blifvande utgifterna för nordvestra stambanans trafikerande, hvilka ännu icke kunna med noggrannhet beräknas, när tiden för dess öppnande icke är bestämd, men antagligen komma att för året uppgå till omkring 100,000 R:dr.

Om man fortgår att på detta sätt från förslagsanslaget för en industrirörelse godtyckligt afräkna rundeligen tilltagna summor på utgiftssidan, men icke samtidigt reducerar inkomstberäkningen, så är detta visserligen ett sätt att på papperet förespegla en högre netto- behållning, men hvarvid man äfventyrar en felräkning, som i verk- ligheten måste leda till statsbrist.

Den punkt af sjetta hufvudtiteln, som vi nu hafva under be- handling, afser väl egentligen att besvara frågan: huru stor netto- behållning kan staten påräkna skola komma att inflyta i dess kas- sor af dess järnvägstrafik under år 1872?

Svaret erhålles, om man från de beräknade bruttoinkomsterna afdrager de likaledes på grund af sannolikheter kalkylerade om- kostnaderna.

Kongl. Maj:t har visserligen redan från trafikstyrelsens ursprung- liga beräkning för år 1872 afdragit 100,000 R:dr, hvilken summa jag antager dels kunna tagas med 70,000 R:dr på det till 300,000 R:dr kalkylerade rälsutbytet, enär denna post icke för innevarande år är upptagen högre än till 220,000 R:dr, och dels med 30,000 R:dr på ombyggnaden af Stehags station, som torde kunna uppskjutas, men derutöfver anser jag ej välberäknadt att fortsätta afprutningarne för att ej riskera en misräkning.

Om ett par andra af de skäl, som Utskottet anfört för nedsätt- ningen, ber jag äfven att få göra några anmärkningar. Bland be- sparingar, som ansetts kunna göras, är nemligen hyra för de af sty- relsen nu begagnade lokaler, hvilka Utskottet förmenat kunna und- varas, med anledning deraf att det nya stationshuset skulle blifva färdigt redan innevarande år. Till inredning af detta hus finnas icke ännu några medel, enär anslag dertill ännu icke blifvit begärdt, men, äfven om, såsom jag hoppas, det möjligen skulle kunna redan i år blifva tillgängligt, torde arbetena dock icke kunna fortskyndas, så att trafikstyrelsens embetslokaler förr än hösten 1872 kunna tagas i besittning, hvarigenom endast sista kvartalets hyra kunde inbesparas.

I Utlåtandet yttras vidare: "Då grundade skäl förefinnas att antaga det tjänstepersonalen å de nuvarande stationerna är större än behöfvat kräfvat. borde, om denna öfverflödiga tjänstepersonal öfverflyttades till den nordvestra stambanan, ganska stora arfvodes- besparingar kunna åstadkommas". Jag bekänner, att jag icke vet hvar denna öfverflödiga personal finnes. Styrelsen har under de två sednaste åren sökt att härutinnan gå så långt ned som med förvalt- ningens jemna gång varit förenligt, och kan man komma än längre,

så är naturligtvis styrelsen ock pliktig att söka åstadkomma en ytterligare reduktion, men ordning och säkerhet måste dock i första rummet afses, och jag tror icke att någon reduktion af personalen, helst med en växande rörelse, nu kan göras utan att göra ett skadligt intrång på dessa båda områden.

Utskottet har ytterligare ansett utgifterna för en godsbangård i Stockholm kunna besparas, under antagande att det möjligen uppkommande öfverskottet å anslaget till nordvestra stambanans anläggning borde kunna användas. Jag får dervid fästa uppmärksamheten på, att denna anläggning afser endast några spårs utläggande vid norra bangården, hvilken redan är öppnad för trafik, och det synes mig då icke vara så gifvet, att man härtill får använda besparingarne på en annan banas byggnadsanslag, äfven om något sådant skulle uppkomma, hvilket ännu torde vara ganska ovisst.

Med anledning af hvad jag nu yttrat och Herr Nordenfelt i sin reservation vidare anfört, anhåller jag, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets hemställan bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Beck-Friis: Som Herrarne behagade finna, är detta Utskottets betänkande återigen en produkt af den förseglade sedeln, Vi äro nemligen ej mindre än 12 reservanter, hvilka alla tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och det på den grund att vi tagit kännedom om de beräkningar, som legat till grund för de uppgjorda kalkylerna samt dervid, oaktadt föregående är lemnat stora öfverskott, funnit dessa kalkyler uttrycka det rätta förhållandet. Den olyckliga delen af Utskottet har likväl, lika med Utskottets majoritet, ansett, att åtskilliga af de arbeten, som äro föreslagna att under år 1872 ega rum, nemligen anordnande af godsbangård i Stockholm samt utvidgning af Stehags station, kunna tillsvidare anstå. Hvad särskildt beträffar Stehags station, så har man ansett, att med de 30,000 R:dr, hvartill kostnaden för denna stationsutvidgning är beräknad, endast kunde åstadkommas en början till utvidgningen, hvilken, fullbordad, sannolikt skulle komma att kosta dubbelt så mycket, kanske än mera. Likaledes hafva reservanterne ej mindre än majoriteten funnit, att, då stationsbyggnaden å den blifvande centralstationen i Stockholm nu är under tak, det vore märkvärdigt, om icke någon del deraf under loppet af år 1872 skulle kunna beagnas för det afsedda ändamålet, nemligen trafik- och byggnadsstyrelsernas inrymmande, hvarigenom den nuvarande till 12,000 R:dr beräknade hyressumman kunde något minskas. Samtliga dessa besparingar, hvilka reservanterne ansett kunna göras, uppgå till sammanlagt något öfver 60,000 R:dr, men Kongl. Maj:t har sjelf föreslagit en nedsättning af 100,000 R:dr i det af trafikstyrelsen äskade belopp. *på hvad grund* har visserligen icke blifvit i statsrådsprotokollet upplyst. Utskottets majoritet har emellertid ansett sig kunna med 200,000 R:dr än ytterligare reducera detta belopp.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag att Kammaren måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts proposition, besluta, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till statens

jernvägstrafik måtte höjas från 4,200,000 Riksdaler till 4,500,000 Riksdaler eller med 300,000 Riksdaler.

Herr Statsrådet Bergström: Det må tillåtas äfven mig att förorda reservanternas förslag om godkännande af Kongl. Maj:ts beräkning af utgifterna i och för jernvägstrafiken under nästkommande år. Vid beräkning af denna förvaltnings inkomster och utgifter, hvilken ju endast kan vara approximativ, ligger, enligt min åsigt, största makten deruppå, att Statsverket under alla, således äfven ogynnsamma förhållanden, i verkligheten undgår den behållning af trafikmedlen, som vid uppgörande af statsregleringen påräknats; och ett sådant betraktelsesätt bjuder att icke för lågt uppskatta de för skötande af statens jernvägstrafik erforderliga utgifter. Här är nu icke fråga om att åstadkomma behöfliga ansedda besparingar. Det rätta tillfället dertill erbjuder sig, när vid ingången af nästkommande år Kongl. Maj:t har att fastställa den specifika omkostnadsstaten för året.

Den talare, som först hade ordet och i öfverensstämmelse med sin mot Utskottets betänkande afgifna reservation talade för antagande af Kongl. Maj:ts utgiftsberäkning, anmärkte dervid, att nedsättning med 100,000 Riksdaler uti trafikstyrelsens beräkning af utgifterna blifvit af Kongl. Maj:t vidtagen, men att grunderna för denna nedsättning icke funnes af mig angifna. Anmärkningen är riktig, men förhållandet torde kunna nöjaktigt förklaras genom de upplysningar, jag uti ifrågakvarande afseende nu går att meddela.

Den 20 December sistlidet är inkom trafikstyrelsen till Civildepartementets expedition med föreskrifna approximativa kalkyler öfver inkomster af och utgifter för jernvägstrafiken under nästkommande år. I dessa kalkyler voro inkomsterna, som för innevarande år i Riksstaten upptagas till belopp af 6,500,000 Riksdaler, beräknade att uppgå till 7 millioner. Utgifterna, hvilka uti innevarande års stat uppskattats till 4,200,000 Riksdaler, hade, för nästkommande år höjts till 4,700,000 Riksdaler. Det visade sig således, att, oansedt inkomsterna antagits få en tillökning af 500,000 Riksdaler ingen behållning deraf ansetts kunna komma Statsverket till godo. utan hade utgifterna föreslagits att ökas med ett belopp, jemnt motsvarande de nytillkomna inkomsterna. Med anledning af detta förhållande och den nära beröring, som emellan departementschefen och vederbörande generaldirektör måste ega rum, anmodade jag generaldirektören att i detalj omarbeta utgiftsberäkningarne och deri göra de nedsättningar, hvilka med bevarande af trafikens säkerhet kunde åstadkommas. Detta steg tog jag så mycket heldre, som generaldirektören på grund af sin sakkunskap och öfverblick af alla de på beräkningen inverkan förhållanden var bättre än jag i tillfälle att bedöma hvilka särskilda utgiftsposter företrädesvis och lämpligast kunde tåla nedsättning. När sedermera utgiftsberäkningarne, jag minnes icke hvilken dag, åter inkommo, var tiden för afgifvande af den Kongl. propositionen så nära, att beräkningarne, för att hinna tryckas i den ordning de uti bilagan till propositionen borde intaga, måste genast öfverlemnas till tryckeriet, innan jag hun-

nit slutligen genomgå och granska dem. Då tillfälle till slutlig revision erbjöd sig, och sedan jag kommit till den bestämda åsigten, att utgifterna, hvilka af generaldirektören minskats med 100,000 Riksdaler och således nedgått till 4,600,000 Riksdaler, borde ytterligare nedsättas med 100,000 Riksdaler, kunde utrymme för upptagande af mina motiv därför icke i tryckformarne beredas utan en större ombrytning af hvad som redan blifvit satt, hvarigenom ett allt för stort uppehåll i tryckningen skulle uppkommit. Jag hade således ingen annan utväg än att utan anförande af några motiv föreslå en nedsättning med 100,000 Riksdaler. Efter meddelande af dessa upplysningar begagnar jag nu tillfället att anföra grunderna för hvad jag sålunda föreslog. Jag utgick nemligen från den af erfarenheten bekräftade grundsatsen, att bruttoinkomst å jernvägstrafik i allmänhet bör lemna en nettobehållning af $33\frac{1}{3}$ procent. Då nu de för året 1872 beräknade nya bruttoinkomsterna utgjorde 500,000 Riksdaler, antog jag, att derå skulle uppkomma en behållning af 166,666 $\frac{2}{3}$ Riksdaler. Vidare höll jag, lika med Stats-Utskottet, före, att med utvidgning af Stehags trafikstation kunde tillsvidare anstå, icke därför att frågan om dess flyttning ned till Ringsjön ännu vore oafgjord, ty en sådan flyttning kommer icke att ske, utan därför att stationen i sitt nu varande skick någorlunda uppfyllde sitt ändamål. Kostnaden för utvidgning af nämnda station är beräknad till 30,000 Riksdaler. Lägges nu detta belopp till förut omförmälda behållning 166,666 Riksdaler 67 öre, får man summan 196,666 Riksdaler 67 öre eller i rundt tal 200,000 riksdaler. Deraf hade generaldirektören redan från utgiftsberäkningarne uteslutit hälften eller 100,000 Riksdaler, och andra hälften utgjorde det belopp, hvarmed jag ansåg utgifterna kunna ytterligare minskas. Den reduktion, som i de af trafikstyrelsen ursprungligen beräknade kostnaderna af mig åstadkommits, utgör således i sjelfva verket 200,000 Riksdaler, ehuru hälften af nedsättningen ej är synlig i Kongl. propositionen och dertill hörande bilaga.

Nu meddelade upplysningar har jag ansett mig böra lemna, på det icke den vidtagna nedsättningen må anses godtycklig och tillkommen så att säga på höft.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, hvartill svarades nej, och sedermera proposition på afslag å Utskottets hemställan, för så vidt den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet, och bifall till samma framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

11:te och 12:te punkterna.

Biföllos.

13:de punkten.

Grefve Beck-Friis: Då vid uppsättande af denna punkt ett

förbiseende egt rum hos den afdelning af Stats-Utskottet, som handlagt detta ärende, så anhåller jag att nu få formulera det beslut, som Utskottet ansett sig böra tillstyrka i fråga om understöd åt personer af mankønet, som genomgå lärokurs i boskaps uppfödande etc.

Det skulle nemligen erhålla följande lydelse: "att Kammaren, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af ett extra anslag å 2,000 R:dr till understöd åt personer af mankønet, som genomgå fullständig lärokurs i boskaps uppfödande, skötsel och vård, måtte bifalla Utskottets hemställan i den förevarande punkten".

Öfverläggningen förklarades slutad, och Kammaren beslöt, uppå gjord proposition, att, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af ett extra anslag å 2,000 Riksdaler till understöd åt personer af mankønet, som genomgå fullständig lärokurs i boskaps uppfödande, skötsel och vård, m. m., bifalla hvad Utskottet i den förevarande punkten tillstyrkt.

14:de—19:de punkterna.

Biföllos.

20:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Af de handlingar, som varit tillgängliga för bedömandet af föreliggande fråga, framgår, att de personer, som varit anställda för undervisning i kolning och bränntorfs beredning, icke lyckats tillvinna sig ett sådant förtroende hos allmänheten eller blifvit så anlitade, att statens för dem hafda utgifter kunde anses vara till någon del ersatta genom de arbeten, som af dem blifvit utförda. Då förhållandet är sådant och då det är föga sannolikt, att det skall lyckas landtbruksakademien, som utsett nämnde personer, att en annan gång göra ett lyckligare val, så, ehuru jag måste bekänna, att det är ganska sorgligt att man icke inom landet skall kunna anskaffa för ett så viktigt ändamål fullt lämplige personer, anser jag det dock icke för närvarande vara annat att göra än att bifalla Stats-Utskottets betänkande. Men då nu här försvinner ett anslag, som varit afsedt att befrämja bergsbruket, och då äfven andra understöd, gifna till förmån för bergsbruket, genom föregående Riksdagens beslut försvunnit, kan jag icke låta detta tillfälle gå förbi utan att yttra några ord i anledning häraf.

I följd af den grundsats om lämpligaste sättet att understödja näringen, som i föregående tider gjort sig gällande, hade Jernkontoret, som är målsman för bergshandteringen, erhållit ett kreditiv på Riksbanken, hvaraf räntevinsten skulle användas till rön och försök, hvilka för bergsbruket kunde vara gagnande. Detta var, med undantag af det anslag på 5,000 Riksdaler som nu kommer att försvinna, snart sagdt det enda som från statens sida gjordes för brukshandteringen i vårt land. Förutom dessa båda anslag kan jag åtminstone icke påminna mig något annat än det till bergsskolan i Stockholm, vid hvilket likväl fästades det vilkor, att Jernkontoret med ett årligt be-

lopp af 15,000 Riksdaler skulle bekosta elevernas vid skolan praktiska undervisning. Ett annat anslag, som visserligen i någon mån afser befrämjandet af bergshandteringen, är det, som utgår till några grufvingeniörer. Härtill inskränker sig det som från statens sida göres för ifrågavarande handtering.

Jemför man härmed hvad staten gör för jordbruket, så finner man, att staten bekostar både högre och lägre landtbruksskolor, landtbruksingeniörer, prisbelöningar vid landtbruksmöten, utom det att den på många andra sätt understödjer denna näring. Det understöd, hvaraf bergshandteringen är i behof, utgår, utom de förut nämnda obetydliga anslagen, från Jernkontoret, som aflönar grufvingeniörer, bekostar lägre bergsskolor och tilldelar premier åt personer, hvilka göra upptäckter, som för bergshandteringen äro af vigt. Jernkontoret har en aflöningsstat, som uppgår till omkring 80,000 Riksdaler.

Om, såsom sig bör, jag i afseende på dess vigt för landet ställer bergshandteringen näst efter jordbruket, vågar jag dock påstå, efter den jemförelse som jag nu tagit mig friheten göra, att bergsbruket är från statens sida stjuimoderligt behandladt, och mig skulle det derföre glädja om i stället för det anslag, som nu är i fråga att indragas, i Kongl. Maj:ts proposition blifvit föreslaget något annat för bergsbrukets befrämjande. Då emellertid Kongl. Maj:t icke gjort någon framställning i sådant syfte, tager jag för afgjort, att då brukssocieteten i år sammanträder till sin hvar tredje år återkommande sammankomst, röster ej skola saknas, hvilka påfordra, att något från statens sida göres för en näring, som för landet är af så stor vigt.

Jag har velat begagna detta tillfälle att uttala min mening i denna fråga, och jag vågar hysa den förhoppning, att, om en sådan framställning från brukssocietetens sida kommer att göras, den skall kunna påräkna Kongl. Maj:ts understöd och Riksdagens bifall.

Herr Arrhenius: Jag har begärt ordet endast för att, med anledning af den foregående talarens yttrande, i korthet belysa forevarande fråga. Då vid 1862—1863 årens riksdag ett anslag beviljades till årsarfvoden samt rese- och traktamentsersättningar åt två i kolning och bräntorfsberedning kunniga personer, blef Landtbruksakademien af Kongl. Maj:t aubefalld att gå i författning om tillsättandet af dessa tjänstemän och ordnandet af deras verksamhet. Emedan det anslag, som anvisades för detta ändamål, utgick af de medel, hvilka blifvit anslagna till *befrämjande i allmänhet af bergsbruket*, låg det nära till hands, att det borde vara Bergskollegium eller den nuvarande bergsafdelningen i Kommers-kollegium eller också Jernkontoret, som borde haiva närmaste tillsynen öfver dessa tjänstemän. Så blef dock icke förhållandet, utan Landtbruksakademien fick uppdrag att ordna deras verksamhet, på sätt förut blifvit bestämdt, och de blefvo ställda under Landtbruksakademiens förvaltningskomités öfverinseende och ledning. Då dessa tjänster skulle tillsättas, utfärdades derom anslag, men endast tvänne sökande anmälde sig, hvilka ock blefvo antagne, då de ansågos fullt kompetente, och tiden har äfven utvisat, att förvaltningskomitén ej gjorde något dåligt val, ty ingen klagan

Öfver det sätt, hvarpå de fullgjort sina uppdrag, har försports, utan man har varit mycket belåten med deras åtgöranden. Men med den riktning, som användandet af våra torfmossar tagit, hvilka egentligen skulle utgöra föremål för dessa tjänstemäns verksamhet, och sedan nu bränntorfsberedningen med ganska stor framgång och i ganska stor skala tagits om hand af så väl enskilda personer som af bolag, kan man hafva grundad förhoppning om, att denna angelägenhet skall ombesörjas af den enskilda omtanken. Vid sådant förhållande och då det visat sig, att dessa tjänstemän varit mycket litet anlitade, var det en skyldighet för Landtbruks-akademien att hos Kongl. Maj:t göra anmälan om den raskautbredning näringen tagit, och som gjorde, att den icke vidare var i behof af något understöd ifrån statens sida. Denna åtgärd ansåg sig akademiens förvaltningskomité böra vidtaga, icke derföre att den ansåg näringen i och för sig vara af obetydlig vikt, utan derföre att förvaltningskomitéen, då understödet icke mera var behöfligt, ansåg sig pligtig att för Kongl. Maj:t anmäla detta förhållande, på det att medlen på annat sätt måtte kunna användas.

Herr Statsrådet Bergström: Det må icke förtänkas den förste talaren i denna fråga, att han med ett visst vemod beklagade, att bergsbruket icke är från statens sida omhuladt med anslag af särdeles stor betydelse, åtminstone icke i jemförelse med jordbruket.

Detta förhållande torde dock kunna historiskt förklaras deraf, att bergsbruket och jernhandteringen under en icke så aflägsen tid lefde ett så kraftigt lif, att dessa näringar, hvilka åtnjöto åtskilliga förmåner och privilegier af staten, icke behöfde tillgodoses med stora direkta anslag, helst de sjelfve vetat att förskaffa sig en så kraftig och kapitalstark målsman som Jernkontoret. Jag fruktar icke, att inom denna upplysta Kammare möta någon motsägelse, om jag anser såsom det lyckligaste för en näring, att den, lemnad åt sig sjelf och utan understöd från statens sida, förmår att lefva sitt eget lif. Uppstår emellertid behof af understöd åt en viss näring, tror jag icke, att Regeringen lämpligen kan och bör utan impuls från en sådan närings naturlige målsmän inlåta sig på försök att bestämma sättet för och rikningen af det nödiga understödet, helst sådana försök antagligen skola slå mindre väl ut. Om derföre bergsbruket för sin utveckling har behof af statens medverkan och understöd, må förslag derom utgå från Jernkontorets fullmäktige, hvilka, såsom näringsens naturlige målsmän, bäst förstå bedöma samma närings behof och bästa sättet för dessa behofs tillfredsställande.

Någon framställning i sådan syftning har hittills icke gjorts af Jernkontoret; men jag vill försäkra, att om och när dylik framställning sker, jag skall taga den i det samvetsgrannaste öfvervägande.

Hvad särskildt angår nu ifrågavarande anslag, så lär väl icke kunna ifrågasättas lämpligheten af den föreslagna indragningen, sedan erfarenheten visat samma anslag icke vidare vara för dermed afsedda ändamål erforderligt. Endast derigenom att Regeringen återlemnar anslag, som befinnas öfverflödiga, kan Regeringen hoppas att, när nya behof uppkomma och anslag derför äskas, representationen skall bifalla de sednare. Åtminstone kommer Regeringen sålunda i en

ojemförligt kraftigare och bättre ställning gent emot representationen, än om Regeringen tillvägaginge på motsatt sätt.

På grund af hvad jag nu anført, håller jag före, att den förebråelse för liknöjdhet om bergsbrukets bästa, som den värde talaren af den föreslagna indragningen af ifrågavarande anslag tagit sig anledning rikta mot Regeringen, är i hög grad oförtjent. Då emellertid samma talare icke framställt något yrkande, har icke heller jag något sådant att göra.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställen bifölls.

21:sta punkten.

Bifölls.

22:dra punkten.

Bifölls, med erinran om iakttagande af Kammarens från Utskottets förslag afvikande beslut.

23:dje punkten.

Lades till handlingarne.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets den 18 och 21 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afträdande till Warbergs stad af ett till Warbergs f. d. fästning hörande jorområde; och

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om eftergift till Hemmanssegaren N. P. Johnssons i Hössjö konkursmassa af bränvinstillverkningskatt.

Föredrogs Andra Kammarens den 21 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 83, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, i anledning af fyra motioner om åtgärder för embetsförvaltningens reorganisation till vinnande af förenkling och besparingar.

Herr Wallenberg: Jag anser den förevarande frågan vara förtjent af uppmärksamhet och tror derföre det icke vara skäl, att Kammarerna deri omedelbart fattar beslut, utan hemställer jag, att frågan måtte remitteras till Första Kammarens Tillfälliga Utskott.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå särskilda propositioner beslöt Kammaren att hänvisa frågan för vidare utredning till ett Tillfälligt Utskott, samt att Kammarens förut tillsatta Tillfälliga Utskott skulle behandla jemväl denna fråga.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Lördagen den 25 Februari 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 22 och protokollet för den 18 dennes.

Företogs va laf tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Adlersparre,
 Herr Arrhenius,
 Herr Berg,
 Herr Berger,
 Herr Brun,
 Friherre Cederström,
 Herr Dickson,
 Herr Frisk,
 Herr von Geijer, B. B. G.,
 Friherre Gyllenkrook,

Herr